

วารสารวิจัย

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2556

ISSN 1905-0793

บทบรรณาธิการ

การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลการรู้สารสนเทศสำหรับครูบรรณารักษ์ ศาสตราจารย์ ดร.ชติมา สัจจามันท์	1
การปรับตัวของห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทยในการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อรองรับ การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน รศ. ดร. จุฑารัตน์ ศรารณวงศ์ และ เปี่ยมสุข ท่งการี	13
การจัดเรียงลำดับผลลัพธ์ของการค้นคืนสารสนเทศด้วยวลีโดยใช้สารสนเทศร่วม แกมกาญจน์ สมประเสริฐศรี	25
การวิเคราะห์งานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ นาริวรรณ เขียววาสน์ และ ภรณ์ ศิริโชติ	36
การวิเคราะห์และออกแบบระบบจัดการฐานข้อมูลองค์ความรู้ของคณะวิทยาการ สารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยใช้เทคโนโลยีเว็บเซอวิส ภัทริรา สุวรรณโค	48
ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อรูปแบบห้องสมุดมีชีวิต ของห้องสมุดประชาชนในประเทศไทย รุ่งทิพย์ เจริญศักดิ์ และ ชลภัสส์ วงษ์ประเสริฐ	59
ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศด้านการท่องเที่ยว จินตนา โด่งสูงเนิน	75

วารสารวิจัย

สมาคมทอสมุดแห่งประเทศไทย

ISSN 1905-0793

ผู้จัดพิมพ์	สมาคมทอสมุดแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ที่ปรึกษาบรรณาธิการ	คณะกรรมการบริหารสมาคมทอสมุดแห่งประเทศไทยฯ
บรรณาธิการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุจิน บุตรดีสุวรรณ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยบรรณาธิการ	ดร. ฉันทนา เวชโอสถศักดิ์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
กองบรรณาธิการ	Professor Robert D.Stueart, Professor Emeritus, Simmons College, USA. Professor Ross Harvey, Charles Sturt University, Australia ศาสตราจารย์ ดร.ชุตินา สัจจามันท์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาวดี สืบสนธิ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี รองศาสตราจารย์รติมา ณ ลำพูน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รองศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์รพี ไพ่เปรมสมิทธิ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รองศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา ท้วมสุข มหาวิทยาลัยขอนแก่น รองศาสตราจารย์ ดร.ลำปาง แม่นมัตย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศน์า หาญพล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช รองศาสตราจารย์ ดร.น้ำทิพย์ วิภาวิน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญชฎิล พิศาลพงศ์ มหาวิทยาลัยบูรพา ดร.นงเยาว์ เปรมกมลเนตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ดร.นฤมล รื่นไวย สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย
วัตถุประสงค์	1. เพื่อเป็นแหล่งตีพิมพ์และเผยแพร่ผลงานวิจัยในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ และ สารสนเทศศาสตร์ และสาขาที่เกี่ยวข้อง 2. เพื่อเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ความก้าวหน้าทางการวิจัยใน สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์และสาขาที่เกี่ยวข้อง 3. เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานงานวิจัยในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ และสารสนเทศศาสตร์ของไทยสู่ระดับสากล
กำหนดออก	ปีละ 2 ฉบับ (มกราคม-มิถุนายน และกรกฎาคม-ธันวาคม)
บรรณาธิการจัดการ	นางวิวรรณ วรรณโท
สำนักงาน	สมาคมทอสมุดแห่งประเทศไทยฯ 1346 ถนนอาคารสงเคราะห์ 5 แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240 โทร. 0-2734-9022-3; โทรสาร 0-2734-9021
พิมพ์ที่	พิมพ์ที่ : หจก.โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา 232/199 ถ.ศรีจันทร์ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000 โทร. 0-4332-8589-91 แฟกซ์. 0-4332-8592 E-mail : klungpress@hotmail.com
การบอกรับ	สำหรับสมาชิกสมาคมฯ ปีละ 150 บาท ฉบับปลีกฉบับละ 80 บาท รวมค่าส่ง สำหรับผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกสมาคมฯ ปีละ 250 บาท ฉบับปลีกฉบับละ 130 บาท รวมค่าส่ง ติดต่อบอกรับและสมัครเป็นสมาชิกได้ที่ บรรณาธิการจัดการตามที่อยู่ของสมาคมฯ

✦ บทความทุกเรื่องที่ลงตีพิมพ์จะได้รับการตรวจอ่านโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ✦
✦ ความคิดเห็นและบทความที่ปรากฏในวารสารนี้ เป็นของผู้เขียนซึ่งมิใช่เป็นความคิดเห็นของ
คณะผู้จัดทำและมีข้อความรับผิดชอบของสมาคมทอสมุดแห่งประเทศไทย ✦
✦ การนำบทความในวารสารนี้ไปตีพิมพ์ซ้ำต้องได้รับอนุญาตจากคณะผู้จัดทำ ✦

TLA Research Journal

(Thai Library Association)
ISSN 1905-0793

Publisher	THAI LIBRARY ASSOCIATION Under the Royal Patronage of H.R.H. Princess Mahachakri Sirindhorn
Consulting Editor	The T.L.A. Executive Board
Editor	Asst.Prof.Dr.Sujin Butdisuwan, Mahasarakham University
Associate Editor	Dr. Chanthana Wech-O-Sotsakda, Mahasarakham University
Editorial Board	Professor Robert D. Stueart (Professor Emeritus, Simmons College, USA.) Professor Ross Harvey, Charles Sturt University, Australia Professor Dr. Chutima Sacchanand, Sukhothai Thammathirat Open University Assoc. Prof. Dr. Prapavadee Suebsondhi, Suranaree University of Technology Assoc. Prof. Dr. Ratana Na Lampoon, Chiang Mai University Assoc. Prof. Dr. Pimrumpai Premsmith, Chulalongkorn University Assoc. Prof. Dr. Kulthida Tuamsuk, Khon Kaen University Assoc. Prof. Dr. Lampang Manmart, Khon Kaen University Assoc. Prof. Dr. Tassana Hanpol, Sukhothai Thammathirat Open University Assoc. Prof. Dr. Namitp Wiphawin, Sukhothai Thammathirat Open University Asst. Prof. Dr. Kwaunchadil Pisalpong, Buapa University Dr. Nongyao Premkamolnetr, King Mongkut Univ. of Technology Thonburi Dr. Narumol Ruenwai, Thailand Institute of Scientific and Technological Research
Objectives.	1. To publish the research publications in library and information science, and related fields. 2. To be a forum for sharing of knowledge, opinions, and research advancements in library and information science and related fields. 3. To develop the quality and standards of Thai research works in library and information to the international level.
Frequency	Bi-annually (January-June; July-December)
Managing Editor	Mrs. Weerawan Wanato
Office	THAI LIBRARY ASSOCIATION 1346 Arkarn Songkrua Road 5, Klongchan, Bangkok, Bangkok 10240 Tel. 0-2734-9022-3; Fax. 0-2734-9021
Printing	KLUNG NANA VITHYA PRESS LIMITED PARTNERSHIP 232/199 Srichan Rd., Muang, Khon Kaen 40000 Tel. +66-43-328589-91 Fax. +66-43-328592 E-mail : sarikahan@yahoo.com
Subscription	For T.L.A. Member 150 Baht per year, 80 Baht for Single issue (postal included) For Non- T.L.A. Member 250 Baht per year, 130 Baht for Single issue (postal included). Contact the Managing Editor at the Office of T.L.A.

- ✦ All articles submitted for publication will be reviewed by the academic reviewers ✦
- ✦ The editorial board and T.L.A. claim no responsibility for the contents or opinions express by the authors of individual articles or columns in this journal ✦
- ✦ Reprinting of any articles in this journal must be permitted by the editorial board ✦

บทบรรณาธิการ

การวิจัยเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการแสวงหาความรู้ ความจริงในสิ่งที่สงสัยหรือการค้นหาคำตอบที่เชื่อถือได้ ซึ่งสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงได้กำหนดให้มีวารสารวิจัยของสมาคมห้องสมุดขึ้น วารสารวิจัยสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ เป็นเวทีในการนำเสนอผลงานทางวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลงานวิจัยทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์และศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังอาจมีผลงานในลักษณะอื่น เช่น บทวิเคราะห์งานวิจัย หรือการปริทัศน์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เป็นต้น

วารสารวิจัยสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ฉบับนี้ (ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกรกฎาคม - ธันวาคม) ได้รับความร่วมมือด้วยดีจากบุคลากรทางวิชาชีพ รวมทั้งนิสิต นักศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ในการส่งบทความวิจัย/บทความทางวิชาการ มาเพื่อตีพิมพ์ ซึ่งผลงานทุกผลงานได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ในนามกองบรรณาธิการต้องขอขอบคุณเจ้าของผลงานและผู้ทรงคุณวุฒิมา ณ โอกาสนี้

ในนามของกองบรรณาธิการ ขอถือโอกาสนี้เชิญชวนทุกท่านได้ส่งผลงาน บทความวิจัย หรือสาระดีๆ มาเผยแพร่และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในวารสารวิจัยสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ และเนื่องในโอกาสที่จะขึ้นปีใหม่ 2557 ก็ขออวยพรให้ทุกท่านประสบแต่ความสุข ความสำเร็จ และความเจริญยิ่งๆ ขึ้นไปตลอดปี 2557 นี้ เทอญ

สุจิน บุตรดีสุวรรณ
บรรณาธิการ

การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลการรู้สารสนเทศ สำหรับครูบรรณารักษ์¹

ศาสตราจารย์ ดร.ชุติมา สัจจานันท์²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลการรู้สารสนเทศสำหรับครูบรรณารักษ์ 2) ประเมินคุณภาพชุดฝึกอบรมและ 3) ศึกษาผลของการใช้ชุดฝึกอบรม กระบวนการวิจัยอิงกรอบแนวคิดการวิจัยและกระบวนการพัฒนาชุดฝึกอบรมโดยอิงระบบการศึกษาทางไกลประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย สถานการณ์ ความต้องการ การพัฒนาสมรรถนะการรู้สารสนเทศของครู การพัฒนาเนื้อหาและออกแบบชุดฝึกอบรม การผลิตชุดฝึกอบรม การประเมินผลชุดฝึกอบรมและการติดตามผลการใช้ชุดฝึกอบรม กลุ่มตัวอย่างคัดเลือกแบบเจาะจง และหลายขั้นตอน ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 10 คนเพื่อประเมินสถานการณ์และความต้องการพัฒนาสมรรถนะการรู้สารสนเทศของครูบรรณารักษ์ ครูบรรณารักษ์เพื่อศึกษาชุดฝึกอบรมทางไกลด้วยตนเอง 20 คน จาก 20 โรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน 20 คน ครูผู้สอน 177 คน และนักเรียน 311 คนเพื่อติดตามผลการใช้ชุดฝึกอบรมของครูบรรณารักษ์ เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วย แบบสนทนากลุ่ม ชุดฝึกอบรม แบบประเมินตนเองก่อนเรียนและหลังเรียน แบบประเมินคุณภาพชุดฝึกอบรมแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้คือค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดฝึกอบรมทางไกลการรู้สารสนเทศสำหรับครูบรรณารักษ์ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยเอกสารฝึกอบรมแบ่งเนื้อหาเป็น 9 ตอนและซีดี 3 รายการ 2) ผลการประเมินคุณภาพชุดฝึกอบรมทางไกลโดยผู้ทรงคุณวุฒิและผลการประเมินความพึงพอใจและความคิดเห็นของครูบรรณารักษ์ ผู้ศึกษาชุดฝึกอบรมทางไกลด้วยตนเองพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลัง พบว่าครูบรรณารักษ์มีความรู้เพิ่มขึ้น และ 3) การติดตามผลการใช้ชุดฝึกอบรมพบว่าครูบรรณารักษ์นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการศึกษาชุดฝึกอบรมไปใช้ในระดับมาก ผู้บริหารครูผู้สอนและนักเรียนมีความคิดเห็นว่าครูบรรณารักษ์มีผลการดำเนินงานการส่งเสริมการรู้สารสนเทศระดับมาก

คำสำคัญ: ชุดฝึกอบรมทางไกล การรู้สารสนเทศ ครู

¹งานวิจัยทุนอุดหนุนการวิจัยงบประมาณแผ่นดินประจำปีงบประมาณ 2555 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

²ศาสตราจารย์ประจำและประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Development of Distance Training Package on “Information Literacy for Teachers”¹

Professor Dr. Chutima Sacchanand²

Abstract

This development research was aimed at developing, evaluating and conducting a follow-up study of the use of a distance training package on information literacy for school teachers. The framework of the research was based on the research method and development process of a training course under a distance education concept. The 5-step developments were as follows: situation , and information literacy needs analysis of the school teachers; development of materials design; production of training materials; the evaluation; and follow-up plan. The purposive sample group consisted of 10 experts to evaluate the situation, training needs; twenty school librarians from twenty schools scattered around each region of the country who self studied the training package; 20 school administrators, 177 teachers and 311 students. The research instrument included the focus group form, an interview form, the distance training package, the pretest and posttest evaluation forms, and questionnaires. Data analysis include content analysis for qualitative data , while quantitative data, statistics used were percentage, means, standard deviation and t-test.

The research findings showed that 1) the distance training package developed was comprised of printed material divided the content into nine sub-modules and CD with three topics. 2) Evaluation showed that experts and teacher-librarians were satisfied with the distance training package at the high level. The comparison of pretest and posttest showed that teacher-librarians who self-studied the package gained more knowledge. 3) The follow-up studies showed that teacher-librarians applied their knowledge and experience gained in the study at the high level. The school administrators, teachers and students were satisfied with the performance of teacher-librarians in information literacy at the high level.

Keywords: Distance Training Package, Information Literacy, Teacher-librarians

¹ Public Fund of Sukhothai Thammathirat Open University,. Fiscal Year 2012

² Professor and Chair of the Ph.D. Program in Information Science, School of Liberal Arts, Sukhothai Thammathirat Open University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวางและรวดเร็วจาก ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการ สื่อสาร โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ต เครือข่ายสังคม ออนไลน์ ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อรูปแบบการบริหาร จัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอน เทคนิควิธี สอน ผู้เรียน แหล่งเรียนรู้ พฤติกรรมการเรียนรู้และ การแสวงหาความรู้ โลกยุคดิจิทัลให้ความสำคัญ ต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้ไร้พรมแดน ไร้ ขีดจำกัด ทั้งด้านสภาพแวดล้อม สถานที่และเวลา การปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อให้ทันการเปลี่ยนแปลง จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน การพัฒนาการศึกษา สังคมและประเทศชาติ โดยเฉพาะการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคม อาเซียนและประชาคมโลก

โดยหลักการของการปฏิรูปการศึกษา และแนวคิดทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 เลขานุการมูลนิธิสตรี้-สตูตเวิร์ค ระบุไว้ในคำนำ ของหนังสือแปล ทักษะแห่งอนาคตใหม่ การศึกษา เพื่อศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) ว่า “การ ปฏิรูปการศึกษาที่แท้จริงปฏิรูปกระบวนการด้วย จากกระบวนการเดิมที่ครูเป็นผู้มอบความรู้ ให้แก่นักเรียนนักศึกษาในสถาบันต่างๆเปลี่ยน เป็นช่วยกันออกแบบกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างครูกับเด็กและเยาวชนทุกคนในสังคม นั่น คือกระบวนการเรียนรู้สำคัญกว่าความรู้ และครู มิใช่ผู้มอบความรู้ แต่เป็นผู้ออกแบบกระบวนการ เรียนรู้โดยเรียนรู้ไปพร้อมๆ กันกับเด็กและเยาวชน เป้าหมายของการเรียนรู้จะมีใช้ตัวความรู้อีกต่อไป เพราะตัวความรู้นั้นมีมากมายมหาศาลเกินกว่า ที่จะมอบให้นักเรียนแต่ละชั้นปีได้ อีกทั้งนักเรียน ในศตวรรษใหม่มีหนทางค้นคว้าหาความรู้ด้วย ตนเองจากทุกหนทุกแห่งทั้งในสิ่งแวดล้อมและ ในอินเทอร์เน็ต หากการศึกษาไทยยังย่ำอยู่กับ กระบวนการเดิมคือมอบความรู้เป็นรายวิชาที่จะ ไม่ทันสถานการณ์ ที่ควรทำคือมีกระบวนการใหม่ ที่จะพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ตลอดชีวิต เด็กและเยาวชนจะเรียนรู้อะไรบ้างขึ้น อยู่กับบริบทของแต่ละคน แต่ที่ทุกคนมีคือความ สามารถในการเรียนรู้ตลอดเวลา ตลอดชีวิตและ พัฒาตนเองอย่างต่อเนื่อง” (ประเสริฐ ผลิตผล การพิมพ์, 2554: คำนำ)

การปฏิรูปการเรียนรู้ทำให้ทั้งครูผู้สอน และครูบรรณารักษ์ จำเป็นต้องเปลี่ยนบทบาท เป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวก ผู้ออกแบบการเรียนรู้ และพัฒนาความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะที่ จำเป็น การรู้สารสนเทศ (information literacy) หรือ คำแปลภาษาไทยอื่นๆ โดยนัยของความหมายและ แนวคิดเดียวกัน เช่น ทักษะสารสนเทศ ความรู้ ความสามารถด้านสารสนเทศ ความรู้พื้นฐาน สารสนเทศ ถือว่าเป็นทักษะและสมรรถนะสำคัญ ของการเรียนรู้ โดยหลักคิดการเรียนรู้วิธีการ เรียน (learning how to learn) ซึ่งเป็นทักษะที่ จำเป็นของบุคคลในศตวรรษที่ 21 ภาติเพื่อทักษะ แห่งศตวรรษที่ 21 (The Partnership for 21st Century Skills, 2011) กำหนดผลลัพธ์ของนักเรียนใน ศตวรรษที่ 21 โดยผสมผสานความรู้ ทักษะ และ ความชำนาญ และความรู้ความสามารถพื้นฐาน ในเรื่องต่างๆ ครอบคลุม 1) ความรู้เนื้อหาวิชา และประเด็นแนวคิดหลักของศตวรรษที่ 21 ได้แก่ จิตสำนึกต่อโลก ความรู้พื้นฐานการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจ และการประกอบการ ความเป็นพลเมือง การรู้เรื่องสุขภาพ (health literacy) และความรู้ พื้นฐานเรื่องสิ่งแวดล้อม (environmental literacy) 2) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ครอบคลุมความ คิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดวิเคราะห์และ แก้ปัญหา การสื่อสารและความร่วมมือร่วมใจ 3) ทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ครอบคลุม การรู้สารสนเทศ การรู้เท่าทันสื่อ การรู้เทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร และ 4) ทักษะชีวิต และอาชีพ ครอบคลุมความยืดหยุ่น การปรับตัว ทักษะทางสังคมและข้ามวัฒนธรรม ผลผลิตและ การตรวจสอบได้ ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ

การขับเคลื่อนการปฏิรูปการเรียนรู้จะ สัมฤทธิ์ผลไม่ได้หากขาดการให้ความสำคัญเรื่อง การรู้สารสนเทศ เพื่อสร้างผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ มีสมรรถนะสารสนเทศ เพื่อการ เรียนรู้ตลอดชีวิตและการดำรงชีวิต รู้จักคิด วิเคราะห์และก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงในโลกยุค โลกาภิวัตน์ การรู้สารสนเทศเป็นองค์ประกอบ สำคัญในการสร้างสังคมสารสนเทศ ช่วยให้บุคคล มีความสามารถค้นหา ค้นคืน จัดระบบ จำแนก แยกแยะ ประเมินสารสนเทศและใช้สารสนเทศเพื่อ การตัดสินใจและการแก้ปัญหา (UNESCO, 2008) การรู้สารสนเทศจึงเป็นสมรรถนะหลักของทุกคน โดยเฉพาะต่อครูและนักเรียน และมีความสำคัญ

ต่อการศึกษาที่มุ่งพัฒนา “ทักษะการเรียนรู้” การสร้างสรรค์การเรียนรู้ และการเรียนรู้ตลอดชีวิตรัฐและสถานศึกษาทุกระดับ โดยเฉพาะครูทั้งครูผู้สอนและครูบรรณารักษ์หรือครูผู้รับผิดชอบงานห้องสมุดจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างผู้เรียนให้เป็นผู้สารสนเทศ โดยเริ่มดำเนินการปูพื้นฐานตั้งแต่การศึกษาระดับต้นและต่อเนื่องจนถึงระดับอุดมศึกษา

ในบริบทของสังคมไทย ผลการวิจัยพบว่าครูบรรณารักษ์มีบทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้านในระดับมาก (สุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์ บุญยสิน จันทรสว่าง และศศิพิมล ประพินพงศกร, 2552) มีปัญหาเกี่ยวกับครูบรรณารักษ์ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้สารสนเทศ ได้แก่ ครูบรรณารักษ์ไม่ได้สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์โดยตรง (ชมพูนุท ยอดยิ่ง, 2551) บรรณารักษ์ไม่มีความเข้าใจในเรื่องการรู้สารสนเทศอย่างถ่องแท้ (สุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์ บุญยสิน จันทรสว่าง และศศิพิมล ประพินพงศกร, 2552) มีความรู้เกี่ยวกับการรู้สารสนเทศน้อย (ศศิพิมลประพินพงศกร, 2552) และครูบรรณารักษ์ต้องการพัฒนาความรู้ด้านวิชาบรรณารักษศาสตร์เพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงในการทำงาน (ชมพูนุท ยอดยิ่ง, 2551) การพัฒนาครูให้มีความรู้เกี่ยวกับการรู้สารสนเทศเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้สารสนเทศจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งดังปรากฏในข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยของสุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์ บุญยสิน จันทรสว่าง และศศิพิมล ประพินพงศกร (2552: 64) ต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กำหนดเป็นนโยบายที่จะส่งเสริมสนับสนุนการสอนการรู้สารสนเทศในโรงเรียนโดยให้ครูบรรณารักษ์ได้มีโอกาสเรียนรู้และเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศบนฐานเดียวกัน

องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติได้ให้ความสำคัญในการให้ความรู้แก่ครูในเรื่องการรู้สารสนเทศอย่างต่อเนื่อง ผลงานสำคัญคือการจัดทำหลักสูตรการรู้เท่าทันสื่อและการรู้สารสนเทศสำหรับครูบรรณารักษ์ (Media and Information Literacy Curriculum for Teachers) (Wilson, 2008) เป็นแนวทางการพัฒนาความรู้และสมรรถนะของครูในด้านกรู้เท่าทันสื่อและการรู้สารสนเทศ ส่วนในบริบทของประเทศไทย แม้ว่า

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชได้สนับสนุนงบประมาณแผ่นดิน ให้มีการพัฒนามาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย (ชุตินา สัจจามันท์, 2554) และการพัฒนาตัวชี้วัดการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียน (ชุตินา สัจจามันท์ และกาญจนา ใจกว้าง, 2554) เป็นโครงการวิจัยและพัฒนาต่อเนื่อง แต่ยังไม่มีการพัฒนาความรู้เรื่องการรู้สารสนเทศแก่ครูโดยตรง โดยเฉพาะกลุ่มครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนซึ่งมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศในโรงเรียนและการพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้สารสนเทศ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ในฐานะมหาวิทยาลัยเปิดที่ใช้ระบบการศึกษาทางไกลตระหนักถึงบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนาครู โดยเฉพาะครูบรรณารักษ์หรือครูผู้รับผิดชอบงานห้องสมุด ให้มีความรู้ความเข้าใจและสมรรถนะที่จำเป็นเกี่ยวข้องกับบทบาทการรู้สารสนเทศ จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาชุดฝึกอบรมการรู้สารสนเทศสำหรับครูบรรณารักษ์ อันจะเป็นการใช้ศักยภาพ ความเชี่ยวชาญในการผลิตสื่อในระบบการศึกษาทางไกลของมหาวิทยาลัยและผู้วิจัยดำเนินการต่อเนื่องจากการวิจัยที่ได้ดำเนินการมาแล้วเพื่อให้ครูพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะที่จำเป็นและสามารถนำมามาตรฐาน ยุทธศาสตร์ และตัวชี้วัดไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน การจัดกระบวนการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมห้องสมุดให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ชุดฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นนี้อิงมาตรฐานการรู้สารสนเทศ ตัวชี้วัดการรู้สารสนเทศและยุทธศาสตร์การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้สารสนเทศที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นในงานวิจัยประจำปีงบประมาณ 2553-2554 นอกจากจะนำไปใช้ในการพัฒนาครูโดยเน้นครูบรรณารักษ์เป็นกลุ่มแรกแล้ว ผลลัพธ์ปลายทางจะส่งผลถึงการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและการพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้สารสนเทศ ตอบสนองวิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งจัดทำขึ้นสำหรับท้องถิ่นและสถานศึกษาได้นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้าน

ความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) เป็นการร่วมขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา และสังคมไทยให้เป็นสังคมการเรียนรู้ตอบสนองกระแสการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยและสังคมโลก พร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลงและอยู่กับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรู้เท่าทัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

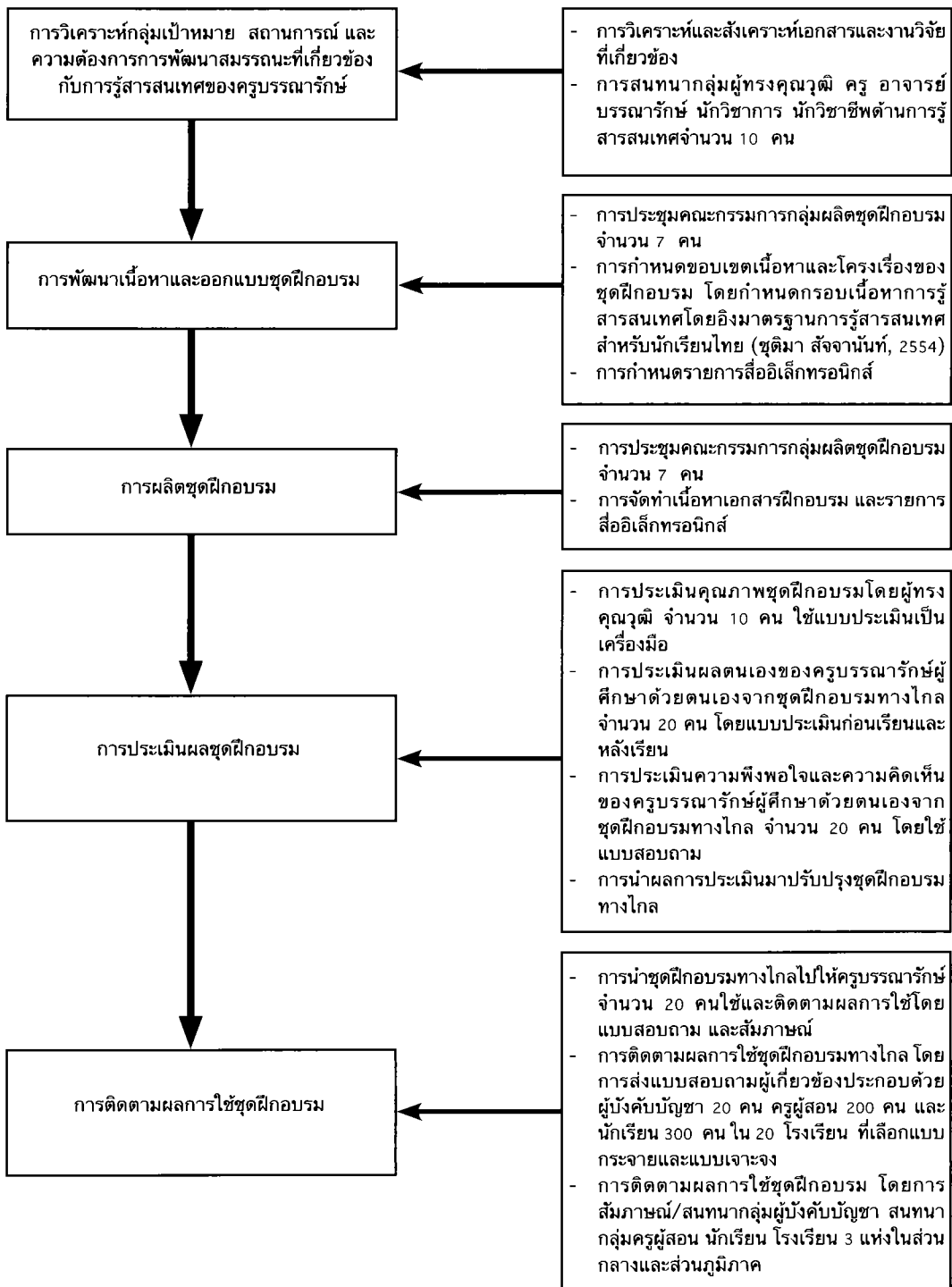
1. เพื่อพัฒนาชุดฝึกอบรมการรู้สารสนเทศสำหรับครูบรรณารักษ์
2. เพื่อประเมินคุณภาพชุดฝึกอบรมการรู้สารสนเทศสำหรับครูบรรณารักษ์
3. เพื่อศึกษาผลของการใช้ชุดฝึกอบรมการรู้สารสนเทศสำหรับครูบรรณารักษ์

สมมติฐานการวิจัย

1. ครูบรรณารักษ์ที่ศึกษาชุดฝึกอบรมทางไกลมีผลการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. ครูบรรณารักษ์มีความพึงพอใจชุดฝึกอบรมทางไกลการรู้สารสนเทศสำหรับครูบรรณารักษ์ที่พัฒนาขึ้นโดยรวมอยู่ในระดับมาก
3. ครูบรรณารักษ์ผู้ศึกษาด้วยตนเองจากชุดฝึกอบรมทางไกลการรู้สารสนเทศสำหรับครูบรรณารักษ์นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในระดับมาก

วิธีดำเนินการวิจัย

กระบวนการพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ การกำหนดกลุ่มเป้าหมายและการประเมินความต้องการ การพัฒนาหลักสูตรและออกแบบชุดฝึกอบรม การผลิตชุดฝึกอบรม การประเมินผลชุดฝึกอบรม และการติดตามผล

แผนภูมิที่ 1 กระบวนการพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลการรู้สารสนเทศสำหรับครูบรรณารักษ์

กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 20 คน ครูบรรณารักษ์ 20 คน จาก 20 โรงเรียน และในแต่ละโรงเรียนเลือกผู้บริหาร/ผู้บังคับบัญชา ผู้กำกับดูแลงานห้องสมุด แห่งละ 1 คน รวมจำนวน 20 คน ครูผู้สอน โรงเรียนละ 10 คน รวม 200 คน และนักเรียนโรงเรียนละ 20 คน รวม 300 คน เลือกแบบเจาะจงและการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์/สนทนากลุ่ม ชุดฝึกอบรม แบบประเมินตนเองก่อนเรียนและหลังเรียน แบบประเมินคุณภาพชุดฝึกอบรม แบบสอบถาม สัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการโดย การศึกษาเอกสาร การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ การจัดตั้งแบบสอบถาม มีผู้ตอบแบบสอบถาม และให้สัมภาษณ์ดังนี้ ครูบรรณารักษ์ผู้ศึกษา ชุดฝึกอบรม ตอบแบบสอบถาม 20 คนและให้ สัมภาษณ์เจาะลึก 3 คน ในแต่ละโรงเรียนที่ครู บรรณารักษ์เข้าร่วมกิจกรรม เลือกผู้บริหาร/ผู้ บังคับบัญชา ผู้กำกับดูแลงานห้องสมุด แห่งละ 1 คน รวมจำนวน 20 คน ครูผู้สอน โรงเรียนละ 10 คน รวม 200 คน จำนวนแบบสอบถามที่ได้รับกลับ คืนจากครูบรรณารักษ์ จำนวน 20 คน ครบทุกชุด จากผู้บริหาร จำนวน 20 คน ครบทุกชุด จากครูผู้ สอน ส่งแบบสอบถามจำนวน 200 ชุดได้รับกลับ คืน 177 ชุด คิดเป็นร้อยละ 88.89 และนักเรียน ส่งแบบสอบถามจำนวน 400 ชุด ได้รับกลับคืน 311 ชุด คิดเป็นร้อยละ 77.78 นอกจากนี้ยังได้ สัมภาษณ์เจาะลึกเพิ่มเติมครูบรรณารักษ์ ผู้บริหาร จาก 3 โรงเรียน โรงเรียนละ 1 คน และครู ผู้สอน และนักเรียนอีกโรงเรียนละ 6 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์เนื้อหาการจัดกลุ่มเนื้อหาและการสรุป ความ ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ค่าความถี่ ร้อย ละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที่

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาชุดฝึกอบรมการรู้ สารสนเทศสำหรับครูบรรณารักษ์

ผลการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายและความ ต้องการการพัฒนาสมรรถนะการรู้สารสนเทศ ของครูบรรณารักษ์พบว่า ครูบรรณารักษ์มีความ ต้องการและจำเป็นต้องพัฒนาความรู้ ความ เข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด หลักการ มาตรฐานการ

รู้สารสนเทศและสมรรถนะการรู้สารสนเทศ การ จัดการเรียนการสอนการรู้สารสนเทศ การจัดทำ แผนการสอน เทคนิควิธีสอน การบูรณาการการ รู้สารสนเทศในการเรียนการสอนรายวิชา การ พัฒนาห้องสมุดโรงเรียน การจัดกิจกรรมส่งเสริม การรู้สารสนเทศและการพัฒนานักเรียนให้เป็น ผู้รู้สารสนเทศ สถานการณ์การดำเนินงานเกี่ยว กับ การส่งเสริมการรู้สารสนเทศในโรงเรียน มี ลักษณะแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับนโยบายของ สถานศึกษา/ผู้บริหาร มีทั้งการสอนเป็นรายวิชา รายวิชาบังคับหรือรายวิชาเลือก ซึ่งสถานศึกษา สามารถกำหนดได้เอง ทั้งชื่อวิชา จำนวนชั่วโมง สอนและจำนวนหน่วยกิต ชื่อวิชาที่สอนแตกต่าง กัน โดยทั่วไปใช้ชื่อว่า การใช้ห้องสมุด มีเนื้อหา สารครอบคลุมเรื่องการรู้สารสนเทศด้วย โดยครู บรรณารักษ์เป็นผู้รับผิดชอบการสอน และมีการ บูรณาการการรู้สารสนเทศในการสอนรายวิชา ต่างๆ บ้าง แต่ไม่มากนัก โดยครูบรรณารักษ์ซึ่งรับ รับผิดชอบการสอนรายวิชาเนื้อหาดำเนินการหรือครู บรรณารักษ์ร่วมกับครูผู้สอนดำเนินการ นอกจากนี้ ครูบรรณารักษ์ยังรับผิดชอบการจัดกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียนและการเรียนรู้ด้วยเอง และกิจกรรมห้อง สมุด เพื่อส่งเสริมการรู้สารสนเทศ

ชุดฝึกอบรมการรู้สารสนเทศสำหรับครู บรรณารักษ์ ประกอบด้วยเอกสารฝึกอบรม และ สื่ออิเล็กทรอนิกส์

1) เอกสารฝึกอบรม แบ่งเนื้อหาเป็น 9 ตอน แต่ละตอนแบ่งเนื้อหาเป็นเรื่อง 2-3 เรื่อง มีแผนการสอน ประกอบด้วยหัวเรื่อง แนวคิด วัตถุประสงค์ เพื่ออำนวยความสะดวกในการศึกษา ด้วยตนเอง และมีกิจกรรมให้ผู้เรียนทบทวนความ รู้ในเนื้อหาสาระเมื่อจบเนื้อหาแต่ละเรื่อง

ตอนที่ 1 การรู้สารสนเทศกับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 2 การพัฒนานักเรียนไทยให้เป็น ผู้รู้สารสนเทศ

ตอนที่ 3 การสอนการรู้สารสนเทศ (1)

ตอนที่ 4 การสอนการรู้สารสนเทศ (2)

ตอนที่ 5 การบูรณาการการรู้สารสนเทศ ในการเรียนการสอนรายวิชา

ตอนที่ 6 ห้องสมุดโรงเรียนกับการรู้ สารสนเทศของนักเรียน

ตอนที่ 7 การจัดกิจกรรมส่งเสริมการรู้ สารสนเทศของห้องสมุด

ตอนที่ 8 มาตรฐานและตัวชี้วัดการรู้
สารสนเทศของนักเรียน

ตอนที่ 9 การวัดและประเมินผลการรู้
สารสนเทศของนักเรียน

2) สื่อบันทึกทฤษฎีในรูปแบบมีลักษณะ
บูรณาการเนื้อหา 3 รายการ

รายการที่ 1 กรณีศึกษาการสอนแบบ
บูรณาการการรู้สารสนเทศ

รายการที่ 2 กรณีศึกษาการจัดกิจกรรม
ส่งเสริมการรู้สารสนเทศของนักเรียนระดับประถม
ศึกษา

รายการที่ 3 กรณีศึกษา การจัดกิจกรรม
ส่งเสริมการรู้สารสนเทศของนักเรียนระดับ
มัธยมศึกษา

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำแบบประเมินผล
ตนเอง ก่อนเรียนและหลังเรียน พร้อมเฉลยแบบ
ประเมินผลตนเองครอบคลุมเนื้อหาทุกเรื่อง มีข้อ
คำถาม 20 ข้อ ก่อนเรียน 20 ข้อ และหลังเรียน
20 ข้อ เป็นคำถามคู่ขนาน เพื่อให้ครูบรรณารักษ์
ศึกษาด้วยตนเองได้ประเมินตนเองก่อนเรียนและ
หลังเรียนชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง เพื่อประเมินผล
สัมฤทธิ์ในการเรียนรู้

2. ผลการประเมินคุณภาพชุดฝึกอบรม ทางไกลการรู้สารสนเทศสำหรับครูบรรณารักษ์

2.1 ผลการประเมินคุณภาพชุด
ฝึกอบรมทางไกลการรู้สารสนเทศสำหรับครู
บรรณารักษ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่าชุดฝึกอบรม
การรู้สารสนเทศสำหรับครูบรรณารักษ์มีความ
เหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$) โดย
เอกสารฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมสูงกว่า
สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ($\bar{X} = 4.47$ และ $\bar{X} = 4.09$)

เอกสารฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยความ
เหมาะสมระดับมากที่สุดสองด้าน คือด้านเนื้อหา
สาระ และด้านการนำเสนอ ($\bar{X} = 4.58$; $\bar{X} = 4.52$)
และมี 9 ข้ออยู่ในระดับมากที่สุดเรียงตามลำดับ
ดังนี้ ความถูกต้องของเนื้อหาสาระ ($\bar{X} = 4.80$)
การจัดโครงสร้าง/ลำดับเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ
เอกสารฝึกอบรม ตอนที่ 1 ($\bar{X} = 4.70$) ความ
ครอบคลุมประเด็นสำคัญ ความเหมาะสมของ
กิจกรรม เทคนิคการนำเสนอ และ การอ้างอิง มี
ค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 4.60$)

2.2 ผลการศึกษาความพึงพอใจ
และความคิดเห็นของครูบรรณารักษ์ผู้ศึกษา
ชุดฝึกอบรมทางไกลการรู้สารสนเทศสำหรับ

ครูบรรณารักษ์ ครูบรรณารักษ์มีความพึงพอใจ
และความคิดเห็นต่อชุดฝึกอบรมทางไกลการ
รู้สารสนเทศที่พัฒนาขึ้นในระดับมาก ทั้งโดย
รวม ($\bar{X} = 4.17$) และทุกข้อ เมื่อพิจารณาเอกสาร
ฝึกอบรมแต่ละตอนและสื่ออิเล็กทรอนิกส์แต่ละ
รายการพบว่าอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน เป็น
ไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ว่าครู
บรรณารักษ์มีความพึงพอใจและความคิดเห็นต่อ
ชุดฝึกอบรมทางไกลการรู้สารสนเทศสำหรับครู
บรรณารักษ์ที่พัฒนาขึ้นโดยรวมอยู่ในระดับมาก
โดยเอกสารฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ
สูงกว่าสื่ออิเล็กทรอนิกส์แต่อยู่ในระดับมากเช่น
เดียวกัน ($\bar{X} = 4.23$ และ $\bar{X} = 3.98$ ตามลำดับ)

2.3 ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อน
และหลังการศึกษาด้วยตนเองจากชุดฝึกอบรมทาง
ไกลการรู้สารสนเทศสำหรับครูบรรณารักษ์ พบว่า
ครูบรรณารักษ์มีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ .05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่
กำหนดไว้ว่าครูบรรณารักษ์ที่ศึกษาชุดฝึกอบรม
ทางไกลมีผลการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3. ผลการติดตามผลการใช้ชุดฝึกอบรม การรู้สารสนเทศสำหรับครูบรรณารักษ์ โดยครู บรรณารักษ์ ผู้บริหาร ครูสอน และนักเรียนพบว่า

3.1 ครูบรรณารักษ์นำความรู้และ
ประสบการณ์ที่ได้รับจากการศึกษาด้วยตนเอง
จากชุดฝึกอบรมทางไกลไปใช้ประโยชน์โดยรวม
ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) สอดคล้องกับสมมติฐาน
ที่กำหนดไว้ว่า ครูบรรณารักษ์ผู้ศึกษาด้วยตนเอง
จากชุดฝึกอบรมทางไกลการรู้สารสนเทศสำหรับ
ครูบรรณารักษ์นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ
ไปใช้ในระดับมาก โดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รายการ
ที่ 3 กรณีศึกษาการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรู้
สารสนเทศของนักเรียนระดับประถมศึกษา ($\bar{X} =$
4.23) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

ปัญหาอุปสรรคโดยรวมที่ทำให้ครู
บรรณารักษ์ผู้ศึกษาชุดฝึกอบรมไม่สามารถนำ
ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้อย่างเต็ม
ประสิทธิภาพ จำนวนสูงสุดคือตัวครูบรรณารักษ์
เอง (ร้อยละ 50.00) รองลงมา คือ ผู้บริหารและ
เครื่องมือ อุปกรณ์ เทคโนโลยี (ร้อยละ 30.00 เท่า
กัน) และ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการ
พัฒนางานต่อเนื่องจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุน
จากผู้บริหาร (ร้อยละ 50) รองลงมา ครูผู้สอน
(ร้อยละ 35) และมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำ

ชุดฝึกอบรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์โดยรวม อันดับ 1 ได้แก่การจัดฝึกอบรมครูผู้สอน รองลงมาอันดับ 2 การจัดฝึกอบรมให้ครูบรรณารักษ์กลุ่มอื่น อันดับ 3 ได้แก่ การจัดฝึกอบรมเจาะลึกเฉพาะเรื่อง เช่น การจัดทำแผนการสอนแบบบูรณาการการเรียนรู้สารสนเทศในกลุ่มสาระต่างๆ

3.2 ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่าการบูรณารักษ์มีผลการดำเนินงานการส่งเสริมการเรียนรู้สารสนเทศอยู่ในระดับมากที่สุดโดยรวม ($\bar{X} = 3.97$) และรายชื่อ โดยการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สารสนเทศของนักเรียน และการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้สารสนเทศของห้องสมุดมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน ($\bar{X} = 4.35$) ในด้านการพัฒนานักเรียนผู้รู้สารสนเทศของครูบรรณารักษ์ ผู้บริหารเห็นว่านักเรียนตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของสารสนเทศ นักเรียนรู้และเข้าถึงแหล่งสารสนเทศ และใช้เครื่องมือค้นสารสนเทศ นักเรียนมีจริยธรรม เคารพกฎหมาย และมีความรับผิดชอบต่องานในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน ทั้งสามข้อ ($\bar{X} = 4.00$) ส่วนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สารสนเทศของนักเรียน และด้านการพัฒนานักเรียนผู้รู้สารสนเทศ นักเรียนสามารถวิเคราะห์ ประเมิน และเลือกสารสนเทศที่ต้องการมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดแต่อยู่ในระดับมากที่สุดเท่ากัน ($\bar{X} = 3.62$)

3.3 ครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่าการบูรณารักษ์มีผลการดำเนินงานการส่งเสริมการเรียนรู้สารสนเทศอยู่ในระดับมากที่สุดโดยรวม ($\bar{X} = 3.87$) และทุกข้อ โดยการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สารสนเทศของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.20$) รองลงมาการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้สารสนเทศของห้องสมุด ($\bar{X} = 4.15$) ในด้านการพัฒนานักเรียนผู้รู้สารสนเทศของครูบรรณารักษ์ ครูผู้สอนเห็นว่าด้านนักเรียนรู้และเข้าถึงแหล่งสารสนเทศและใช้เครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศ และนักเรียนมีจริยธรรม เคารพกฎหมาย และมีความรับผิดชอบต่องานในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศมีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุดเท่ากัน ($\bar{X} = 3.90$) และด้านการพัฒนานักเรียนผู้รู้สารสนเทศ นักเรียนสามารถวิเคราะห์ ประเมิน และเลือกสารสนเทศที่ต้องการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดของทุกรายการแต่อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.62$)

3.4 นักเรียน มีความคิดเห็นว่าการบูรณารักษ์มีผลการดำเนินงานการส่งเสริมการเรียนรู้

สารสนเทศอยู่ในระดับมากที่สุดโดยรวม ($\bar{X} = 3.87$) และทุกข้อ โดยการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สารสนเทศของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.07$) รองลงมา ด้านการพัฒนานักเรียนผู้รู้สารสนเทศ นักเรียนมีจริยธรรม เคารพกฎหมาย และมีความรับผิดชอบต่องานในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ และนักเรียนรู้และเข้าถึงแหล่งสารสนเทศ และใช้เครื่องมือค้นสารสนเทศ ($\bar{X} = 3.99$ และ $\bar{X} = 3.91$ ตามลำดับ) ด้านการพัฒนานักเรียนผู้รู้สารสนเทศ นักเรียนสามารถรวบรวมและจัดระบบสารสนเทศมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดแต่อยู่ในระดับมากที่สุดคือ ($\bar{X} = 3.65$)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ชุดฝึกอบรมชุดฝึกอบรมทางไกลการเรียนรู้สารสนเทศสำหรับครูบรรณารักษ์ประกอบด้วย เอกสารฝึกอบรม และซีดีประกอบการฝึกอบรม ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามกระบวนการ พัฒนาชุดฝึกอบรมอิงระบบทางไกล โดยมีกระบวนการหลักเช่นเดียวกับการพัฒนาชุดฝึกอบรมจากการปฐมนิเทศเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ชุดิมา สัจจามันท์ 2553; ชุดิมา สัจจามันท์ 2554; ปัทมาพร เย็นบำรุง และคณะ 2549, เรื่องชัย ทรัพย์นิรันดร์ 2544, สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ 2529, สุรเชษฐ์ เวชพิทักษ์ 2544, Baker 1993: 4, Sacchanand and Jaroenpantarak 2004) และประยุกต์ให้เหมาะสมกับงานวิจัยนี้ กระบวนการดำเนินการประกอบด้วย การวิเคราะห์ กลุ่มเป้าหมาย การศึกษาสถานการณ์ ความต้องการการพัฒนา การพัฒนาเนื้อหาและออกแบบชุดฝึกอบรม การผลิตชุดฝึกอบรม และการประเมินผลชุดฝึกอบรม การผลิตชุดฝึกอบรมดำเนินการอย่างเป็นระบบโดยคณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดฝึกอบรมประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ครูอาจารย์ นักวิชาการ นักวิชาชีพที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชาและมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง ชุดฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นจึงมีคุณภาพตามมาตรฐาน

2. ชุดฝึกอบรมที่มีพัฒนาขึ้นมีจุดแข็งในด้านความสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ดังผลการวิจัยที่พบว่าครูบรรณารักษ์ผู้ศึกษาชุดฝึกอบรมทางไกลด้วยตนเองมีความพึงพอใจชุดฝึกอบรมทางไกลระดับมากและสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ได้ในระดับมากที่สุด เพราะชุดฝึกอบรมนี้มีการพัฒนาเนื้อหา การออกแบบชุดฝึกอบรมและ

การผลิตชุดฝึกอบรมโดยนำผลการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย สถานการณ์ และความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย มีการประเมินชุดฝึกอบรม และติดตามผลจากตัวครูบรรณารักษ์เอง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือผู้บริหาร ครูผู้สอนและนักเรียน จึงสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

3. ผลการวิจัยพบว่าครูบรรณารักษ์ที่ศึกษาชุดฝึกอบรมทางไกลมีผลการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้แสดงว่าชุดฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพสามารถตอบสนองความต้องการการพัฒนาการรู้สารสนเทศของครูบรรณารักษ์ และสอดคล้องกับผลการวิจัยและพัฒนาชุดฝึกอบรมของชุดมาส์จันท์(2554)ชุดมา สัจจันท์(2554) ประภาสพิมพ์ทอง (2548) ประสพ ปุโรโปรง(2549) ปัทมาพรเย็นบำรุงและคณะ (2548) ปัญญา พลราษฎร์ (2548) เรืองชัย ทรัพย์นิรันดร์ (2544) ยุวดี คงเพชรขาว (2538) วัชรวิสา สามาลัย (2545) สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ (2529) สุขแก้ว คำสอน (2547) สุระเชษฐ์ เวชพิทักษ์ (2544) และ Sacchanand & Jaroenpantarak (2004) ซึ่งพบ ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังเรียนด้วยชุดฝึกอบรมสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้เป็นเพราะชุดฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นผ่านการประเมินคุณภาพตั้งแต่กระบวนการพัฒนาเนื้อหาและออกแบบชุดฝึกอบรม และการผลิตชุดฝึกอบรม โดยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ

4. ผลการติดตามผลการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกลการรู้สารสนเทศสำหรับครูบรรณารักษ์ทั้งโดยครูบรรณารักษ์ประเมินตนเอง และผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียนในโรงเรียนที่ครูบรรณารักษ์เข้าร่วมโครงการปฏิบัติงาน พบว่าครูบรรณารักษ์มีผลการดำเนินการส่งเสริมการรู้สารสนเทศอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้ว่าครูบรรณารักษ์ผู้ศึกษาด้วยตนเองจากชุดฝึกอบรมทางไกลการรู้สารสนเทศสำหรับครูบรรณารักษ์ นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าชุดฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ได้จริง แม้ว่าจะมีข้อจำกัดในเรื่องระยะเวลาการติดตามผลในการนำไปใช้ ซึ่งเป็นช่วงสั้นมาก มีเวลาให้ดำเนินการประมาณไม่ถึงสามเดือนและตรงกับช่วงปิดภาคกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะระยะเวลาการดำเนินงานโครงการวิจัย 1 ปี และ

แผนการดำเนินงานโครงการวิจัยที่ไม่สามารถปรับได้ เพราะต้องสอดคล้องกับงบประมาณ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยที่พบ

1.1 การขยายผลโดยมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการผลิตและเผยแพร่ชุดฝึกอบรมทางไกลการรู้สารสนเทศสำหรับครูบรรณารักษ์ รวมทั้งร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัดจัดฝึกอบรมครูบรรณารักษ์ และครูผู้สอน

1.2 การขยายผลโดยการพัฒนาซีดีเป็นบทเรียนออนไลน์ (e learning) เพื่อการจัดฝึกอบรมทางไกลแก่กลุ่มเป้าหมายคือ ครูบรรณารักษ์ และครูผู้สอนอันจะช่วยส่งเสริมภารกิจการจัดบริการทางวิชาการแก่สังคมของมหาวิทยาลัยให้กว้างขวางยิ่งขึ้นและสอดคล้องกับจุดเน้นระบบการศึกษาทางไกลของมหาวิทยาลัย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยและพัฒนาชุดฝึกอบรมในเนื้อหาเฉพาะเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศ เช่น การสอนแบบบูรณาการการรู้สารสนเทศซึ่งสามารถใช้ประโยชน์ได้ทั้งครูผู้สอนและครูบรรณารักษ์

2.2 ควรติดตามผลการนำความรู้จากการศึกษาชุดฝึกอบรมทางไกลการรู้สารสนเทศสำหรับครูบรรณารักษ์บรรณารักษ์ไปใช้ในระยะยาว

2.3 ควรวิจัยและพัฒนารูปแบบการสอนแบบบูรณาการการรู้สารสนเทศในรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ. ----- . (2552). แนวทางหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

จันทวรรณ อัดถวิบูลย์กุล. (2551). การรู้สารสนเทศ
ของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียน
เขมะสิริอนุสสรณ์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
(บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศ
ศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัย
ราชภัฏสมเด็จพระเจ้าพระยา .

ชมพูนุช ยอดยิ่ง. (2551). กิจกรรมการสอนทักษะ
การรู้สารสนเทศของครูบรรณารักษ์
: กรณีโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น
เขต 1. รายงานการศึกษาค้นคว้าวิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศ
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ชุดิมา สัจจามันท์. (2554). การพัฒนาชุดฝึกอบรม
ทางไกลหลักสูตรการบริการและส่งเสริม
การใช้บริการห้องสมุดประชาชน. ว.
สุโขทัยธรรมาธิราช 24(1): 59-68.

----- (2554). การพัฒนามาตรฐานการรู้
สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย. ว.วิจัย
สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ 4(1)
: 13 -22.

----- (2553). การพัฒนาชุดฝึกอบรมเพื่อ
พัฒนาสมรรถนะบรรณารักษ์ห้องสมุด
ประชาชน. ว.วิจัย สมาคมห้องสมุดแห่ง
ประเทศไทยฯ 3(1): 1-12.

----- และกาญจนา ใจกว้าง. (2554). การ
พัฒนาตัวชี้วัดการรู้สารสนเทศสำหรับ
นักเรียนไทย. ว.วิจัย สมาคมห้องสมุด
แห่งประเทศไทยฯ 4(2) : 1-14.

วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอชิป จิตตฤกษ์, ผู้แปล.
ทักษะแห่งอนาคตใหม่ : การศึกษาเพื่อ
ศตวรรษที่ 21. แปลจาก 21st Century
Skills เบลล์นิกา, เจมส์ และ แบรินด,
รอน, บรรณาธิการ กรุงเทพมหานคร:
โอเพ่นเวิลด์ส.

ประเสริฐ ผลิตผลการพิมพ์. (2554). คำนำ.
ใน ทักษะแห่งอนาคตใหม่ : การศึกษา
เพื่อศตวรรษที่ 21. แปลจาก 21st
Century Skills เบลล์นิกา, เจมส์ และ
แบรินด, รอน. บรรณาธิการ. โดย วรพจน์
วงศ์กิจรุ่งเรือง และอชิป จิตตฤกษ์.
กรุงเทพมหานคร: โอเพ่นเวิลด์ส.

ปัทมาพร เย็นบำรุง และคณะ. (2548). รายงาน
การวิจัยการพัฒนาบทเรียน e-Learning
ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมา
ธิราช.

ปาริชาติ เสาระวิเศษ, (2552). การพัฒนาการ
รู้สารสนเทศของนักเรียนระดับประถม
ศึกษาในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ ปร.ด.
(สารสนเทศศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะ
กรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะ
กรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

ศศิพิมล ประพินพวงศกร. (2552). การรู้สารสนเทศ
ของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนและ
ห้องสมุดประชาชน: ผลจากการอบรมเชิง
ปฏิบัติการ. ว.มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์.
31(1/2552) : 95-110.

ศิริพร ทวีชาติ. (2545). การพัฒนารูปแบบการ
เรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้
โดยใช้แหล่งข้อมูล เป็นหลัก เพื่อเสริม
สร้างความสามารถด้านสารสนเทศ
ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอน
ต้น. วิทยานิพนธ์ ค.ด.(หลักสูตรและ
การสอน) คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
(2553). แนวทางการจัดการเรียนรู้
ในโรงเรียนมาตรฐานสากล. กรุงเทพ
มหานคร: สำนักงานการมัธยมศึกษา
ตอนปลาย สำนักงานการศึกษาขั้น
พื้นฐาน.

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ. (2550). แผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11
พ.ศ. 2555-2559. กรุงเทพมหานคร
สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สุจิรา ธงงาม. (2547). สภาพการส่งเสริมการรู้
สารสนเทศให้แก่เด็กนักเรียนในโรงเรียนที่

- เปิดสอนช่วงชั้นที่ 3 ถึงช่วงชั้นที่ 4 สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด.
การศึกษาค้นคว้า
- อิสระ ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศ
ศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.
- สุดใจ บุษบงศ์. (2550). การจัดกิจกรรมส่งเสริม
การรู้สารสนเทศในโรงเรียนเมือง
กาฬสินธุ์ อำเภอเมืองจังหวัดกาฬสินธุ์
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
กาฬสินธุ์ เขต 1. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
(บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศ
ศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.
- สุพัฒน์ ส่งแสงจันทร์ และคณะ. (2551).
สภาพการสอนการใช้ห้องสมุดและ
บทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศ
ของครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน
มัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชา
บรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญยืน จันทร์สว่าง และศศิพิมล ประพิน
พงศกร. (2552). บทบาทในการสอน
การรู้สารสนเทศของครูบรรณารักษ์ใน
โรงเรียนมัธยมศึกษา. ว.วิจัย สมาคม
ห้องสมุดแห่งประเทศไทย 2(1): 53 -67.
- อาชัญญา รัตนอุบลและคณะ. (2549). การพัฒนา
รูปแบบการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศ
สำหรับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร :
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Partnership for 21st Century Skills. (2011). Frame-
work for 21st century learning. Retrieved
July 12, 2012 from <http://www.p21.org>
- Sacchanand, Chutima & Jareonpuntarak, Vip. (2004). The development of selftraining
package for information retrieval using
distance education approach. (Funded
by Advancement of Librarianship in
the Third World Programme, International
Federation of Library Associations and
Institutions - IFLA)
- Singh, Diljit & Others. (2005). Development
of information literacy through school
libraries in South-East Asian countries.
Bangkok: UNESCO Bangkok. (IFAP Project
461RAS5027).
- UNESCO. (2008). Training the trainers in informa-
tion literacy. Retrieved June 21, 2012.
from <http://portal.unesco.org/ci/en/ev.php>.
- Wilson, Caroyne & Others. (2008). Media and in-
formation literacy curriculums for teach-
ers. Paris: UNESCO. Retrieved July 12,
2012. from [http://unesdoc.unesco.org/
images/0019/001929/192971e.pdf](http://unesdoc.unesco.org/images/0019/001929/192971e.pdf)

การปรับตัวของห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทยในการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

จุฑารัตน์ ศราวณะวงศ์¹
เปี่ยมสุข ทุงกาวิ²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพการณ์ปัจจุบันของห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทยในการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อรองรับการปรับตัวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน 2) การปรับตัวของห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทยในการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของประเทศไทย โดยศึกษาเฉพาะห้องสมุดมหาวิทยาลัยในสังกัดรัฐ ไม่รวมมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย 16 คน และผู้เชี่ยวชาญ 14 คน เครื่องมือวิจัยได้แก่แนวทางสัมภาษณ์เชิงลึก ระยะเวลาการเก็บข้อมูล 10 เดือน ตั้งแต่เดือนเมษายน 2555 ถึงเดือนมกราคม 2556 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ข้อค้นพบด้านสภาพปัจจุบัน พบว่าห้องสมุดส่วนใหญ่ยังไม่ได้มีการดำเนินการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนเท่าที่ควร เนื่องจากขาดนโยบายที่ชัดเจนจากหน่วยงานต้นสังกัด ด้านทรัพยากรสารสนเทศเน้นการจัดหาทรัพยากรที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน และประเทศในกลุ่มสมาชิกเข้าห้องสมุด แต่ยังขาดความร่วมมือในการพัฒนาคลังข้อมูลสถาบัน เพื่อเชื่อมโยงการใช้สารสนเทศร่วมกันระหว่างสถาบัน มีการจัดนิทรรศการและกิจกรรมให้ความรู้แก่ผู้ใช้นุเคราะห์ส่วนใหญ่มีปัญหาในการสื่อสารภาษาอังกฤษ การเตรียมการส่วนใหญ่ของห้องสมุดเป็นเรื่องการพัฒนาบุคลากรด้านภาษา และการให้ความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน สิ่งที่ห้องสมุดควรปรับตัวคือควรมีนโยบายและแผนที่ชัดเจนในการดำเนินงานเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งควรดำเนินการตั้งแต่ระดับมหาวิทยาลัยต้นสังกัด ห้องสมุดในกลุ่มสมาชิกอาเซียนควรมีความร่วมมือในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศร่วมกัน โดยใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกับห้องสมุดอื่น ประกอบด้วยการพัฒนาฐานข้อมูลสหบรรณานุกรม เพื่อให้ห้องสมุดทุกแห่งเข้าถึงและใช้ทรัพยากรของกันและกันได้ การสร้างคลังข้อมูลสถาบันเพื่อแลกเปลี่ยนผลงานทางวิชาการของบุคลากรในแต่ละสถาบัน รวมถึงร่วมมือกันพัฒนาฐานข้อมูลกลางที่รวมข้อมูลเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนและข้อมูลประเทศสมาชิกทั้ง 3 สาขาหลักคือด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม ด้านบริการบรรณารักษ์ควรเน้นให้บริการเชิงรุก และปรับตัวโดยเปิดรับผู้ใช้บริการจากประเทศสมาชิกอาเซียนซึ่งจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในอนาคตทั้งการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมของเพื่อนบ้าน ควรจัดมุมอาเซียนเพื่อสร้างบรรยากาศที่ดี ด้านบุคลากรควรมีการเตรียมความพร้อมในด้านภาษาอังกฤษในระดับที่สามารถสื่อสารได้ รวมถึงมีความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน ห้องสมุดในกลุ่มอาเซียนควรมีความร่วมมือในการฝึกอบรมและแลกเปลี่ยนบุคลากรระหว่างสถาบันเพื่อให้บุคลากรได้พัฒนานตนเอง

คำสำคัญ : ประชาคมอาเซียน ห้องสมุดมหาวิทยาลัย

¹ ปร.ด.(สารสนเทศศึกษา) รองศาสตราจารย์ ภาควิชานิเทศศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

² อ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) บรรณารักษ์ชำนาญการพิเศษ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

The Adaptation of Thai University Library in Learning Promotion for Supporting ASEAN Community

Jutarat Sarawanawong¹
Piamsuk Thungkawee²

Abstract

The purpose of this study is two-fold: 1) to examine the situation of learning promotion for ASEAN Community support by academic libraries in Thailand, and 2) to study their adaptation of learning promotion for ASEAN Community support, especially, the case of the public academic libraries, except Rajabhat and Rajamongkhon universities. This is a qualitative research. Field data are collected through the in-depth interviews of 16 library administrators and 14 library specialists within 10 months from April, 2012 to January, 2013 and data are analyzed by content analysis.

Findings are as follows;

1) Most of academic libraries do not prepare themselves into ASEAN Community participation because there was no clear policy and planning by the organization.

2) In case of library resources' acquisition focusing on ASEAN Community and library member, there is no cooperation among the institutions in order to share institution repository.

3) Most library staff still are lacking of English language communication as well as development of staff's English language and ASEAN Community information.

4) The academic libraries should provide clear policy and plan for ASEAN Community support through their universities' master plan. The libraries in ASEAN Community membership should provide cooperation in order to share their resources through library network through utilizing the union catalog for ASEAN Community collections for the resources sharing. In other words, it means that institution repository is a prominent way for resource sharing and information exchange, especially, focusing on 3 main communities as ASEAN Political-Security Community- APSC, ASEAN Economic Community- AEC, and ASEAN Socio-Cultural Community- ASCC.

Furthermore, the proactive services by librarians are required as well as Asian corner provision and their adaptation to learn more about Asian language and culture. The English language of the staff should be at the good communicative skill including cooperation of staff training and exchange for their selves' development.

Keywords : ASEAN Community, AC, Academic library

¹ Ph.D. (Information Studies), Associate Professor, Communication Arts and Information Science, Faculty of Humanities, Kasetsart University

² M.A. (Library and Information Science) Librarian Senior Profession level, Central Library, Srinakharinwirot University

บทนำ

ในปี พ.ศ. 2558 เป็นวาระของการสร้างประชาคมอาเซียนหรือ AC (ASEAN Community) ที่มาของประชาคมอาเซียนนั้น เริ่มจากสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations: ASEAN) ก่อตั้งขึ้นตามปฏิญญากรุงเทพฯ เมื่อปี พ.ศ. 2510 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างประเทศในภูมิภาค ธำรงไว้ซึ่งสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงปลอดภัยทางการเมือง สร้างสรรค์ความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรม การกีดกันอยู่ดีบนพื้นฐานของความเสมอภาคและผลประโยชน์ร่วมกัน ปัจจุบันอาเซียนมีสมาชิกทั้งหมด 10 ประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย พม่า ลาว ฟิลิปปินส์ เวียดนาม กัมพูชา สิงคโปร์ บรูไน มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ภายหลังการจัดตั้งสมาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2510 ประเทศสมาชิกได้มีความร่วมมือในด้านต่างๆ แต่ก็มีแตกต่างของระดับการพัฒนาประเทศในกลุ่มสมาชิกอยู่มาก ในปี พ.ศ. 2543 จึงเกิดการริเริ่มที่จะนำอาเซียนไปสู่การรวมกันเป็นประชาคมอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2563 แต่ต่อมาในปี พ.ศ. 2550 ประเทศสมาชิกอาเซียนได้เห็นพ้องในการเร่งรัดเป้าหมายการจัดตั้งประชาคมอาเซียนเป็นปี พ.ศ. 2558 (กระทรวงการต่างประเทศ กรมอาเซียน, 2555)

ประเทศไทยเป็นประเทศสมาชิกหนึ่งของอาเซียน จำเป็นต้องเตรียมการเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของอาเซียน ซึ่งผลกระทบที่สำคัญต่ออุดมศึกษาไทยคือการเปิดเสรีการค้า บริการด้านการศึกษา และการรวมตัวของประชาชาติในอาเซียน ซึ่งเป็นประเด็นที่กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551 - 2565) (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2553) ให้ความสำคัญในฐานะที่เป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อการจัดการอุดมศึกษา การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนจะทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายกำลังคน นักศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาสะดวกขึ้น และการเปิดเสรีการค้าบริการการศึกษายังส่งผลเกิดการเคลื่อนย้ายองค์ความรู้ ภาษา และวัฒนธรรมระหว่างกัน อุดมศึกษาไทยจำเป็นต้องปรับตัว เพื่อผลิตกำลังคนของประเทศให้มีความพร้อมสำหรับสถานการณ์ที่

เปลี่ยนแปลงไปหลังจากการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน นอกจากนี้การเปิดเสรีทางการค้ายังส่งผลให้เกิดสถานะการแข่งขันทางการศึกษาสูง ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาไทยต้องปรับตัวและพัฒนาสถาบันให้เข้มแข็ง มีคุณภาพมากขึ้นกว่าในปัจจุบัน โดยเฉพาะภารกิจที่สำคัญคือการพัฒนาผู้เรียนให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันกับนานาประเทศในภูมิภาคได้

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเป็นหน่วยงานสังกัดสถาบันอุดมศึกษา ที่มีความสำคัญต่อการเป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญที่สนับสนุนการเรียนการสอนและการค้นคว้าวิจัย โดยมีนักสารสนเทศทำหน้าที่จัดหา จัดระบบ และให้บริการสารสนเทศที่ตอบสนองความต้องการของอาจารย์และนิสิตนักศึกษาที่เป็นกลุ่มผู้ใช้บริการหลัก จากผลกระทบที่สถาบันอุดมศึกษาไทยทุกแห่งต้องเตรียมพร้อมเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2558 โดยเฉพาะการปรับตัวเพื่อให้มีศักยภาพในการแข่งขันกับภูมิภาคห้องสมุดซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัด และเป็นหัวใจของการศึกษาระดับอุดมศึกษา จึงจำเป็นต้องปรับบทบาทหน้าที่เพื่อให้พร้อมรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของสถาบันอุดมศึกษาด้วยเช่นกัน ซึ่งการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนมีผลกระทบต่อห้องสมุดหลายประการ ทั้งนี้ประชาคมอาเซียนประกอบด้วยสามเสาหลัก ได้แก่ เสาการเมืองความมั่นคง เสาเศรษฐกิจ เสาสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเสาหลักด้านสังคมและวัฒนธรรมมีความเกี่ยวข้องกับห้องสมุดโดยตรง โดยเฉพาะในประเด็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเผยแพร่แลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับอาเซียน ทำให้ห้องสมุดต้องปรับบทบาทในฐานะเป็นแหล่งเรียนรู้ทุกด้านทั้งนโยบายและระบบการบริหารทรัพยากรสารสนเทศ การบริการสารสนเทศ สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และสมรรถนะของผู้ปฏิบัติงาน (กุลธิดา ท้วมสุขและคณะ, 2554) เพื่อให้มีความสามารถในการรองรับและเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่การเป็นสมาชิกประชาคมอาเซียนของประเทศไทย ซึ่งมีผลกระทบต่ออุดมศึกษาโดยตรง จากความสำคัญดังกล่าว การวิจัยเกี่ยวกับการปรับตัวของห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทยในการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง และเป็นภาวะเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการ

เพื่อให้ได้ข้อมูลในอันที่จะนำไปใช้ในการวางแผนและดำเนินงานเพื่อพัฒนาห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทยในการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ในอีก 3 ปีข้างหน้า หรือปี พ.ศ. 2558 ที่จะมาถึง โดยผลการวิจัยทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับบทบาทของห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทย และประเด็นที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทยต้องปรับตัวในการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อเตรียมพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้ในการวางแผนและกำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทยในการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อเตรียมพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ในปี พ.ศ. 2558 ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

1. สถานการณ์ปัจจุบันของห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทยในการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อรองรับการปรับตัวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน
2. การปรับตัวของห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทยในการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของประเทศไทย

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษากับห้องสมุดมหาวิทยาลัยในสังกัดรัฐ ไม่รวมมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. วิธีวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

2. ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) เป็นการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 30 คน ประกอบด้วย 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 คือผู้อำนวยการห้องสมุดมหาวิทยาลัยในสังกัดรัฐทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จำนวน 16 คน

กลุ่มที่ 2 คือผู้รู้เกี่ยวกับบทบาทของห้องสมุดในการปรับตัวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จำนวน 14 คน การคัดเลือกแบบเจาะจงโดยพิจารณาจากประสบการณ์การทำงาน การเป็นนัก

วิชาการเผยแพร่งานเขียน หรือเป็นวิทยากรในการสัมมนา เกี่ยวกับบทบาทของห้องสมุดในการปรับตัวสู่ประชาคมอาเซียน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีจำนวน 2 ชุด

ชุดที่ 1 เป็นแนวทางสัมภาษณ์เชิงลึก (Guideline) ผู้อำนวยการห้องสมุดมหาวิทยาลัย ประกอบแนวคำถาม 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นแนวคำถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันในการเตรียมความพร้อมของห้องสมุดในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ นโยบายและระบบการบริหาร ทรัพยากรการเรียนรู้ การบริการส่งเสริมการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ และการเตรียมการในด้านบุคลากรของห้องสมุด

ตอนที่ 2 เป็นแนวคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นถึงสิ่งที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทยควรต้องดำเนินการเพื่อปรับตัวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ ด้านนโยบายและระบบการบริหารที่ควรจะเป็น ด้านทรัพยากรการเรียนรู้ที่ควรจะเป็น สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ควรจะเป็น และคุณสมบัติของบุคลากรห้องสมุดที่ควรจะเป็น

ชุดที่ 2 เป็นแนวทางสัมภาษณ์เชิงลึกผู้รู้ ประกอบแนวคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นถึงสิ่งที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทยควรต้องมีการดำเนินการเพื่อปรับตัวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จำนวน 5 ข้อ ซึ่งเป็นแนวคำถามเหมือนกับแบบสอบถามชุดที่ 1 ตอนที่ 2

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมดด้วยตนเอง สำหรับผู้ให้ข้อมูลในสังกัดส่วนกลางคือ เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์ หน่วยงานต้นสังกัดของผู้ให้ข้อมูล ส่วนผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งสังกัดหน่วยงานส่วนภูมิภาค ใช้วิธีนัดหมายในช่วงเวลาที่เข้ามาปฏิบัติราชการ ในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยใช้เวลาสัมภาษณ์ท่านละ 1 ชั่วโมงและขออนุญาตบันทึกเสียงสนทนา ใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 10 เดือน คือ ตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. 2555 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2556 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้า เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อค้นพบจากการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยจัดกลุ่ม (Grouping) เนื้อหาซึ่งเป็นข้อค้นพบจากการวิจัยตามประเด็นของแนวคำถาม และนำมาเรียบเรียงเป็นข้อค้นพบจากการวิจัย

ผลการวิจัย

ข้อค้นพบซึ่งเป็นผลการวิจัย นำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ข้อค้นพบด้านสภาวะการณ์ปัจจุบันของห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทยในการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อรองรับการปรับตัวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารห้องสมุดทั้ง 16 แห่ง พบว่าผู้บริหารห้องสมุดทุกแห่งเห็นวาทะบทของห้องสมุดมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนประเทศไทยเข้าสู่ AC ดังที่ผู้บริหารห้องสมุดท่านหนึ่งให้ความเห็นว่า “ปัจจุบันคนไม่ค่อยเห็นความสำคัญของห้องสมุด แต่ไปเน้นเรื่องอื่น โดยเฉพาะเศรษฐกิจ ฯลฯ แต่การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนจะสำเร็จได้ ประเทศไทยต้องมีความพร้อมในเรื่องข้อมูลต่างๆ ที่ใช้ในการสนับสนุนความสำเร็จของ 3 เสาหลัก ทั้งเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม”

ผู้บริหารเห็นว่าห้องสมุดให้ความสำคัญและตระหนักถึงการเข้ามาของ AC แต่ในภาพรวมของการเตรียมความพร้อมของห้องสมุดแต่ละแห่งพบว่า ห้องสมุดส่วนใหญ่ยังไม่ได้ปรับตัวมาก ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือทำอะไรมากไปกว่าเดิมที่ทำอยู่ ซึ่งผู้บริหารท่านหนึ่งได้แสดงทัศนะว่า “ห้องสมุดยังไม่เตรียมการรับ AC อย่างจริงจัง มีแต่การสร้างบรรยากาศ เช่นการจัดนิทรรศการนิดหน่อยเล็กๆ ยังมีอะไรที่ต้องทำอีกมาก”

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาก็พบว่าห้องสมุดบางแห่งมีการเตรียมความพร้อมค่อนข้างมาก ทั้งนี้เป็นเพราะได้รับนโยบายมาจากมหาวิทยาลัยต้นสังกัด ตัวอย่างเช่นสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ มีโครงการจัดตั้งห้องสมุดอาเซียน พร้อมให้บริการในปี พ.ศ. 2556 เพื่อรองรับการเปิดหลักสูตร ASEAN Study ของมหาวิทยาลัย โดยได้รับเงินบริจาคจากมูลนิธิจอห์น เอฟ. เคนเนดี จำนวน 26 ล้าน ตั้งชื่อว่า “ห้องสมุดอาเซียนถนัด คอมันตร์” โดยภายในห้องสมุดจะมีมูลนิธิพรรคการเกี่ยวกับ ๗ หน่วยงานถนัด คอมันตร์ ซึ่งเป็นคนริเริ่มประชาคมอาเซียน ซึ่งห้องสมุดให้

ความสำคัญกับผู้ให้กำเนิดประชาคมอาเซียน โดยมีประวัติ การศึกษา การทำงานที่มีการเชื่อมโยงกับอาเซียน บทบาทของการเป็นรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศ จัดเป็นพิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงเครื่องใช้ส่วนตัว เช่น พินัยภัณฑ์ที่จัดแสดงนี้ในห้องสมุดยังจัดแสดงสุนทรพจน์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ลายพระหัตถ์ของในหลวง เป็นต้น

ข้อค้นพบจากผลการวิจัยสภาพปัจจุบันในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ AC ของห้องสมุดในแต่ละด้าน สรุปได้ดังนี้

ด้านนโยบายและระบบการบริหารห้องสมุด ห้องสมุดทุกแห่งมีการกำหนดนโยบายและแผนการทำงานในการจัดเตรียมทรัพยากรสารสนเทศ และบริการ เพื่อพร้อมรับ AC อย่างไรก็ตามผู้บริหารก็เห็นว่านโยบายของห้องสมุดส่วนใหญ่เกี่ยวกับอาเซียนยังไม่ชัดเจน ทั้งนี้มาจากนโยบายของมหาวิทยาลัยต้นสังกัดของห้องสมุดก็ยังขาดความชัดเจน ซึ่งการกำหนดนโยบายและแผนการทำงานของห้องสมุดต้องสอดคล้องและเชื่อมโยงกับแผนระดับมหาวิทยาลัย อีกเหตุผลหนึ่งก็คือนโยบายของมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มุ่งสู่ระดับนานาชาติ ซึ่งห้องสมุดส่วนใหญ่ก็ตีความว่ามีขอบข่ายที่ครอบคลุมอาเซียนด้วย ทำให้บางแห่งสะท้อนมุมมองว่าห้องสมุดไม่เห็นต้องปรับตัวอะไร เพราะก็มีการดำเนินการระดับนานาชาติอยู่แล้ว

ด้านทรัพยากรการเรียนรู้ สภาพปัจจุบันพบว่าห้องสมุดทุกแห่งเห็นว่ามีความพร้อมด้านทรัพยากรสารสนเทศซึ่งเป็นภาษาอังกฤษที่รองรับ AC ตามสาขาความเชี่ยวชาญ อาทิ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล เน้นทรัพยากรสารสนเทศด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ และห้องสมุดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าลาดกระบัง ทั้งสามแห่งนี้ เน้นทรัพยากรสารสนเทศด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ห้องสมุดสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เน้นทรัพยากรสารสนเทศด้านเศรษฐศาสตร์ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เน้นทรัพยากรสารสนเทศด้านการเกษตร เป็นต้น ดังที่ผู้บริหารท่านหนึ่งให้ข้อมูลว่า “นิด้ามีสารสนเทศเกี่ยวกับเศรษฐกิจเยอะมาก เช่น ฐานข้อมูล IMF, World Bank มีครอบคลุมทั้งอาเซียน

และระดับโลก”

สิ่งที่ห้องสมุดทุกแห่งมีการเตรียมการด้านทรัพยากรการเรียนรู้ ก็คือการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน และประเทศในกลุ่มสมาชิกประชาคมอาเซียนทั้ง 10 ประเทศในแง่มุมต่างๆ อาทิ วรรณกรรม สังคม การเมือง เศรษฐกิจ การท่องเที่ยว โดยจัดหาทั้งรูปแบบสิ่งพิมพ์และฐานข้อมูล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าที่สนับสนุนการที่ประเทศไทยกำลังจะก้าวสู่ AC เพื่อให้ผู้ใช้ห้องสมุดได้เรียนรู้ นอกจากนี้ห้องสมุดส่วนใหญ่ยังเน้นการจัดหาทรัพยากรภาษาอังกฤษเพิ่มมากขึ้น เพื่อเตรียมการสำหรับผู้เรียนที่มาจากประเทศในกลุ่มอาเซียน นอกจากนี้ผู้บริหารห้องสมุดบางท่านยังเห็นว่าภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางของอาเซียน จำเป็นที่คนไทยต้องพัฒนา ห้องสมุดบางแห่งจึงเน้นการจัดหาสื่อมัลติมีเดียเพื่อใช้ในการฝึกภาษาอังกฤษ และภาษาในประเทศอาเซียน

แม้ว่าห้องสมุดจะเน้นการจัดหาทรัพยากรเกี่ยวกับอาเซียน และบางส่วนก็มีอยู่เดิม แต่ก็พบว่าห้องสมุดส่วนใหญ่ ไม่มีการแยกหนังสือเกี่ยวกับอาเซียนออกเป็น Collection โดยเฉพาะ มีการรวมกับทรัพยากรอื่น จัดแยกตามหมวดหมู่ของเนื้อหาเป็นปกติ เนื่องจากเห็นว่าไม่จำเป็น แต่ให้ความสำคัญกับการกำหนดหัวเรื่องใหม่ โดยเพิ่มคำว่า “ประชาคมอาเซียน” ให้กับหนังสือที่มีอยู่เดิม เพื่อให้ผู้ใช้ค้นได้

การจัดทำ Digital Collection เกี่ยวกับอาเซียน พบว่าห้องสมุดบางแห่งมีการจัดทำฐานข้อมูลหนังสือเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนครอบคลุม 3 สาขาหลักของอาเซียนคือการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดยการสแกนจากหนังสือที่ห้องสมุดมี แต่ให้ใช้เฉพาะภายในห้องสมุด เพื่อป้องกันเรื่องลิขสิทธิ์ และจัดเก็บสถิติสัญญาต่างๆ ซึ่งดาวน์โหลดจากเว็บไซต์ของเลขานุการอาเซียน โดยให้บริการผ่านเว็บ

ห้องสมุดบางแห่งมีความร่วมมือกันในการแลกเปลี่ยนทรัพยากรสารสนเทศเกี่ยวกับอาเซียน เช่น ห้องสมุดสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ มีความร่วมมือกับห้องสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ และสถาบัน Asian Study ประเทศสิงคโปร์ โดยมีเป้าหมายที่ต้องการสร้างจุดแข็งของห้องสมุดที่เน้นเป็นผู้นำด้านแหล่งสารสนเทศ

อาเซียน

ด้านบริการ พบว่าห้องสมุดทุกแห่งแทบไม่มีการปรับตัวในเรื่องของบริการ เนื่องจากห้องสมุดยังไม่ได้เข้าสู่ AC อย่างจริงจัง มีเพียงบางแห่งเท่านั้นที่จัดกิจกรรมเล็กน้อยให้ผู้ใช้ ชิมชับนเนื้อหาหรือเรื่องราวอาเซียน โดยการจัดบริการที่เชื่อมโยงกับประชาคมอาเซียน อาทิ บริการสอนการสืบค้นฐานข้อมูล มีการกำหนดให้ผู้ใช้ทดลองค้นเรื่องอาเซียน การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านวรรณกรรมด้านอาเซียน โดยจัดเป็นมุมวรรณกรรมของนักเขียนในอาเซียน กิจกรรมวิจารณ์วรรณกรรม เพื่อให้ผู้ใช้ได้เรียนรู้วรรณกรรมของประเทศเพื่อนบ้าน การให้บริการความรู้คู่บันเทิง (Edutainment) มีการจัดโปรแกรมฉายภาพยนตร์ และเพลงที่เน้นภาษาของประเทศในอาเซียนและภาษาอังกฤษ เพื่อให้ผู้ใช้บริการได้ฝึกภาษา

ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ผู้บริหารห้องสมุดที่เน้นภารกิจของความนานาชาติ ส่วนใหญ่เห็นว่าห้องสมุดมีบรรยากาศของความเป็นนานาชาติอยู่แล้ว โดยเน้นทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นภาษาอังกฤษ มีการเตรียมความพร้อมด้านบริการและสภาพแวดล้อมเพื่อรองรับนักศึกษานานาชาติ การจัดทำเว็บไซต์เป็นภาษาอังกฤษ การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ให้เป็นสองภาษา ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ห้องสมุดทุกแห่งมีการดำเนินการเพื่อสร้างบรรยากาศความพร้อมในการรับ AC คือ การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน และประเทศสมาชิก ห้องสมุดบางแห่งมีโครงการทั้งปี ทั้งนิทรรศการในห้องสมุด และนิทรรศการออนไลน์ บางแห่งมีการจัดมุมหนังสือเกี่ยวกับอาเซียน (ASEAN Corner) โดยเฉพาะเช่น ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และห้องสมุดมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ห้องสมุดหลายแห่งมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมบรรยากาศของอาเซียน เช่น จัดฉายภาพยนตร์ การเชิญวิทยากรที่มีชื่อเสียงด้านอาเซียนมาบรรยาย เช่น ดร.สมเกียรติ อ่อนวิมล บรรยายที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ บรรยายที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ข้อค้นพบจากการวิจัยพบว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ เป็นตัวอย่างของห้อง

สมุดที่จัดบรรยากาศส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เช่นการเชิญศิลปินพื้นบ้าน มาแสดง เช่น วงบาสลอง วงกัมมะวัน จากอินโดนีเซีย และมาเลเซีย การจัดนิทรรศการชิ้นงานศิลปะ ของทั้ง 10 ประเทศสมาชิก มีการจัดสัปดาห์อาเซียน (ASEAN Week) โดยเชิญวิทยากรมาบรรยาย จัดฉายภาพยนตร์ เป็นต้น

ด้านบุคลากร ห้องสมุดทุกแห่งให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรเป็นลำดับแรก และพบว่าการเตรียมการด้านนี้มากที่สุด โดยในการประชุมบุคลากร ผู้บริหารต่างเน้นย้ำให้บุคลากรทราบถึงความสำคัญและการต้องปรับตัวในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยมีวัตถุประสงค์ให้บุคลากรได้เตรียมตัวปรับเปลี่ยนและขยายศักยภาพของตนเอง ซึ่งพบว่าบุคลากรทุกคนต่างตระหนักถึงความสำคัญของ AC

ทุกแห่งต่างเห็นว่า หากประชาคมอาเซียนเข้ามา สิ่งแรกที่ต้องเตรียมความพร้อมก็คือความรู้ด้านภาษาอังกฤษ จึงมีการกำหนดมาตรการต่างๆ ออกมามากมาย ตั้งแต่ขั้นตอนการคัดเลือก บางแห่งกำหนดให้ต้องผ่านการทดสอบภาษาอังกฤษ การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนระดับ ต้องผ่านเกณฑ์ภาษาอังกฤษที่กำหนด

ในการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร ผู้บริหารห้องสมุดได้สะท้อนปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าสู่ AC ใน 3 ประเด็น ดังนี้

1) ด้านความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน พบว่าห้องสมุดทุกแห่งให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมให้บุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมอบรมสัมมนา ฟังบรรยายเกี่ยวกับอาเซียน แต่อย่างไรก็ตาม พบว่าบุคลากรยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนน้อยและไม่ลึกซึ้งพอ

2) บุคลากรห้องสมุด ยังขาดทักษะในการสื่อสารภาษาอังกฤษ เช่น ผู้บริหารคนหนึ่งสะท้อนว่า

“สิ่งที่เป็นปัญหาของบุคลากรในห้องสมุดมากที่สุด หากอาเซียนเข้ามา คือทักษะด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษ บรรณารักษ์บางคนยังไม่ค่อยกล้าในการใช้ภาษาอังกฤษ หากให้ประเมินในห้องสมุดมีบุคลากรเพียงร้อยละ 20 ที่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้”

3) ปัญหาจากบุคลากรมีงานประจำมาก แม้ในห้องสมุดจะมีนโยบายยืดหยุ่นเรื่องเวลางาน

เพื่อให้ไปพัฒนาตนเองด้านภาษา แต่ก็พบว่าบางคนไม่สามารถทำได้ หรือทำได้ไม่ต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม ห้องสมุดแต่ละแห่งก็มีกลไกในการพัฒนาบุคลากรและให้ความสำคัญในการเตรียมบุคลากรของตนให้พร้อมรับอาเซียนดังนี้

1) การพัฒนาทักษะด้านภาษาอังกฤษ เป็นกิจกรรมลำดับแรกที่ห้องสมุดทุกแห่งเห็นความจำเป็น ข้อค้นพบจากการวิจัยพบว่ามี 2 รูปแบบคือ รูปแบบที่หนึ่ง การอบรมโดยอาจารย์เจ้าของภาษา ห้องสมุดจัดโปรแกรมให้บุคลากรหรือมหาวิทยาลัยจัดโปรแกรมและห้องสมุดส่งบุคลากรเข้าร่วม และรูปแบบที่สองคือ การจัดหาบทเรียนออนไลน์ให้บุคลากรเรียนรู้และฝึกฝนด้วยตนเอง เป็นโปรแกรมที่จัดหาโดยมหาวิทยาลัยและใช้ร่วมกันทุกหน่วยงาน ทั้ง 2 รูปแบบมีการประเมินโดยวัดความก้าวหน้าของผู้เรียน

2) การพัฒนาความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน โดยวิธีการต่างๆ ห้องสมุดให้การส่งเสริมเต็มที่ในการส่งบุคลากรเข้าร่วมการฟังบรรยาย การสัมมนาให้ความรู้ เช่น ห้องสมุดมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ จัดงานเสวนาเรื่องการอ่านและการจัดเตรียมห้องสมุดเพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2555 ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จัดการประชุมวิชาการประจำปี 2555 เรื่องการพัฒนาห้องสมุดสู่ประชาคมอาเซียน (Learning and sharing to become one) ระหว่างวันที่ 30 - 31 สิงหาคม พ.ศ. 2555 เป็นต้น ห้องสมุดบางแห่งจัดให้บุคลากรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงกับกิจกรรมการจัดการความรู้

3) การพัฒนาทักษะภาษาของประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียน เป็นภาษาที่ห้องสมุดบางแห่งให้ความสำคัญรองลงมาจากทักษะภาษาอังกฤษ โดยวิธีการให้นักศึกษาแลกเปลี่ยนที่เป็นเจ้าของภาษา เช่น เวียดนาม พม่า จีน ฯลฯ มาเป็นอาสาสมัครช่วยสอนบุคลากรห้องสมุด

4) การพาบุคลากรไปศึกษาดูงาน ห้องสมุดในกลุ่มอาเซียน เช่น ประเทศสิงคโปร์ เวียดนาม ลาว พม่า อินโดนีเซีย เพื่อเป็นการเปิดโลกทัศน์ และเรียนรู้การดำเนินงานของห้องสมุดอื่น

5) การแลกเปลี่ยนบุคลากรกับห้องสมุดในกลุ่มอาเซียน การที่ห้องสมุดมีบรรณารักษ์จาก

กลุ่มประเทศอาเซียนมาทำงานในห้องสมุด นับเป็นกลไกทางอ้อมที่ส่งเสริมให้บุคลากรห้องสมุดได้เรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมจากบุคลากรของห้องสมุดกลุ่มประเทศอาเซียน ขณะเดียวกันบุคลากรของห้องสมุดที่มีโอกาสไปเรียนรู้การทำงานยังห้องสมุดประเทศอื่น ก็สามารถนำความรู้กลับมาถ่ายทอดให้เพื่อนร่วมงานได้ ตัวอย่าง เช่น โครงการระหว่างไทยกับฟิลิปปินส์ (The Philippines-Thailand Libraries Friendship Project) ของสำนักหอสมุดกลาง มศว ที่เป็นการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ระหว่างบรรณารักษ์สำนักหอสมุดกลาง มศว และบรรณารักษ์จากประเทศฟิลิปปินส์ ด้วยการจัดโปรแกรมการฝึกอบรมระยะสั้นแก่บรรณารักษ์ชาวฟิลิปปินส์ในประเทศไทย และการไปร่วมจัดกิจกรรมที่ห้องสมุดในฟิลิปปินส์ของบรรณารักษ์ สำนักหอสมุดกลาง เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม จากจุดอ่อนด้านทักษะภาษาทำให้ห้องสมุดบางแห่ง มีแนวคิดและนโยบายในการรับบรรณารักษ์จากประเทศอื่นในกลุ่มอาเซียนเข้ามาทำงาน

2. ข้อค้นพบจากผลการวิจัยด้านการปรับตัวของห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทยในการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของประเทศไทย

ด้านนโยบายและระบบการบริหาร ข้อค้นพบจากการวิจัยพบว่าสิ่งที่ห้องสมุดต้องปรับตัวเป็นอันดับแรกคือการมีนโยบายและแผนการดำเนินงานเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนอย่างชัดเจน โดยเห็นว่ามหาวิทยาลัยต้องเปลี่ยนก่อนเป็นลำดับแรก โดยกำหนดนโยบายที่ชัดเจน เพื่อให้ห้องสมุดขับเคลื่อนตาม เพราะหากไม่ชัดเจนตั้งแต่ระดับมหาวิทยาลัย ห้องสมุดก็ไม่สามารถขับเคลื่อนได้ เพราะการทำงานของห้องสมุด ต้องเป็นไปตามนโยบายของมหาวิทยาลัย นอกจากนี้หากมหาวิทยาลัยมีการเปิดหลักสูตรที่เกี่ยวกับอาเซียน ก็เป็นสิ่งที่ขับเคลื่อนภารกิจและความสำคัญของการจัดการและบริการสารสนเทศเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนของห้องสมุดด้วยเช่นกัน

ด้านทรัพยากรการเรียนรู้ ข้อค้นพบจากการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทุกคนต่างเห็นว่าการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน หัวใจคือเรื่องของการผลิตและรวมกันเป็นหนึ่งเดียว ดังนั้นจุดนี้จึงเป็นโอกาสของห้องสมุดในกลุ่มอาเซียน ควรใช้

ประชาคมอาเซียน ให้เป็นประโยชน์ในด้านการสร้างความร่วมมือ สิ่งที่ทุกคนเห็นตรงกันคือควรสร้างความร่วมมือในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศร่วมกัน เนื่องจากห้องสมุดแต่ละแห่งมีทรัพยากรที่มีคุณค่า มีจุดเด่นแตกต่างกันออกไป หากร่วมมือกัน ผู้ใช้จะได้รับประโยชน์อย่างมาก และเป็นการประหยัดงบประมาณ โดยเห็นว่าปัจจุบันความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและเครือข่ายทำให้ความร่วมมือกระทำได้ง่าย โดยแนวคิดหลักของความร่วมมือคือการแบ่งปัน ดังนั้นห้องสมุดในประเทศไทย จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรเพื่อพร้อมจะแลกเปลี่ยน สิ่งที่ห้องสมุดควรดำเนินการ ประกอบด้วย

1. การพัฒนาฐานข้อมูลสหบรรณานุกรม (Union catalog) ของกลุ่มห้องสมุดในประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมด เพื่อให้ห้องสมุดแบ่งปันทรัพยากรสารสนเทศที่แต่ละแห่งมี ผู้ให้ข้อมูลบางท่านแสดงความคิดเห็นว่าเนื่องจากในสภาพปัจจุบันมีบางประเทศเท่านั้นที่มีฐานข้อมูลสหบรรณานุกรมหรือ National union catalog เช่น ประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย แต่บางประเทศไม่มี โดยเฉพาะลาว เขมร เวียดนาม หรือประเทศไทย มีฐานข้อมูลสหบรรณานุกรม แต่ก็ยังไม่สมบูรณ์และมีปัญหาค่อนข้างมาก

โดยแนวคิดของการทำสหบรรณานุกรมอาเซียน คือห้องสมุดมหาวิทยาลัยของประเทศต่างๆ ควรมีการจัดทำฐานข้อมูลบรรณานุกรมบน World Cat ของ OCLC ซึ่งมีข้อดีคือ 1) รับผิดชอบทุกภาษา ทำให้ห้องสมุดในประเทศที่ไม่มีฐานข้อมูลบรรณานุกรมรวม เช่น ลาว กัมพูชา พม่า สามารถแบ่งปันทรัพยากรให้ประเทศอื่นได้ เพราะประเทศเหล่านี้มีทรัพยากรที่มีคุณค่า เช่น พม่ามีหนังสือประวัติศาสตร์ดีๆ หนังสือหายาก 2) เป็นการเผยแพร่ทรัพยากรหรือ Collection ของมหาวิทยาลัยให้เป็นที่รู้จักของประเทศอื่น และทำให้ห้องสมุดมีลูกค้าจากประเทศอื่นมากขึ้น 3) สามารถต่อยอดให้บริการเนื้อหาเต็มรูปได้ ผ่านเครือข่ายความร่วมมือระหว่างห้องสมุด เช่น บริการสำเนาเอกสารและข้อมูลดิจิทัล (Electronic document delivery) โดยห้องสมุดสแกนและส่งให้ ผ่านการขออนุญาตจากอาจารย์ผู้เขียน ซึ่งทำให้ไม่มีปัญหาเรื่องลิขสิทธิ์

สำหรับประเทศไทย ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่ฐานข้อมูลของ OCLC ควรมีการถอดคำจากภาษาไทยให้เป็นภาษาอังกฤษ (Romanized) ตัวอย่าง

กรณีของห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ใช้โปรแกรม Plangsarn (พลังสาร) เพื่อถอดคำบรรยายที่ เป็นภาษาไทยให้เป็นภาษาอังกฤษ ซึ่งโปรแกรมนี้มีความสะดวก เพราะสามารถทำได้โดยอัตโนมัติ

2. การสร้างคลังข้อมูลสถาบัน (Institute repository) ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง เพื่อแลกเปลี่ยนผลงานทางวิชาการของบุคลากรที่เป็นอาจารย์ นักวิจัย นักศึกษาในแต่ละสถาบัน เช่น งานวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสารตำรา โดยเห็นว่าควรใช้โปรแกรมที่เป็นมาตรฐานระบบเปิดหรือ Open standard เช่น โปรแกรม Dspace ที่ทำให้เชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลกันได้ง่าย ผู้ใช้ของห้องสมุดอื่นทั้งในและต่างประเทศเข้ามาสืบค้นได้ ทั้งนี้ต้องมีบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษทุกรายการเพื่อการเข้าถึงเนื้อหาในเบื้องต้น

3. การร่วมมือกันพัฒนาฐานข้อมูลกลางเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประชาคมอาเซียนและประเทศสมาชิกหรือ ASEAN Collection ที่มีเนื้อหาทั้งเรื่องประวัติศาสตร์ การเมือง สังคม วัฒนธรรม วรรณกรรม โดยเป็นฐานข้อมูลเอกสารดิจิทัลที่มีการแปลงต้นฉบับที่เป็นสิ่งพิมพ์ให้เป็นดิจิทัล และห้องสมุดทุกแห่งสามารถเข้าถึงได้ เพื่อเป็นการแบ่งปันทรัพยากรระหว่างกัน โดยความร่วมมือในลักษณะนี้ สำหรับข้อมูลของประเทศไทยที่จะแลกเปลี่ยนกับที่อื่น ห้องสมุดในประเทศไทยควรมีการแบ่งงานกันทำ ตามสาขาวิชาที่ถนัด เช่น ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร รวบรวมด้านศิลปะ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดลรวบรวมด้านการแพทย์ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รวบรวมด้านการเมือง กฎหมาย ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รวบรวมด้านการเกษตร ห้องสมุดสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยรวบรวมด้านเศรษฐกิจ การลงทุน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในแง่การใช้ทรัพยากรร่วมกัน ทุกคนเห็นตรงกันว่ายังเป็นปัญหาด้านทรัพยากรที่เป็นภาษาไทย ที่ประเทศอื่นเข้าถึงได้ยาก ดังนั้น จึงเห็นว่าทุกรายการควรมีการทำบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษ จัดให้มีบริการแปลรวมถึงควรมีการกำหนดให้การเผยแพร่งานวิจัยของอาจารย์ ให้ตีพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษ รวมถึงวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาด้วย เพื่อประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนกับห้องสมุดอื่นในกลุ่มอาเซียน

ด้านการบริการ ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่า หากเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จะทำให้ห้องสมุดมีผู้ใช้ที่มาจากกลุ่มประเทศในอาเซียนเพิ่มมากขึ้นทั้งนักศึกษา อาจารย์และนักวิจัย ในโครงการแลกเปลี่ยน ดังนั้นงานบริการจึงต้องสร้างความพร้อมในการให้บริการ โดยเห็นว่าบรรณารักษ์ควรเน้นให้บริการเชิงรุก และปรับตัวโดยเปิดรับผู้ใช้บริการจากประเทศสมาชิกอาเซียนซึ่งจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในอนาคตทั้งการเรียนรู้อาเซียน และวัฒนธรรมของเพื่อนบ้าน บรรณารักษ์บริการตอบคำถามจะต้องเชี่ยวชาญในการสื่อสารภาษาอังกฤษ รวมถึงควรมีการปรับรูปแบบบริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้าให้เป็นบริการแบบเสมือน (Virtual reference) โดยเฉพาะบริการสารสนเทศที่เกี่ยวกับประเทศไทย (Local information) ซึ่งคาดว่าในอนาคต ผู้ใช้จากประเทศอื่นในอาเซียนจะมีความต้องการสูง เช่น เรื่องสถานการณ์การลงทุนประเทศไทย โดยเน้นการเชื่อมโยงผู้ใช้ไปยังเนื้อหาเต็มหรือ fulltext ได้

ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ผู้ให้ข้อมูลต่างเห็นว่าห้องสมุดควรจัดมุมอาเซียนเพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เกี่ยวกับอาเซียน เป็นมุมที่ให้บริการทรัพยากรเกี่ยวกับอาเซียน ทั้งความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน และที่เกี่ยวข้องกับประเทศสมาชิก โดยเป็นการรวบรวมจากทรัพยากรสารสนเทศที่มีในห้องสมุด

มีการจัดนิทรรศการส่งเสริมการอ่านเพื่อแนะนำหนังสือ วรรณกรรมดีเด่น เว็บไซต์ ที่เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน โดยมีความร่วมมือกับประเทศสมาชิกอาเซียน เชิญนักเขียนอาเซียน (เช่น เชิญนักเขียนรางวัลซีไรต์ของแต่ละประเทศ) มาเสวนากับนักเขียนไทย เพื่อกระตุ้นการอ่าน วรรณกรรมจากประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน เป็นการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในเรื่องสังคม ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมของกันและกัน

ด้านบุคลากรห้องสมุด ผู้ให้ข้อมูลทุกคนเห็นว่าการเตรียมความพร้อมของห้องสมุดในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน บุคลากรห้องสมุดเป็นปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญมากที่สุด โดยเห็นว่าห้องสมุดควรมีการเตรียมความพร้อมบุคลากรในเรื่องต่อไปนี้คือ 1) ควรมีการเตรียมความพร้อมในด้านภาษาอังกฤษในระดับที่สามารถสื่อสารได้ 2) บุคลากรต้องมีความรอบรู้เกี่ยวกับประเทศไทยทุกมิติ ทั้งเรื่องภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การ

ศึกษา วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การท่องเที่ยว การเมือง ฯลฯ และ 3) ต้องมีความรอบรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนในแง่มุมต่างๆ ของแต่ละสาขาหลัก ทั้งการเมืองความมั่นคง เศรษฐกิจ การเมืองสังคมและวัฒนธรรม

ความร่วมมือด้านบุคลากร ห้องสมุดในกลุ่มอาเซียนควรมีความร่วมมือในการฝึกอบรมและแลกเปลี่ยนบุคลากรระหว่างสถาบันเพื่อให้บุคลากรได้พัฒนานตนเอง

สำหรับการรับบุคลากรเข้าทำงาน ห้องสมุดในประเทศไทยควรเปิดกว้างในการรับบรรณารักษ์จากประเทศอื่นในกลุ่มอาเซียน เข้ามาทำงานในห้องสมุด ประโยชน์คือทำให้บุคลากรในห้องสมุดได้ฝึกภาษา และเรียนรู้วัฒนธรรมของชาติอื่น นอกจากนี้ควรกำหนดให้มีตำแหน่งบรรณารักษ์อาเซียน ทำหน้าที่ในการจัดการและให้บริการสารสนเทศเกี่ยวกับอาเซียนโดยตรง โดยเป็นผู้รู้ลึก สามารถให้บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้าเรื่องอาเซียนได้ ซึ่งเมื่ออาเซียนเข้ามาบรรณารักษ์ตำแหน่งนี้จะมีความสำคัญอย่างมาก รวมถึงเห็นว่าการรับสมัครบรรณารักษ์เข้าทำงานในอนาคต ทุกแห่งควรมีการวัดความสามารถด้านภาษาอังกฤษด้วย

ด้านความร่วมมือ ผู้ให้ข้อมูลต่างเห็นว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทยทุกแห่งควรเข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่ายห้องสมุดมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUNILIO) เพื่ออำนวยความสะดวกความร่วมมือในด้านต่างๆ เป็นประโยชน์ในการแบ่งปันทรัพยากรสารสนเทศ และการพัฒนาคน เช่นการแลกเปลี่ยนบุคลากร การจัดประชุมสัมมนาด้วยกัน

อภิปรายผลการวิจัย

ข้อค้นพบจากการวิจัย มีประเด็นสำคัญที่นำไปสู่การอภิปรายผลดังนี้

การกำหนดนโยบายและระบบการบริหารในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จากสภาพปัจจุบันพบว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัยทุกแห่งต่างเห็นความสำคัญต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของประเทศไทยใน พ.ศ. 2558 แต่ทว่าในการดำเนินการ ส่วนใหญ่ยังไม่มีการเตรียมความพร้อมเท่าที่ควร ที่เป็นเช่นนี้เพราะนโยบายของมหาวิทยาลัยต้นสังกัด ก็ยังไม่ชัดเจนเรื่องอาเซียน ทำให้ห้องสมุดซึ่งต้องรับนโยบายจากต้นสังกัด จึงยังไม่สามารถขับเคลื่อนได้เท่าที่ควร ตัวอย่างเช่น ห้องสมุดสถาบัน

บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ที่ค่อนข้างมีการเตรียมความพร้อมที่จะเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจน ทั้งนี้เป็นเพราะนโยบายของมหาวิทยาลัยต้องการเปิดหลักสูตรอาเซียนศึกษา และกำหนดให้มีห้องสมุดอาเซียน ห้องสมุดจึงต้องรับมาปฏิบัติ ดังที่ผู้บริหารท่านหนึ่งได้กล่าวว่า “หากจะเตรียมรับ AC ลำดับแรกมหาวิทยาลัยต้องปรับเข้ากับอาเซียนก่อน เช่นมีนโยบาย ทำหลักสูตรเกี่ยวกับอาเซียน ซึ่งทำให้ห้องสมุดดำเนินการตามได้”

ด้านทรัพยากรการเรียนรู้ พบว่าสภาพปัจจุบันห้องสมุดส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อการดำเนินการจัดหาหนังสือเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนและประเทศในอาเซียนเข้าห้องสมุด และเห็นว่าสิ่งที่ห้องสมุดต้องปรับตัวคือการจัดมุมหนังสืออาเซียน (ASEAN corner) เพื่อสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ด้านอาเซียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สมเกียรติ อ่อนวิมล (2555) ที่เสนอแนะแก่บรรณารักษ์ในเวทีการเสวนาที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ว่าห้องสมุดต้องปรับตัวด้านการจัดหาหนังสือให้มีความเหมาะสมครอบคลุมทั้งด้านการเมือง เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ วรรณคดี ประวัติศาสตร์ เพื่อเป็นมุมให้ผู้ใช้ค้นคว้าเรื่องอาเซียน และสอดคล้องกับแนวคิดของชวน หลีกภัย (2555) ที่ระบุในเวทีสัมมนาว่า “ทำอย่างไรห้องสมุดจะเตรียมข้อมูลเรื่องอาเซียนสำหรับให้คนไทย เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมด” นอกจากนี้ข้อค้นพบเกี่ยวกับการปรับตัวด้านทรัพยากรการเรียนรู้ที่ผู้ให้ข้อมูลเห็นตรงกันมากที่สุดคือการใช้โอกาสของการเป็นประชาคมอาเซียนผนวกกับความก้าวหน้าของเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ในการสร้างความร่วมมือในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศร่วมกัน ในรูปของทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัล ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้เป็นไปตามปรัชญาของประชาคมอาเซียนคือการรวมเป็นหนึ่ง และสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนามนุษย์ในแผนอาเซียน ที่ระบุว่าห้องสมุดต้องเพิ่มขีดความสามารถในการเข้าถึง โดยส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายห้องสมุดต่างๆ ในอาเซียน ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรสารสนเทศของแต่ละประเทศร่วมกัน ทำให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงสารสนเทศที่เฉพาะเจาะจงของแต่ละประเทศได้ ซึ่งแนวคิดนี้สอดคล้องกับนักวิชาการด้านอาเซียน

หลายคน (วรากรณ์ สามโกเศศ, 2555; พิมพ์ไพ เปรมสมิทธิ์, 2555; สมเกียรติ อ่อนวิมล, 2555) ที่เห็นว่าการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายมีความสำคัญมาก โดยสมเกียรติ อ่อนวิมล (2555) มีความเห็นว่า “ห้องสมุดต้องดิจิทัลหนังสือภาษาไทยทั้งหมดในประเทศให้เป็นดิจิทัล เพื่อแลกเปลี่ยนกับห้องสมุดประเทศสมาชิกผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยคาดหวังว่าในอนาคต 10 ปีข้างหน้า คนรุ่นใหม่ ควรได้อ่านหนังสือออนไลน์ โดยไม่ต้องซื้อ โดยหนังสือที่ดิจิทัล เป็นหนังสือที่หนังสือหรือ การถือครองของเจ้าของผลงาน กล่าวคือผู้เขียน เสียชีวิตไปแล้ว 50 ปี” ซึ่งสิ่งสำคัญที่ห้องสมุดแต่ละแห่งต้องดำเนินการคือการสร้างความพร้อมใน Collection ของตนเอง เพื่อพร้อมจะแลกเปลี่ยนกับห้องสมุดอื่น

ด้านบุคลากร ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นตรงกันว่าห้องสมุดต้องปรับตัวด้านบุคลากรมากที่สุด เพราะบุคลากรมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนภารกิจทุกอย่างของห้องสมุด ซึ่งสมเกียรติ อ่อนวิมล (2555) ได้เน้นย้ำถึงการเปลี่ยนแปลงว่า “ขอบฟ้าของบรรณารักษ์จะเปลี่ยนไป เพราะอาเซียนจะเปิดพรมแดนทางภูมิปัญญา” โดยสิ่งที่บุคลากรต้องปรับตัวคือความรู้ด้านภาษา ความรู้เกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน และความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของชวน หลีกภัย (2555) และอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ (2555) ที่เห็นว่าคนไทยต้องเรียนรู้เรื่องภาษา และต้องรู้จักประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะห้องสมุดซึ่งเป็นสถาบันบริการ ต้องใกล้ชิดกับผู้ใช้บริการ ซึ่งในอนาคตผู้ใช้จากประเทศเพื่อนบ้านจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น บรรณารักษ์ต้องให้บริการเชิงรุก จะให้บริการเหมือนเดิมไม่ได้ ต้องเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมของเพื่อนบ้านมากขึ้น ในขณะเดียวกันผลการวิจัยด้านสภาพปัจจุบันก็สะท้อนว่าห้องสมุดทุกแห่งมีนโยบายในการพัฒนาบุคลากรด้านภาษาอังกฤษมากที่สุด แม้ว่าผลที่ได้จะยังไม่บรรลุผลสำเร็จเท่าที่ควรก็ตาม ซึ่งชวน หลีกภัย (2555) ได้แสดงทัศนะส่วนตัวว่าประเทศไทยไม่เคยเป็นเมืองขึ้นของชาติตะวันตก จึงเป็นเรื่องยากที่คนไทยจะพัฒนาความสามารถด้านภาษาอังกฤษในระดับที่สื่อสารได้ดีเท่าประเทศที่เคยอยู่ในปกครองของชาติอื่น เช่น สิงคโปร์ พม่า แต่ภาษาก็น่าจะเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้แล้วที่คนไทยต้องพยายามเรียนรู้มากขึ้น

นอกจากนี้สิ่งสำคัญของความเป็นประชาคมอาเซียน คือการรวมเป็นหนึ่ง ซึ่งผลการวิจัยพบว่าห้องสมุดในกลุ่มสมาชิกต้องมีความร่วมมือกันในการพัฒนาบุคลากรมากขึ้น เช่น การแลกเปลี่ยนบุคลากร การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน (พิมพ์ไพ เปรมสมิทธิ์, 2555) อย่างไรก็ตามผู้ให้ข้อมูลหลายคนมีความเห็นว่าเนื่องจากห้องสมุดในประเทศไทยมีเพียง 4 แห่งที่เป็นสมาชิกของเครือข่ายห้องสมุดมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUNILIO) คือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยบูรพา ดังนั้น เพื่อให้ความร่วมมือกันดำเนินการได้ง่าย และเป็นรูปธรรมมากขึ้น ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทยทุกแห่ง จึงควรเข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่าย AUNILIO

ข้อเสนอแนะจากข้อค้นพบในงานวิจัย

ผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทย ควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการเตรียมความพร้อมเพื่อรับประชาคมอาเซียน ใน พ.ศ. 2558 โดยเฉพาะความร่วมมือกันในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม และจริงจัง เช่น การพัฒนาฐานข้อมูลสหบรรณานุกรมหรือ Union catalog การพัฒนาฐานข้อมูลเอกสารฉบับเต็ม โดยห้องสมุดแต่ละแห่งต้องสร้างความพร้อมของตนเอง และเปิดให้ทุกแห่งเข้าถึงได้ภายใต้มาตรฐานเดียวกัน และในที่สุดเพื่อเป็นการสร้างความพร้อมของทรัพยากรสารสนเทศในประเทศไทย ที่พร้อมจะแลกเปลี่ยนกับประเทศสมาชิกอื่น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากการทำวิจัยครั้งนี้ เป็นการดำเนินการในช่วงเวลาที่ประเทศไทยยังไม่ได้เข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างแท้จริง ทำให้ผลการวิจัยที่ได้อาจยังไม่สมบูรณ์ ดังนั้น จึงควรมีการทำวิจัยซ้ำเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความคิดเห็นต่อการปรับตัวเพื่อเตรียมรับประชาคมอาเซียนของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทยอีกครั้ง ในวาระที่ประเทศไทยต้องเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างสมบูรณ์แล้ว ซึ่งควรดำเนินการหลัง พ.ศ. 2558 เป็นต้นไป เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

เนื่องจากผลการวิจัยพบประเด็นที่ทุกส่วนเห็นตรงกันว่าความร่วมมือกันในการพัฒนาฐาน

ข้อมูล เพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างห้องสมุดในกลุ่มประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียนเป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อหารูปแบบในการพัฒนาฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศของกลุ่มห้องสมุดในประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียนเพื่อให้ได้แนวทางร่วมกัน ที่ห้องสมุดแต่ละแห่งสามารถนำไปปฏิบัติร่วมกัน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ให้งบประมาณสนับสนุนงานวิจัยครั้งนี้

บรรณานุกรม

กระทรวงการต่างประเทศ กรมอาเซียน. (2555). ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community). ค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2556, จาก <http://www.mfa.go.th/asean/contents/files/asean-media-center-20121126-190330-788160.pdf>

กุลธิดา ท่วมสุข, จุฑารัตน์ ศรารณะวงศ์, & กันยารัตน์ เครียเช่น. (2554). รายงานการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน. ขอนแก่น: กลุ่มวิชาการจัดการสารสนเทศและการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ชวน หลีกภัย. (2555). การบรรยายพิเศษเรื่องประเทศไทยกับการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. ในการประชุมวิชาการของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปี 2555 เรื่องการพัฒนาห้องสมุดสู่ประชาคมอาเซียน (Learning and sharing to become one) วันที่ 30 - 31 สิงหาคม 2555 ณ ห้องอินฟินิตี้ ชั้น 1 โรงแรมพูลแมน บางกอก คิงเพาเวอร์.

พิมพ์ร่ำไพ เปรมสมิทธิ์. (2555). การอภิปรายเรื่องการพัฒนาห้องสมุดสู่ประชาคมอาเซียน. ในการประชุมวิชาการของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปี 2555 เรื่องการพัฒนาห้องสมุดสู่ประชาคมอาเซียน (Learning and sharing to become one) วันที่ 30 - 31 สิงหาคม 2555 ณ ห้องอินฟินิตี้ ชั้น

1 โรงแรมพูลแมน บางกอก คิงเพาเวอร์.

วรากรณ์ สามโกเศศ. (2555). การบรรยายเรื่องห้องสมุดกับประชาคมอาเซียน. ในการประชุมวิชาการของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปี 2555 เรื่อง การพัฒนาห้องสมุดสู่ประชาคมอาเซียน (Learning and sharing to become one) วันที่ 30 - 31 สิงหาคม 2555 ณ ห้องอินฟินิตี้ ชั้น 1 โรงแรมพูลแมน บางกอก คิงเพาเวอร์.

ศรปราชญ์ ธโนศวรรยงกูร. (2554). การเตรียมความพร้อมด้านอุดมศึกษาและการวิจัยรองรับการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน. กรุงเทพฯ: ศูนย์ความร่วมมือทางวิชาการ ไทย-ฝรั่งเศส มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สมเกียรติ อ่อนวิมล. (2555). การก้าวสู่ประชาคมอาเซียนกับผลกระทบต่อสถาบันอุดมศึกษาและห้องสมุด. ในงานเสวนาเรื่องการอ่านและการจัดเตรียมห้องสมุดเพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ณ ห้องประชุมชั้น 5 อาคารเทพรัตน์วิทยาโชติ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2555.

สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา. (2553). ยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ในปี พ.ศ. 2558. กรุงเทพฯ : สำนักยุทธศาสตร์อุดมศึกษาต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา.

อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ. (2555). การบรรยายเรื่องประชาคมอาเซียนกับการส่งเสริมการอ่าน. ในการประชุมวิชาการของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปี 2555 เรื่องการพัฒนาห้องสมุดสู่ประชาคมอาเซียน (Learning and sharing to become one) วันที่ 30 - 31 สิงหาคม 2555 ณ ห้องอินฟินิตี้ ชั้น 1 โรงแรมพูลแมน บางกอก คิงเพาเวอร์.

เอกสารประกอบการประชุมวิชาการและสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่องเปิดประตูห้องสมุดสู่ประชาคมอาเซียน. (2554). จัดโดยชมรมห้องสมุดเฉพาะ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ระหว่างวันที่ 18 - 19 สิงหาคม 2554 ณ กรมวิทยาศาสตร์บริการ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

การจัดเรียงลำดับผลลัพธ์ของการค้นคืนสารสนเทศ ด้วยวลีโดยใช้สารสนเทศร่วม

แกมกาญจน์ สมประเสริฐศรี¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและพัฒนาวิธีการจัดเรียงลำดับผลลัพธ์ของการค้นคืนสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต บทความนี้นำเสนอวิธีการจัดเรียงลำดับผลลัพธ์ของการค้นคืนโดยใช้สารสนเทศร่วม ทำการทดลองกับผลลัพธ์ที่ได้จากการค้นคืนด้วยคำค้นที่เป็นวลีจากเสรีชนเอ็นจินกูเกิล และเสรีชนเอ็นจินยาฮู ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2556 ซึ่งจะทำให้การเปรียบเทียบผลของการเรียงลำดับผลลัพธ์จากการค้นคืนโดยใช้สารสนเทศร่วมกับการจัดเรียงลำดับผลลัพธ์ของการค้นคืนโดยใช้จำนวนความถี่ที่เกิดขึ้นของคำ ผลการทดลองพบว่า การใช้สารสนเทศร่วมในการจัดเรียงลำดับผลลัพธ์ของการค้นคืนสารสนเทศจะได้ลำดับผลลัพธ์ที่สอดคล้องกับการจัดเรียงลำดับผลลัพธ์ที่ได้จากเสรีชนเอ็นจินกูเกิลมากกว่าการใช้จำนวนความถี่ที่เกิดขึ้นของคำในการจัดเรียงลำดับผลลัพธ์ของการค้นคืน

คำสำคัญ : การจัดเรียงลำดับผลลัพธ์ การค้นคืนสารสนเทศด้วยวลี สารสนเทศร่วม

¹ปร.ด.(เทคโนโลยีสารสนเทศ) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สำนักวิชาเทคโนโลยีการจัดการสารสนเทศ และการสื่อสาร คณะวิทยาการสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Ranking Search Results for Phrase-based Information Retrieval Using Mutual Information

Gamgarn Somprasertsri ¹

ABSTRACT

The study aims at developing methodology to rank the retrieved results from search engines on the Internet. The ranking method has been based on the Phrase-based information retrieval using mutual information. The search engine namely the Google and Yahoo have been searched during February 2556 by keyphrase. The experimental results were compared the ranking by using mutual information with the frequency of words. The results showed that there is consistency in the ranking of information retrieval results using the mutual information with the ranking results of search engine Google over the frequency of words.

Keywords: Ranking search results, Phrase-based information retrieval, Mutual information

¹ Ph.D. (Information Technology), Assistant Professor, Technology Management Information and communication, Faculty of Informatics, Mahasarakham University

บทนำ

เสิร์ชเอนจินเป็นโปรแกรมที่ถูกออกแบบมาเพื่อใช้ในการค้นหาสารสนเทศในเว็บไซตบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยเสิร์ชเอนจิน จะค้นหาสารสนเทศจากคำหรือวลีที่เป็นประโยคสั้นๆ ตามที่ผู้ใช้ป้อนเข้าไปในระบบ ตัวอย่างเว็บเสิร์ชเอนจิน ที่ได้รับความนิยมในปัจจุบันเช่น Google, Yahoo Search, MSN Search เป็นต้น เสิร์ชเอนจินถือเป็นระบบค้นคืนสารสนเทศเฉพาะแบบหนึ่งที่ใช้หลักการเหมือนกับระบบค้นคืนสารสนเทศทั่วไป ที่รวบรวมและจัดการสารสนเทศอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว การค้นคืนสารสนเทศจะเริ่มจากการส่งคำค้นของผู้ใช้เข้ามาในระบบ ระบบจะไม่อ่านหรือดึงเอกสารทั้งหมด แต่ระบบจะทำการดึงเอกสารที่เกี่ยวข้องกับคำค้นและแสดงผลลัพธ์ให้แก่ผู้ใช้ โดยเปรียบเทียบคำค้นกับตัวแทนของเอกสารที่มีในระบบแทน โดยจะเรียงลำดับเอกสารตามลำดับความเหมือนของเอกสารกับคำหรือวลีที่ผู้ใช้ต้องการค้นหา (อุไร ทองหัวไผ่, ม.ป.ป.) การค้นคืนสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ตผ่านเสิร์ชเอนจิน จะนำคำค้นของผู้ใช้ที่ป้อนเข้ามาค้นหาผ่านฐานข้อมูลที่สร้างขึ้น ที่รวบรวมโดย สไปเดอร์ (Spider) หรือ โรบอต (Robot) หรือ ครอว์เลอร์ (Crawler) ซึ่งจะทำการเข้าสำรวจเว็บไซต์ต่างๆ เมื่อสไปเดอร์พบเว็บเพจแล้วจะดึงข้อมูล ส่งต่อไปยังส่วนของอินเด็กเซอร์ (Indexer) เพื่อกำหนดและแยกส่วนประกอบ เพื่อทำเป็นดัชนี และนำมาอัปเดตใส่ในรายการฐานข้อมูล แล้วทำการจัดเรียงลำดับผลลัพธ์และนำเสนอต่อผู้ใช้ผ่านทางบราวเซอร์ (Sharma and Bhadana, 2010)

การเรียงลำดับผลลัพธ์จากการค้นคืนส่วนนี้ มีหน้าที่ในการจัดเรียงลำดับของเอกสารที่ได้จากการค้นคืน เทคนิคโดยทั่วไปของการจัดเรียงลำดับผลลัพธ์ของเอกสารจะดูจากความถี่ของคำที่ปรากฏในเอกสารหรืออาจจะมีการวิเคราะห์ความนิยมในการถูกอ้างอิงจากเอกสารอื่น ๆ เช่น ในกรณีของเอกสารที่อยู่บนเว็บ (Web Pages) เป็นต้น การเรียงลำดับผลลัพธ์ของการค้นคืนจึงเป็นส่วนประกอบหนึ่งที่สำคัญของระบบค้นคืนสารสนเทศในการที่จะนำเสนอผลลัพธ์ที่ตรงกับคำค้นที่ผู้ใช้ต้องการ โดยจะเรียงลำดับเอกสารตามความเกี่ยวข้องของคำค้นกับตัวแทนเอกสารหรือคำสำคัญในเอกสาร เอกสารที่มีความเกี่ยวข้อง

กับคำค้นมากจะถูกจัดอันดับการแสดงผลในลำดับแรกๆ แต่ถ้าเอกสารนั้นมีความเกี่ยวข้องกับคำค้นน้อยก็就会被จัดอันดับการแสดงผลในลำดับท้ายๆ อาจกล่าวได้ว่าการเรียงลำดับผลลัพธ์ของการค้นคืนขึ้นอยู่กับค่าความเกี่ยวข้อง ดังนั้นการเรียงลำดับของผลลัพธ์ที่ดีจะส่งผลต่อประสิทธิภาพของระบบการค้นคืนสารสนเทศด้วย เพราะถ้าการแสดงผลลัพธ์ที่ได้จากการค้นคืนไม่มีประสิทธิภาพทำให้ผู้ใช้ต้องเสียเวลาค้นหาข้อมูลที่ต้องการจากข้อมูลผลลัพธ์ขนาดใหญ่ (ไกรศักดิ์ เกษม, 2555)

การค้นหายสารสนเทศในระบบเสิร์ชเอนจินสามารถป้อนคำค้นได้ทั้งคำเดียวหรือวลี ระบบจะทำการเปรียบเทียบและเรียงลำดับผลลัพธ์ตามความคล้ายคลึงของคำค้นและเอกสาร สำหรับการเรียงลำดับผลลัพธ์ที่ได้จากการค้นคืนสารสนเทศโดยป้อนกลุ่มคำหรือวลีอาจจะเกิดปัญหาของการเรียงลำดับผลลัพธ์ที่ไม่ถูกต้องได้ ถ้ากลุ่มคำที่ปรากฏในเอกสารเหล่านั้นไม่ได้เป็นคำสำคัญรวมกันของเอกสาร จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาและพัฒนาวิธีการของการเรียงลำดับผลลัพธ์โดยพิจารณาการเกิดร่วมกันของคำในวลีแทนการใช้ความถี่ซึ่งจะช่วยให้การเรียงลำดับผลลัพธ์ของการค้นคืนสารสนเทศด้วยวลีถูกต้องมากขึ้น การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงใช้สารสนเทศร่วม (Mutual Information) มาช่วยในการเรียงลำดับผลลัพธ์ของการค้นคืนสารสนเทศด้วยวลีบนอินเทอร์เน็ต

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎี

ระบบการค้นคืนสารสนเทศ เป็นตัวกลางระหว่างผู้ใช้ที่ต้องการสารสนเทศหรือกลุ่มข้อมูลที่มีการจัดเก็บ ซึ่งระบบจะคัดเลือกเฉพาะสิ่งที่ผู้ใช้ต้องการและคัดกรองสารสนเทศที่ผู้ใช้ไม่ต้องการทิ้ง ระบบค้นคืนสารสนเทศมีส่วนประกอบหลักที่สำคัญ 6 ส่วน (Baeza-Yates and Ribeiro-Neto, 1999) แสดงดังรูปที่ 1

1. การประมวลผลข้อความ ส่วนนี้มีหน้าที่ในการวิเคราะห์และประมวลผลข้อความก่อนนำไปสร้างดัชนีคำ ในที่นี้จะรวมถึงการประมวลผลของคำค้นด้วย การทำงานในส่วนนี้เริ่มจากการขจัดคำที่ไม่มีความสำคัญ หรือคำที่ไม่มีนัยสำคัญออก (Stop Words) และไม่มีความหมายต่อเอกสาร

เช่น คำว่า a, an, the, to และ from เป็นต้น จากนั้นจึงแปลงคำให้อยู่ในรูปของรากศัพท์ (Stemming)

2. การสร้างดัชนี ในส่วนนี้มีหน้าที่สร้างชุดดัชนีของคำที่ได้จากการวิเคราะห์และประมวลผลข้อความหรือเอกสารที่ทำการจัดเก็บ

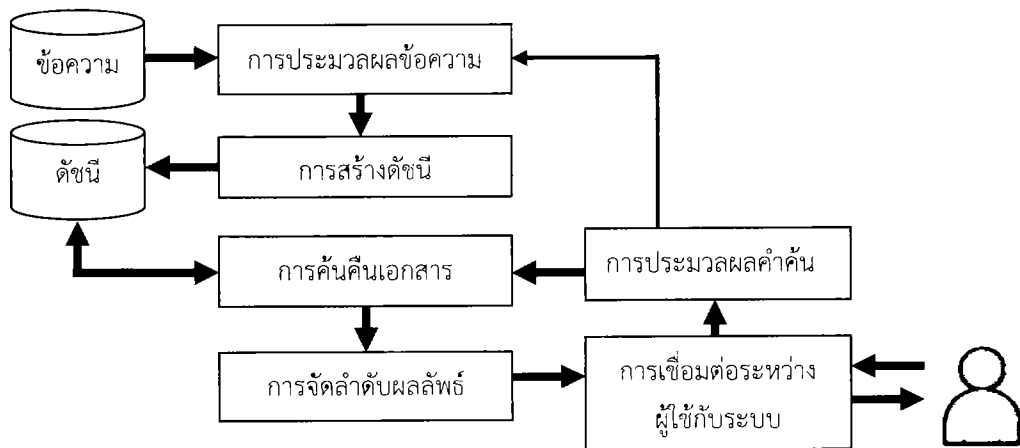
3. การประมวลผลคำค้นจากผู้ใช้ ส่วนนี้มีหน้าที่ประมวลผลคำค้นที่มาจากผู้ใช้ โดยชุดคำค้นอาจประกอบด้วยคำ กลุ่มคำ หรือคำเชื่อม เช่น AND หรือ OR เป็นต้น เมื่อผู้ใช้ระบุคำค้นหา ระบบทำการประมวลผลของคำค้น เพื่อให้ทราบความต้องการที่แท้จริงของผู้ใช้ก่อนที่จะค้นคืนเอกสารให้กับผู้ใช้

4. การค้นคืนเอกสาร ส่วนนี้มีหน้าที่ในการตรวจสอบคำที่ค้นหากับชุดดัชนีคำที่ระบบค้นคืนสร้างเก็บไว้ก่อนหน้านี้ โดยการเปรียบเทียบความคล้ายคลึงระหว่างเอกสารและคำค้นหาของผู้ใช้ด้วยเทคนิคต่าง ๆ

5. การเรียงลำดับผลลัพธ์จากการค้นคืน ส่วนนี้มีหน้าที่ในการจัดเรียงลำดับของเอกสารที่ได้จากการค้นคืน

6. การเชื่อมต่อระหว่างผู้ใช้กับระบบ ส่วนนี้มีหน้าที่ในการรับคำค้นหาจากผู้ใช้งาน ส่งผ่านให้ระบบค้นคืนประมวลผล และแสดงผลลัพธ์จากระบบค้นคืนให้กับผู้ใช้

โดยทั่วไปเทคนิคการจัดเรียงลำดับผลลัพธ์ของเอกสารจะดูจากความถี่ของคำ ที่ปรากฏในเอกสารหรืออาจจะมีการวิเคราะห์ความนิยมในการถูกอ้างอิงจากเอกสารอื่น ๆ งานวิจัยนี้มุ่งแก้ปัญหาการเรียงลำดับผลลัพธ์จากการค้นคืนโดยอาศัยหลักการของการเกิดร่วมกันของคำ โดยวิธีการทางสถิติที่สามารถนำมาใช้ในการพิจารณาการเกิดร่วมกันของคำ ได้แก่ การพิจารณาจากความถี่ ซึ่งเป็นวิธีการที่ง่ายในการหาคำที่ปรากฏร่วมในคลังข้อความ วิธีนี้อนุมานว่าถ้าคำสองคำปรากฏขึ้นร่วมกันจำนวนหลายครั้งในข้อความแล้ว

รูปที่ 1 ส่วนประกอบของระบบค้นคืนสารสนเทศ

แสดงว่าสองคำนั้นสามารถจัดอยู่ในรูปแบบของคำที่ปรากฏร่วม การเลือกคำสองคำที่ติดกัน (Bigrams) ที่เกิดขึ้นบ่อยว่าเป็นคำที่ปรากฏร่วมอาจจะให้ผลลัพธ์ที่ไม่ดีได้เพราะคำบางคำมักเกิดร่วมกันแต่ไม่ใช่คำที่ปรากฏร่วม งานวิจัยนี้ใช้วิธีการของสารสนเทศศาสตร์ ในการคำนวณการเกิดร่วมกันระหว่างคำ ซึ่งจะบอกถึงโอกาสการเกิดร่วมกันของคำ ถ้ามีค่าสูงหมายถึงทั้งสองคำมีโอกาสการ

เกิดติดกันมากกว่าแยกกัน สูตรที่ใช้ในการคำนวณคือ (Church and Hanks, 1990)

$$MI(w_i, w_j) = \log_2 \frac{F(w_i, w_j)}{\frac{F(w_i)}{N} \frac{F(w_j)}{N}}$$

โดยที่

w_i คือ คำที่ถูกพิจารณา

w_j คือ คำที่เกิดร่วมกันกับ w_i

$F(w_i)$ คือ ความถี่ในการเกิดคำ w_i

$F(w_j)$ คือ ความถี่ในการเกิดคำ w_j

$F(w_i, w_j)$ คือ ความถี่ที่คำ w_i และ w_j เกิดร่วมกัน

N คือ จำนวนคำที่พิจารณาทั้งหมด

ตัวอย่างการคำนวณค่า MI ของคำ 2 คำ “honorary” และ “doctor” ใน 1987 AP Corpus ซึ่งมีคำทั้งหมด 15,000,000 คำ ถ้า “honorary” ปรากฏใน Corpus เท่ากับ 111 ครั้ง และ “doctor” ปรากฏใน Corpus เท่ากับ 621 ครั้ง โดยทั้งสองคำปรากฏร่วมกันเท่ากับ 12 ครั้ง

$$\begin{aligned} MI(\text{honorary, doctor}) &= \log_2 \frac{\frac{F(\text{honorary, doctor})}{N}}{\frac{F(\text{honorary})}{N} \frac{F(\text{doctor})}{N}} \\ MI(\text{honorary, doctor}) &= \log_2 \frac{\frac{12}{15000000}}{\frac{111}{15000000} \times \frac{621}{15000000}} \\ &= 11.3 \end{aligned}$$

ดังนั้น “honorary” และ “doctor” มีค่าสารสนเทศรวมเท่ากับ 11.3

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Poomagal and Hamsapriya (2010) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับการเรียงลำดับผลลัพธ์ของการค้นคืนสารสนเทศ สำหรับคำค้นเดี่ยวที่ไม่ใช่วลี โดยใช้การเกิดขึ้นของคำสำคัญ โดยพิจารณาคำสำคัญที่ถูกป้อนเข้ามาในส่วนต่างๆ ดังนี้ URL ของเอกสาร, Domain Name ของเอกสาร, Title tag ของเอกสาร และ Meta tag ของเอกสาร ผลการทดลองพบว่าวิธีการนี้ทำให้เอกสารที่ตรงกับความต้องการถูกจัดลำดับก่อนเอกสารที่ไม่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ สำหรับการเรียงลำดับผลลัพธ์ของการค้นคืนสารสนเทศด้วยวลี ได้แก่ การวิจัยของ Jones and Staveley (1999) ที่ได้ทำวิจัยเรื่องระบบค้นคืนสารสนเทศด้วยวลี ชื่อ Phrasier โดยวิธีการที่นำเสนอในงานวิจัยนี้ เป็นระบบค้นคืนเอกสารแบบโต้ตอบโดยใช้คำสำคัญที่เป็นวลี (Keyphrase) สำหรับห้องสมุดดิจิทัล การหาค่าความคล้ายคลึงระหว่างเอกสารและคำค้น ของระบบ Phrasier

จะใช้การวัดความคล้ายคลึงเชิงมุม (Cosine Similarity) แต่ใช้ความถี่ของวลีแทนความถี่ของคำในการคำนวณค่าความคล้ายคลึง

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ที่มุ่งเน้นกระบวนการแก้ไขปัญหาการเรียงลำดับผลลัพธ์ของการค้นคืนสารสนเทศด้วยวลีบนอินเทอร์เน็ตโดยการหาวิธีการใหม่ คือ การใช้สารสนเทศร่วมมาช่วยในการแก้ปัญหาการเรียงลำดับผลลัพธ์ของการค้นคืนสารสนเทศ ซึ่งวิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาการเรียงลำดับผลลัพธ์ของการค้นคืนสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต

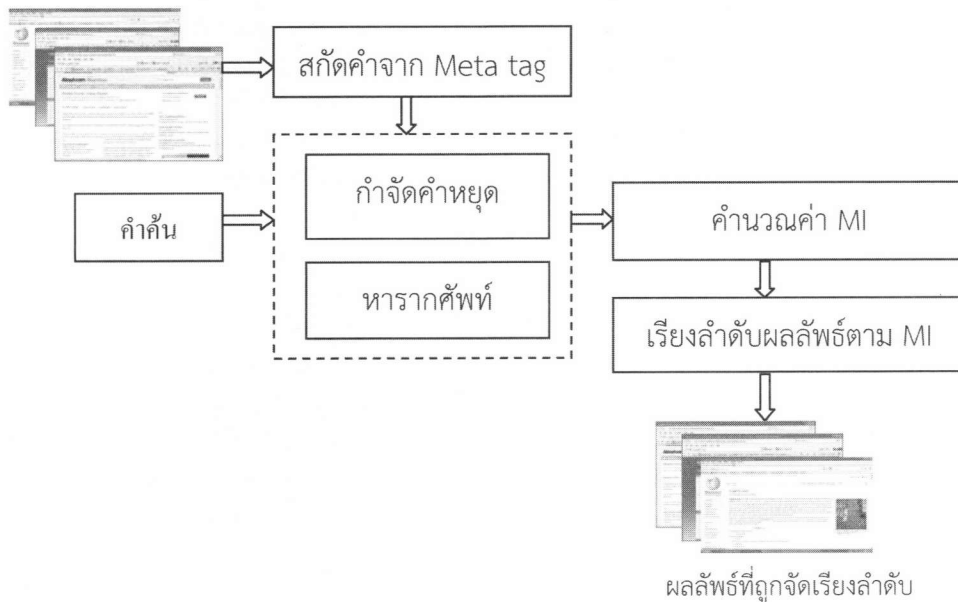
จากการศึกษาปัญหาของการค้นคืนสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต พบว่า ปัญหาที่สำคัญปัญหาหนึ่ง คือ ปัญหาการเรียงลำดับผลลัพธ์ของการค้นคืนสารสนเทศ โดยวิธีการเรียงลำดับผลลัพธ์ที่ผ่านมา Google ใช้การวิเคราะห์ลิงค์ ซึ่งจะจัดลำดับของเพจโดยใช้การเชื่อมโยงโครงสร้างไปยังเว็บที่เป็นเพื่อนบ้านภายใน ที่เรียกว่า PageRank ซึ่งใช้เป็นส่วนหนึ่งสำหรับวัดว่าเว็บเพจแต่ละอันมีความสำคัญมากแค่ไหน (Page, Motwani and Winograd, 1999) นอกจากนี้วิธีการวัดค่าความคล้ายคลึงเชิงมุมยังเป็นอีกวิธีที่ได้รับความนิยมในการนำมาช่วยเรียงลำดับผลลัพธ์ของการค้นคืน แต่วิธีดังกล่าวใช้ความถี่ของแต่ละคำโดยจะไม่ได้คำนึงถึงวลี งานวิจัยนี้พยายามแก้ปัญหาการเรียงลำดับผลลัพธ์จากการป้อนคำค้นคืนเป็นวลี จึงคำนึงถึงการเกิดร่วมกันของคำโดยเลือกใช้สารสนเทศร่วมในการแก้ไขปัญหาแทนการใช้ค่าความถี่ของแต่ละคำ

2. การออกแบบและพัฒนาวิธีการเรียงลำดับผลลัพธ์ของการค้นคืนสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต

หลังจากศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาการเรียงลำดับผลลัพธ์ของการค้นคืนสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต ขั้นตอนต่อไปเป็นการออกแบบและพัฒนาวิธีการเรียงลำดับผลลัพธ์ของการค้นคืนสารสนเทศโดยใช้สารสนเทศร่วม วิธีการที่นำเสนอแสดงดังรูปที่ 2 และมีรายละเอียดขั้นตอนการทำงานดังนี้

2.1 การสกัดคำ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนของการสกัดคำจากหน้าเว็บ โดยการวิจัยครั้งนี้สนใจคำที่อยู่ในส่วนของ Meta tag หรือ Metadata Elements ที่เป็นส่วนของซอร์สโค้ดที่อยู่ในส่วนหัวของหน้าเว็บ ได้แก่ 1) Title tag ใช้สำหรับบอกว่าหน้าเว็บไซต์ที่กำลังแสดงผลอยู่มีหัวข้อว่าอะไร 2) Description Tag ใช้สำหรับแสดงรายละเอียดสั้น ๆ ของหน้าเว็บไซต์ที่กำลัง

แสดงผล ข้อความนั้นจะสัมพันธ์กับเนื้อหาของหน้านั้น 3) Keywords Tag ใช้สำหรับระบุคำค้น ที่สามารถเข้ากันได้กับเนื้อหาในหน้านั้น ๆ สามารถใส่ได้หลายคำ และแบ่งคำโดยใช้เครื่องหมายจุลภาค ตัวอย่างซอร์สโค้ดแสดงดังรูปที่ 3 จากตัวอย่างเว็บเพจในรูปที่ 3 สามารถสกัดคำหรือกลุ่มคำได้ดังรูปที่ 4

รูปที่ 2 ขั้นตอนการเรียงลำดับผลลัพธ์ด้วยสารสนเทศร่วม

```

1 <!DOCTYPE HTML PUBLIC "-//W3C//DTD HTML 4.01 Transitional//EN">
2 <html> <!-- InstanceBegin template="/Templates/2008_Template_level_2.dwt" codeOutsideHTMLOutsideIsLocked="false" -->
3 <head>
4 <!-- InstanceBeginEditable name="doctitle" -->
5 <title>Organic Foods: Understanding Organic Food Labels, Benefits, and Claims</title>
6 <link type="text/css" href="/css/custom-theme/jquery-ui-1.8.16.custom.css" rel="Stylesheet" />
7 <script type="text/javascript" src="/js/jquery-1.6.2.min.js"></script>
8 <script type="text/javascript" src="/js/jquery-ui-1.8.16.custom.min.js"></script>
9 <script>
10 $(function() {
11     $( ".tabs" ).tabs();
12 });
13 </script>
14 <meta name="Description" content="Is organic food really healthier? Is it worth the expense? Find out what the labels m
15 <meta name="Keywords" content="organic foods, natural foods, free-range, GMO, GMOs, pesticides, pesticide residues,
16 <!-- InstanceEndEditable -->
17 <meta http-equiv="Content-Type" content="text/html; charset=iso-8859-1">
18 <link rel="stylesheet" href="/css/main.css" type="text/css" media="screen">
19 <!--[if IE]>
  
```

รูปที่ 3 ตัวอย่างซอร์สโค้ดของหน้าเว็บ

(Title) Organic Foods: Understanding Organic Food Labels Benefits and Claims
(Description) Is organic food really healthier? Is it worth the expense? Find out what the labels mean and which foods give you the most bang for your buck.
(Keywords) organic foods natural foods free-range GMO GMOs pesticides pesticide residues benefits of organic foods organic produce find organic foods organic on a budget food irradiation Organic food Organic foods Certified organic Organic milk Certified organic Organic fruit Organic meat Organic produce Organic vegetables

รูปที่ 4 ตัวอย่างคำที่สกัดได้จาก Meta tag จากซอร์สโค้ดของหน้าเว็บ

2.2 การประมวลผลเบื้องต้น

ในขั้นตอนนี้เป็นการประมวลผลคำเบื้องต้น ซึ่งประกอบไปด้วยการกำจัดคำหยุดและการหารากศัพท์ แสดงรายละเอียดดังนี้

2.2.1 การกำจัดคำหยุด เป็นการนำคำที่ไม่มีนัยสำคัญออกจากวลีของคำค้น โดยคำที่ไม่มีนัยสำคัญ ในที่นี้หมายถึงคำที่ใช้กันโดยทั่วไปไม่มีความหมายสำคัญต่อเอกสาร เมื่อตัดออกจากเอกสารแล้วไม่ทำให้ใจความของเอกสารเปลี่ยนแปลง คำที่เป็นคำหยุดได้แก่ คำบุพบท คำสันธาน คำสรรพนาม และคำวิเศษณ์

2.2.2 การหารากศัพท์ ขั้นตอนนี้จะทำการหารากศัพท์ของคำค้นและคำหรือกลุ่มคำที่สกัดได้จากหน้าเว็บ เพื่อปรับรวมให้เป็นคำเดียวกัน สำหรับงานวิจัยนี้ใช้วิธีการหารากศัพท์ด้วย Porter Stemming Algorithm

2.3 การคำนวณค่าสารสนเทศร่วม

ขั้นตอนนี้เป็นการหาค่าสารสนเทศร่วม โดยใช้คำค้นที่ผู้ใช้ป้อนไปคำนวณค่าสารสนเทศร่วมในข้อมูลที่สกัดได้จากส่วนของ Meta tag ในซอร์สโค้ดที่อยู่ในส่วนหัวของหน้าเว็บที่สกัดได้จากขั้นตอนที่กล่าวไปแล้วข้างต้น ซึ่งสามารถคำนวณได้ดังนี้

ค่าสารสนเทศร่วมของคำค้น “organic food” ในเว็บเพจตัวอย่างรูปที่ 3 สามารถคำนวณได้ดังนี้

จำนวนคำทั้งหมดมี 79 คำ “organic” ปรากฏ 17 ครั้ง “food” ปรากฏ 11 และ “organic food” ปรากฏ 8 ครั้ง ดังนี้

$$F(\text{organic}) = 17$$

$$F(\text{food}) = 11$$

$$F(\text{organic, food}) = 8$$

$$MI(\text{organic, food}) = \text{Log2} \frac{8/79}{17/79 \times 11/79} = 1.76$$

ในขั้นตอนนี้จะคำนวณค่าสารสนเทศร่วมของแต่ละเว็บเพจที่เป็นผลลัพธ์ที่ค้นได้แล้วทำการจัดเรียงผลลัพธ์ตามค่าสารสนเทศร่วม หรือ MI จากค่ามากไปน้อย เพราะถ้าเว็บเพจไหนมีค่า MI สูง แสดงว่ามีโอกาสของคำค้นที่จะเกิดร่วมกันสูง

3. การทดสอบวิธีการเรียงลำดับผลลัพธ์ของการค้นคืนสารสนเทศที่พัฒนาขึ้น

การเรียงลำดับผลลัพธ์ของการค้นคืนสารสนเทศด้วยวลีโดยใช้การพิจารณาการเกิดร่วมกันของคำในการศึกษาครั้งนี้ ใช้สารสนเทศร่วมทำการทดลองกับผลลัพธ์ที่ได้จากการค้นคืนด้วยเสิร์ชเอนจินกูเกิลและเสิร์ชเอนจินยาฮู คำค้นที่ใช้ทดลองในการศึกษาครั้งนี้ใช้คำค้นจากงานวิจัยที่ผ่านมา (Bar-Ilan, Mat-Hassan and Levene, 2006) คือ “organic food” และ “DNA evidence”

ผลการวิจัย

การเรียงลำดับผลลัพธ์ของการค้นคืนสารสนเทศด้วยวลีในการวิจัยครั้งนี้ ทำการทดลองกับผลลัพธ์ที่ได้จากการค้นคืนโดยใช้เสิร์ชเอนจินกูเกิลและเสิร์ชเอนจินยาฮู การทดลองเป็นการเปรียบเทียบระหว่างการเรียงลำดับผลลัพธ์การค้นคืนโดยใช้ค่าสารสนเทศร่วมและเรียงลำดับผลลัพธ์การค้นคืนโดยใช้ค่าความถี่ ทดลองโดยใช้คำค้น “organic food” และ “DNA evidence” ในการค้นจากเสิร์ชเอนจินกูเกิลและเสิร์ชเอนจินยาฮู ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2556

ผลลัพธ์ของคำค้น “organic food” ที่ได้จากเสิร์ชเอนจินกูเกิลและเสิร์ชเอนจินยาฮูใน 30

อันดับแรก มีเพียง 6 รายการ ที่พบตรงกัน นอก
นั้นจะเป็นผลลัพธ์ที่พบในเสิร์ชเอ็นจินกูเกิลแต่ไม่
พบในเสิร์ชเอ็นจินยาฮู หรือพบในเสิร์ชเอ็นจินยาฮู
แต่ไม่พบในเสิร์ชเอ็นจินกูเกิล ผู้วิจัยจึงนำเสนอผล
การเรียงลำดับเพียง 6 รายการ โดยจัดเรียงใหม่
ตามลำดับก่อนหลังของเสิร์ชเอ็นจินกูเกิลและเสิร์ช

เอ็นจินยาฮู แสดงดังตารางที่ 1 และทำการทดลอง
จัดเรียงตามวิธีที่นำเสนอในหัวข้อการดำเนินงาน
วิจัยพร้อมเปรียบเทียบกับการจัดเรียงลำดับโดย
ใช้ความถี่ของคำที่ปรากฏในส่วนของ Meta tag
ผลการจัดเรียงลำดับแสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 1 การเรียงลำดับใหม่ของผลลัพธ์จากเสิร์ชเอ็นจินกูเกิลและเสิร์ชเอ็นจินยาฮูของ “organic food”

URL	กูเกิล	ยาฮู
http://en.wikipedia.org/wiki/Organic_food	1	1
http://www.helpguide.org/life/organic_foods_pesticides_gmo.htm	2	3
http://nutrition.about.com/od/recipesmenus/a/organic.htm	3	4
http://www.mayoclinic.com/health/organic-food/NU00255	4	2
http://www.redbookmag.com/recipes-home/truth-about-organic-foods	5	6
http://en.wikipedia.org/wiki/Organic_farming	6	5

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบการจัดเรียงลำดับโดยใช้ค่าสารสนเทศร่วมและค่าความถี่ ของ “organic food”

URL	สารสนเทศร่วม	ความถี่
http://en.wikipedia.org/wiki/Organic_food	1	5
http://www.helpguide.org/life/organic_foods_pesticides_gmo.htm	4	1
http://nutrition.about.com/od/recipesmenus/a/organic.htm	3	4
http://www.mayoclinic.com/health/organic-food/NU00255	5	2
http://www.redbookmag.com/recipes-home/truth-about-organic-foods	2	3
http://en.wikipedia.org/wiki/Organic_farming	6	6

จากตารางที่ 1 พบว่าการจัดเรียงลำดับ
ผลลัพธ์ของการค้นคืนโดยใช้คำค้น “organic
food” จากเสิร์ชเอ็นจินกูเกิลและเสิร์ชเอ็นจินยาฮู
มีลำดับผลลัพธ์ที่ตรงกันเพียง 1 รายการ คือ
ลำดับที่ 1 และเมื่อนำมาจัดเรียงใหม่ตามวิธีการ
ที่นำเสนอเปรียบเทียบกับการจัดเรียงลำดับโดย
ใช้ค่าความถี่ของคำที่ปรากฏดังตารางที่ 2 พบว่า
การใช้สารสนเทศร่วมมีการจัดลำดับผลลัพธ์ที่
ตรงกับลำดับของเสิร์ชเอ็นจินกูเกิล 3 รายการ
คือ ลำดับที่ 1 ลำดับที่ 3 และลำดับที่ 6 แต่การ
จัดลำดับโดยใช้ค่าความถี่ พบว่า มีเพียงลำดับที่
6 ที่ตรงกับลำดับของเสิร์ชเอ็นจินกูเกิล

ผลลัพธ์ของคำค้น “DNA evidence” ที่ได้
จากเสิร์ชเอ็นจินกูเกิลและเสิร์ชเอ็นจินยาฮูใน 30
อันดับแรก มีเพียง 4 รายการ ที่พบตรงกัน แสดง
ดังตารางที่ 3 และทำการทดลองจัดเรียงตามวิธีที่
นำเสนอในหัวข้อการดำเนินงานวิจัยพร้อมเปรียบ
เทียบกับการจัดเรียงลำดับโดยใช้ความถี่ของคำที่
ปรากฏในส่วนของ Meta tag ผลการจัดเรียงลำดับ
แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 3 การเรียงลำดับใหม่ของผลลัพธ์จากเสิร์ชเอ็นจินกูเกิลและเสิร์ชเอ็นจินยาฮู ของ “DNA evidence”

URL	กูเกิล	ยาฮู
http://en.wikipedia.org/wiki/DNA_evidence	1	1
http://science.howstuffworks.com/life/genetic/dna-evidence.htm	2	2
http://www.huffingtonpost.com/2013/08/23/twins-rape-dna-evidence-uk_n_3799377.html	3	4
http://www.dna.gov	4	3

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบการจัดเรียงลำดับโดยใช้คำสารสนเทศรวมและค่าความถี่ ของ “DNA evidence”

URL	สารสนเทศรวม	ความถี่
http://en.wikipedia.org/wiki/DNA_evidence	2	4
http://science.howstuffworks.com/life/genetic/dna-evidence.htm	3	1
http://www.huffingtonpost.com/2013/08/23/twins-rape-dna-evidence-uk_n_3799377.html	1	2
http://www.dna.gov	4	3

จากตารางที่ 3 พบว่าการจัดเรียงลำดับผลลัพธ์ของการค้นคืนโดยใช้คำค้น “DNA evidence” จาก เสิร์ชเอ็นจินกูเกิลและเสิร์ชเอ็นจินยาฮู มีลำดับผลลัพธ์ที่ตรงกันเพียง 2 รายการ คือ ลำดับที่ 1 และ 2 เมื่อนำมาจัดเรียงใหม่ตามวิธีการที่นำเสนอเปรียบเทียบกับการใช้ค่าความถี่ของคำที่ปรากฏ แสดงดังตารางที่ 4 พบว่า การใช้สารสนเทศรวมมีการจัดลำดับผลลัพธ์ที่ตรงกับลำดับของเสิร์ชเอ็นจินกูเกิล 1 รายการ คือ ลำดับที่ 4 นอกจากนั้นยังพบว่า ลำดับอื่นที่ได้จากการใช้สารสนเทศรวมมีลำดับที่ใกล้เคียงกับลำดับของเสิร์ชเอ็นจินกูเกิลมากกว่าการใช้ค่าความถี่ เช่น ลำดับที่ 1 ของเสิร์ชเอ็นจินกูเกิล การใช้สารสนเทศรวมจัดผลลัพธ์อยู่ในลำดับที่ 2 ส่วนการใช้ค่าความถี่จัดผลลัพธ์อยู่ในลำดับที่ 3

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิธีการในจัดลำดับผลลัพธ์ของการค้นคืนสารสนเทศด้วยวลีโดยใช้การพิจารณาการเกิดร่วมกันของคำเปรียบเทียบกับการใช้ค่าความถี่ของคำกับผลลัพธ์ที่ได้

จากเสิร์ชเอ็นจินกูเกิลและเสิร์ชเอ็นจินยาฮู โดยปกติแล้ววิธีการจัดลำดับผลลัพธ์ของเสิร์ชเอ็นจินกูเกิลจะอาศัยจำนวน link และ content จากหน้าเว็บเพจ ส่วนเสิร์ชเอ็นจินยาฮูจะอาศัย content จากหน้าเว็บเพจเป็นหลัก แต่อย่างไรก็ตามการเปรียบเทียบคำค้นที่เป็นวลีกับเอกสารจำเป็นต้องคำนึงถึงการเกิดร่วมกันของคำด้วย การวิจัยนี้จึงทดลองนำคำสารสนเทศรวมมาใช้ในการจัดลำดับของผลลัพธ์ของการค้นคืนสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต ซึ่งผลการทดลองจัดลำดับผลลัพธ์พบว่าการใช้สารสนเทศรวมแทนการนับจำนวนความถี่ที่เกิดขึ้นของคำ ทำให้การจัดลำดับผลลัพธ์ของการค้นคืนสารสนเทศได้ผลสอดคล้องกับการจัดลำดับผลลัพธ์ที่ได้จากเสิร์ชเอ็นจินกูเกิลมากกว่าการจัดลำดับผลลัพธ์ของการค้นคืนสารสนเทศโดยใช้การนับจำนวนความถี่ที่เกิดขึ้นของคำแสดงให้เห็นว่าวิธีการจัดลำดับผลลัพธ์ของการค้นคืนจากอินเทอร์เน็ตโดยใช้คำค้นที่เป็นวลีไม่ควรใช้เฉพาะความถี่ของคำในวลีเพียงอย่างเดียว แต่ควรจะพิจารณาการเกิดร่วมกันของคำในวลีด้วย

บรรณานุกรม

- ไกรศักดิ์ เกษร. (2555). การแสดงผลลัพธ์การค้นหาคำมูล: จุดเล็กๆ ที่สำคัญและไม่ควรมองข้ามสำหรับเสิร์ชเอ็นจิน. *ว.เทคโนโลยีสารสนเทศ*. 8(1): 62-68.
- อุไร ทองหัวไผ่. (ม.ป.ป.) *ระบบค้นคืนสารสนเทศ*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Baeza-Yates, R. and Ribeiro-Neto, B. (1999). *Modern Information Retrieval*. New York : ACM Press.
- Bar-Ilan, J., Mat-Hassan, M. and Levene, M. (2006). Methods for comparing rankings of search engine results. *Computer Networks*. 50(10): 1448-1463.
- Church, K.W. and Hanks, P. (1990). Word Association Norms, Mutual Information, and Lexicography. *Computer Linguistics*. 16(1): 22-29.
- Jones, S. and Staveley, M. (1999). Phrasier: A system for interactive document retrieval using keyphrases. In *Proc. 22nd Int. Conf. on Research and Development in Information Retrieval*. Berkeley, CA, 15-19 August.
- Page, L., Brin, S., Motwani, R. and Winograd, T. (1999). *The pagerank citation ranking: ringing order to the web*. Technical report, Stanford Digital Libraries SIDL-WP- 1999-0120.
- Poomagal, S. and Hamsapriya, T. (2010). KOMOS – A Keyword Occurrence Method for Ordering Search Results. *Int. J. Computer Application*. 2(7): 1-6.
- Sharma, P., Tyagi, D. and Bhadana, P. (2010). Weighted Page Content Rank for Ordering Web Search Result. *Int. J. of Engineering Science and Technology*. 2(12): 7301-7310.

การวิเคราะห์งานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาของสถาบัน อุดมศึกษาในประเทศไทยที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้

นาริวรรณ เขียววาสน์¹
ภรณ์ ศิริโชติ²

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและวิเคราะห์งานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ที่เผยแพร่ในช่วงปี พ.ศ. 2548-2553 ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหางานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ 4 ด้าน คือ ด้านขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการความรู้ กระบวนการจัดการความรู้ เครื่องมือที่ใช้สนับสนุนการจัดการความรู้ และปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ โดยใช้แบบวิเคราะห์งานวิจัยเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากวิทยานิพนธ์และรายงานการศึกษาอิสระจาก 21 สถาบันอุดมศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยคำร้อยละและนำเสนอผลการวิจัยในลักษณะการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า มีจำนวนวิทยานิพนธ์และรายงานการศึกษาอิสระที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ทั้งหมด 232 ชื่อเรื่อง ปี พ.ศ. 2551 มีงานวิจัยจำนวนมากที่สุด 65 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 28.02) โดยมหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นสถาบันที่มีวิทยานิพนธ์และรายงานการศึกษาอิสระจำนวนมากที่สุด 43 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 18.53) และผลจากการวิเคราะห์ขอบเขตเนื้อหาที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของงานวิจัยพบว่า 1) ขอบเขตเนื้อหาที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ งานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาขอบเขตเนื้อหาด้านกระบวนการจัดการ ซึ่งเป็นความรู้ที่ฝังอยู่ภายในคน กระบวนการทำงานวัฒนธรรมในองค์กรและงานประจำวัน โดยสิ่งเหล่านี้มีอยู่ในทุกๆ องค์กร 2) กระบวนการจัดการความรู้ งานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษากระบวนการถ่ายทอดความรู้หรือการแบ่งปันความรู้ เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มคนต่างๆ ภายในองค์กรให้สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ 3) เครื่องมือที่ใช้สนับสนุนการจัดการความรู้ งานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนและช่วยในการพัฒนาการปฏิบัติงานให้แก่บุคลากรให้สามารถนำความรู้ที่ได้มาปรับใช้ในองค์กร 4) ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ งานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสนับสนุนความสำเร็จในการจัดการความรู้

คำสำคัญ: การวิเคราะห์เนื้อหา การจัดการความรู้ งานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรการจัดการสารสนเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

²รองศาสตราจารย์ กลุ่มวิชาการจัดการสารสนเทศและการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

An Analysis of Graduate Research of Higher Education Institution in Thailand Which Related to Knowledge Management

Nareewan Khiewwas¹
Poranee Sirichote²

Abstract

This study was aimed to explore and analyze the graduate researches of higher education institutions in Thailand. The researches were related to knowledge management (KM) and had been conducted between the years 2005 and 2010. Based on the scope of 232 researches consisting of thesis and independent study titles from 21 academics, in this study, content analysis were conducted for collecting data and were used to analyze these researches by using the following four concepts: KM content, processes, support tools and factors affecting in KM. Data were analyzed by using percentage and presented the results in the descriptive analysis. The results show that most of the research titles were conducted (65 of the total 232 titles, 28.02 %) in 2008. In addition, 43 titles (18.53 %) appeared and were conducted by Khon Kaen University that was greater than any other academics. The results from content analysis were concluded in the following 4 concepts: 1) Most of studies focused on managing process. This process was the embedded knowledge which resided in people, processes, organizational culture and routines typically found in all kinds of organizations. 2) The studies focused on transferring/sharing more than other processes in process concept. Since this process was an activity that contributed to organizational learning between individuals and groups. In addition, it could support applying knowledge by the most effective and efficient way. 3) Some studies focused on knowledge forum more than other support tools concept. Forum is the critical success factor of KM and it could provoke development on an operational plan for personnel that were able to apply their knowledge for the organization. And, 4) some studies focused on cultural factors that were the most effective compared to other factors in KM. Because the culture was critical success factor of KM, studies focused on this factor.

Keywords: Content Analysis, Knowledge Management, Graduate Research

¹ Master Student of Information Management Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University.

² Associate Professor, Information and Communication Management Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University.

บทนำ

การจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) เป็นกระบวนการที่เป็นระบบสำหรับการค้นหา สร้าง รวบรวม จัดเก็บ เผยแพร่ ถ่ายทอด แบ่งปัน และการใช้ความรู้ (Davenport and Prusak, 1998) ซึ่งถือเป็นเครื่องมือหรือกระบวนการที่องค์กรสมัยใหม่นำมาใช้ เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานในองค์กร เพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน และเผชิญกับความท้าทายใหม่ๆ ภายในองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน (Bixler, 2000) ซึ่งในทศวรรษที่ผ่านมา นักวิชาการและนักวิจัยส่วนใหญ่ทำการศึกษาและค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ด้านการจัดการความรู้เพิ่มมากขึ้นจากหลายๆ สาขาวิชา เช่น สาขาด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ การศึกษา การแพทย์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น เนื่องจากการจัดการความรู้ไม่ใช่เพียงแค่การรวบรวมองค์ความรู้และนำมาเผยแพร่เท่านั้น แต่ยังครอบคลุมไปถึงกระบวนการและขั้นตอนของการรวบรวมองค์ความรู้เพื่อนำไปพัฒนา เผยแพร่ และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ใหม่ๆ โดยการประยุกต์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารร่วมกับการจัดการความรู้ (จุฑารัตน์ ศรಾವณวงศ์, 2547)

งานวิจัยด้านการจัดการความรู้เริ่มมีการพัฒนาและเพิ่มจำนวนมากขึ้นอย่างต่อเนื่องในทางวิชาการ จากการศึกษาวรรณกรรมต่างๆ แสดงให้เห็นว่ามีการอ้างอิงถึง “การจัดการความรู้” ครั้งแรก เกิดขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1987 และเริ่มมีเอกสารทางวิชาการทางด้านการจัดการความรู้เริ่มเผยแพร่ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1990 จนถึงปัจจุบัน (Peachey and Hall, 2005; Guo and Sheffield, 2008; Ma and Yu, 2010) การจัดการความรู้ได้กลายเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาความสำเร็จของบุคคลและองค์กร ที่จะนำไปสู่การพัฒนาให้เกิดความแตกต่างกันขององค์กร ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยจะเห็นได้จากรายงานการศึกษา บทความ วิทยานิพนธ์ และรายงานการศึกษาอิสระของสถาบัน การศึกษาที่มีการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาทั้งภายในและนอกประเทศ โดยสถาบันการศึกษาต่างๆ ที่มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับการจัดการความรู้ ก็จะมีองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยในรูปแบบของวิทยานิพนธ์ หรือรายงานการศึกษาอิสระ และบทความวิจัย ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นมา สภาพปัจจุบัน รวมถึงแนวโน้มในอนาคตของ

ศาสตร์ทางด้านนี้ได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษาและสำรวจงานวิจัยในเบื้องต้นนั้นผลงานวิจัยทางด้านการจัดการความรู้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีการศึกษาปัญหาต่างๆ ทั้งในเชิงเนื้อหา วิธีการ และกระบวนการที่มีความหลากหลาย บ้างก็มีการศึกษาปัญหาที่คล้ายคลึงกัน แต่ใช้รูปแบบวิธีดำเนินการวิจัยและกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกันออกไป และจากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยด้านการจัดการความรู้ พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่จะมีวิธีการวิจัย โดยการกำหนดกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัยขึ้นเพื่อใช้สำหรับจำแนกและวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อนำไปสู่การอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ของงานวิจัยที่ค้นพบ ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณและคุณภาพ

นอกจากนี้ จากการศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ยังไม่มีงานวิจัยใดในประเทศไทยที่ทำการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยมาก่อน ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงเห็นถึงความจำเป็นที่จะทำการสำรวจและวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ในประเทศไทย โดยใช้วิธีการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ที่เผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ. 2548 - 2553 จากการสำรวจและวิเคราะห์งานวิจัยจะทำให้ทราบถึงสภาพการณ์ของงานวิจัยด้านการจัดการความรู้ ซึ่งจะก่อประโยชน์ต่อการวิจัยและการพัฒนาองค์ความรู้ในศาสตร์ด้านการจัดการความรู้ในประเทศไทย รวมทั้งเป็นแนวทางในการต่อยอดงานวิจัยสำหรับผู้วิจัย นักศึกษา และผู้ที่สนใจจะศึกษาปัญหา หรือเลือกประเด็นหัวข้อการวิจัยหรือการนำไปประยุกต์ใช้ในหน่วยงานหรือองค์กรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสำรวจและวิเคราะห์งานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ที่เผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ. 2548 - 2553 ในด้านขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการความรู้ กระบวนการจัดการความรู้ เครื่องมือที่ใช้สนับสนุนการจัดการความรู้ และปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจและใช้วิธีการวิจัยแบบการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาวิทยานิพนธ์และรายงานการศึกษาอิสระระดับบัณฑิตศึกษา ที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ประกอบด้วย 21 แห่ง ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ และเป็นวิทยานิพนธ์และรายงานการศึกษาอิสระที่มีคำสำคัญปรากฏในชื่อเรื่องว่า “การจัดการความรู้” หรือ “การจัดการองค์ความรู้” หรือ “การแบ่งปันความรู้” หรือ “การแลกเปลี่ยนความรู้” หรือ “การแลกเปลี่ยนเรียนรู้” ที่เผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ. 2548 - 2553 จำนวน 232 ชื่อเรื่อง

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. ขอบเขตเนื้อหาที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ จะอาศัยแนวคิดของ Skyrme (1998) แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) การจัดการสารสนเทศ 2) กระบวนการจัดการ 3) การจัดการคน 4) การจัดการนวัตกรรม และ 5) การจัดการสินทรัพย์

2. กระบวนการจัดการความรู้ จะอาศัยแนวคิดจาก Anderson and APQC (1996), Leibowitz and Beckman (1998), Probst, Raub and Romhardt (2000), Alavi and Leidner (2001) และ Holsapple (2003) นำมาสังเคราะห์และจัดกลุ่มขั้นตอนของกระบวนการจัดการความรู้ แบ่งออกเป็น 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การค้นหาความรู้หรือการกำหนดความรู้ 2) การสร้างความรู้หรือการแสวงหาความรู้ 3) การจัดระบบความรู้ 4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ 5) การรวบรวมและจัดเก็บความรู้ 6) การถ่ายทอดความรู้หรือการแบ่งปันความรู้

และ 7) การประยุกต์ใช้ความรู้

3. เครื่องมือที่ใช้สนับสนุนการจัดการความรู้ จะอาศัยแนวคิดของบดินทร์ วิจารณ์ (2547) แบ่งออกเป็น 10 รูปแบบ ได้แก่ 1) ชุมชนแห่งการเรียนรู้หรือชุมชนนักปฏิบัติ 2) แหล่งผู้รู้ 3) การเล่าเรื่อง 4) การทบทวนหลักการปฏิบัติ 5) การใช้ที่ปรึกษาหรือพี่เลี้ยง 6) เพื่อนช่วยเพื่อน 7) การเสวนา 8) เวทีสำหรับแลกเปลี่ยนความรู้ 9) ฐานความรู้บทเรียน และ 10) ฐานความรู้ความสำเร็จ

4. ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ จะอาศัยแนวคิดจาก Anderson and APQC (1996), O'Dell, Grayson and Essaiades (1998), Choi (2000), Stankosky and Baldanza (2001) และ Keyser (2004) นำมาสังเคราะห์และจัดกลุ่มปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ แบ่งออกเป็น 5 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำและกลยุทธ์ 2) ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร 3) ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 4) ปัจจัยด้านการวัดผลการจัดการความรู้ และ 5) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการองค์กร

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบวิเคราะห์งานวิจัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เนื้อหา และนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสร้างแบบวิเคราะห์งานวิจัย จากนั้นนำแบบวิเคราะห์งานวิจัยไปทดลองบันทึกข้อมูลเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ต่อมาทำการแก้ไขและปรับปรุงแบบวิเคราะห์งานวิจัยให้สมบูรณ์ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง โดยแบบวิเคราะห์งานวิจัยที่ได้จะแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทางบรรณานุกรมของวิทยานิพนธ์และรายงานการศึกษาอิสระ และตอนที่ 2 การวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. รวบรวมวิทยานิพนธ์และรายงานการศึกษาอิสระ โดยทำการสืบค้นผ่านฐานข้อมูลห้องสมุดของสถาบันอุดมศึกษาและฐานข้อมูล Thailand Library Integrated System (ThaiLIS)

2. นำวิทยานิพนธ์และรายงานการศึกษาอิสระที่ได้ มาวิเคราะห์เนื้อหาตามรายการวิเคราะห์ที่ปรากฏในแบบวิเคราะห์งานวิจัย โดยจะทำการอ่านและวิเคราะห์เนื้อหาวิทยานิพนธ์

และรายงานการศึกษาอิสระที่ละเอียด และทำการทบทวนอีกครั้ง เพื่อให้เกิดความถูกต้องสมบูรณ์ที่สุด

3. หลักเกณฑ์การตัดสินขอบเขตเนื้อหา ที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ กระบวนการจัดการความรู้ เครื่องมือที่ใช้สนับสนุนการจัดการความรู้ และปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ ของวิทยานิพนธ์และรายงานการศึกษาอิสระ แต่ละเล่ม (ดังตารางที่ 1) มีดังนี้

1) ขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการความรู้ พิจารณาขอบเขตเนื้อหาจากการอ่านบทคัดย่อของงานวิจัย และบทที่ 1 โดยเฉพาะในส่วนของความสำคัญและความเป็นมา วัตถุประสงค์ และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และขอบเขตการวิจัย

2) ขอบเขตเนื้อหาที่เกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ เครื่องมือที่ใช้สนับสนุนการจัดการความรู้ และปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ นั้นพิจารณาขอบเขตเนื้อหาจากการอ่านบทที่ 1 - 5 โดยเน้นในส่วนขอบเขตการวิจัย กรอบการวิจัย ผลการวิเคราะห์ สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผล

ผลการศึกษา

1. สภาพของงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ พบว่ามีงานวิจัยจำนวนทั้งหมด 232 ชื่อเรื่อง โดยมหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นสถาบันที่มีงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้ จำนวนมากที่สุด 43 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 18.53) รองลงมาคือ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวน 28 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 12.07) เมื่อพิจารณาตามประเภทของงานวิจัยพบว่า วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท มีจำนวนมากที่สุด 97 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 41.81) รองลงมาคือ รายงานการศึกษาอิสระ จำนวน 90 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 38.79) และเมื่อพิจารณาจากปีที่เผยแพร่ งานวิจัยพบว่า งานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ ที่เผยแพร่ในปี พ.ศ. 2551 มีจำนวนมากที่สุด 65 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 28.02)

2. ขอบเขตเนื้อหาของงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้

2.1 ขอบเขตเนื้อหาของงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้

1) ด้านการจัดการสารสนเทศ
พบงานวิจัยจำนวน 61 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 26.29)

ที่ปรากฏคำสำคัญดังต่อไปนี้ การบันทึกความรู้ การบันทึกสารสนเทศ การสร้างระบบการจัดการสารสนเทศ การพัฒนาระบบสารสนเทศ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับระเบียบการปฏิบัติงาน วิธีการแก้ปัญหาของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน และการจัดทำศูนย์ความรู้ ซึ่งเป็นงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มากที่สุด จำนวน 11 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 4.74)

2) ด้านกระบวนการจัดการ พบงานวิจัยจำนวน 105 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 45.26) ที่ปรากฏคำสำคัญดังต่อไปนี้ การบันทึกการทำงาน ประสบการณ์ในหน่วยงาน การเรียนรู้ขององค์กร วัฒนธรรมองค์กร และกระบวนการทำงาน ซึ่งเป็นงานวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่นมากที่สุด จำนวน 23 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 9.91)

3) ด้านการจัดการคน พบงานวิจัยจำนวน 60 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 25.86) ที่ปรากฏคำสำคัญดังต่อไปนี้ ความเชื่อ อุดมคติ ประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ความคิดสร้างสรรค์ จากการปฏิบัติงาน พฤติกรรมการจัดการความรู้ ของบุคลากร และทักษะของบุคลากร ซึ่งเป็นงานวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่นมากที่สุด จำนวน 14 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 6.03)

4) ด้านการจัดการนวัตกรรม พบงานวิจัยจำนวน 3 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 1.29) ที่ปรากฏคำสำคัญดังต่อไปนี้ การเปลี่ยนแปลงความรู้ การเปลี่ยนแปลงกรอบความคิด และกระบวนการเปลี่ยนแปลงความรู้ ซึ่งเป็นงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีมากที่สุด จำนวน 2 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 0.86)

5) ด้านการจัดการสินทรัพย์ พบงานวิจัยจำนวน 3 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 1.29) ที่ปรากฏคำสำคัญดังต่อไปนี้ การจัดการทุนทางปัญญา ทุนมนุษย์ ทรัพยากรมนุษย์ ทุนโครงสร้าง ทรัพยากรโครงสร้างความรู้ การบริหารทุนโครงสร้าง การจัดการเพื่อเพิ่มคุณค่า และการจัดการเพื่อมูลค่าของความรู้ ซึ่งเป็นงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 1 ชื่อเรื่อง เท่ากัน (ร้อยละ 0.43)

2.2 ขอบเขตเนื้อหาที่เกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้

1) การค้นหาความรู้หรือการกำหนดความรู้ พบงานวิจัยจำนวน 95 ชื่อเรื่อง

(ร้อยละ 40.95) ที่ปรากฏค่าสำคัญดังต่อไปนี้ การค้นหาความรู้ การกำหนดความรู้ การบ่งชี้ความรู้ การกำหนดเป้าหมายของความรู้ และการระบุนิยามความรู้ ซึ่งเป็นงานวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่นมากที่สุด จำนวน 18 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 7.76)

2) การสร้างความรู้หรือการแสวงหาความรู้ พบงานวิจัยจำนวน 180 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 77.59) ที่ปรากฏค่าสำคัญดังต่อไปนี้ การสร้างความรู้ และการแสวงหาความรู้ ซึ่งเป็นงานวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่นมากที่สุด จำนวน 38 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 16.38)

3) การจัดระบบความรู้ พบงานวิจัยจำนวน 67 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 28.88) ที่ปรากฏค่าสำคัญดังต่อไปนี้ การจัดระบบความรู้ การทำสารบัญ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ และการจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ ซึ่งเป็นงานวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่นมากที่สุด จำนวน 13 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 5.60)

4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ พบงานวิจัยจำนวน 59 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 25.43) ที่ปรากฏค่าสำคัญดังต่อไปนี้ การประมวลความรู้ และการกลั่นกรองความรู้ ซึ่งเป็นงานวิจัยของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชมากที่สุด จำนวน 13 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 5.60)

5) การรวบรวมและจัดเก็บความรู้ พบงานวิจัยจำนวน 155 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 66.81) ที่ปรากฏค่าสำคัญดังต่อไปนี้ การรวบรวมความรู้ การจัดเก็บความรู้ การบันทึกความรู้ การเก็บรักษาความรู้ และการเข้าถึงความรู้ ซึ่งเป็นงานวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่นมากที่สุด จำนวน 27 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 11.64)

6) การถ่ายทอดความรู้หรือการแบ่งปันความรู้ พบงานวิจัยจำนวน 217 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 93.53) ที่ปรากฏค่าสำคัญดังต่อไปนี้ การถ่ายทอดความรู้ การแบ่งปันความรู้ การเผยแพร่ความรู้ การกระจายความรู้ การถ่ายโอนความรู้ และการแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งเป็นงานวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่นมากที่สุด จำนวน 41 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 17.67)

7) การประยุกต์ใช้ความรู้ พบงานวิจัยจำนวน 147 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 63.36) ที่ปรากฏค่าสำคัญดังต่อไปนี้ การใช้ประโยชน์ การประยุกต์ใช้ความรู้ การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้

งาน การนำความรู้มาตัดสินใจการเรียนรู้ และการใช้ความรู้ ซึ่งเป็นงานวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่นมากที่สุด จำนวน 30 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 12.93)

2.3 ขอบเขตเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือที่ใช้สนับสนุนการจัดการความรู้

1) ชุมชนแห่งการเรียนรู้หรือชุมชนนักปฏิบัติ พบงานวิจัยจำนวน 53 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 22.84) ที่ปรากฏค่าสำคัญดังต่อไปนี้ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ชุมชนนักปฏิบัติ การทำงานเป็นทีม และการรวมตัวของกลุ่มคนอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นงานวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่นมากที่สุด จำนวน 15 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 6.47)

2) แหล่งผู้รู้ พบงานวิจัยจำนวน 26 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 11.21) ที่ปรากฏค่าสำคัญดังต่อไปนี้ แหล่งผู้รู้ การแสดงรายชื่อเพื่อบ่งบอกแหล่งผู้รู้ และการจัดทำเนียบผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นงานวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่นมากที่สุด จำนวน 7 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 3.02)

3) การเล่าเรื่อง พบงานวิจัยจำนวน 26 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 11.21) ที่ปรากฏค่าสำคัญดังต่อไปนี้ การบรรยายเรื่อง การเล่าเรื่องราว และการเล่าเรื่องที่ได้อาจจากประสบการณ์ การดำเนินงาน ซึ่งเป็นงานวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่นมากที่สุด จำนวน 11 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 4.74)

4) การทบทวนหลักการปฏิบัติ พบงานวิจัยจำนวน 24 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 10.34) ที่ปรากฏค่าสำคัญดังต่อไปนี้ การทบทวนหลักการปฏิบัติ การทบทวนการระดมสมอง กิจกรรมที่ใช้ทบทวนการปฏิบัติ และการประเมินผลการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นงานวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่นมากที่สุด จำนวน 11 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 5.60)

5) การใช้ที่ปรึกษาหรือพี่เลี้ยง พบงานวิจัยจำนวน 55 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 23.71) ที่ปรากฏค่าสำคัญดังต่อไปนี้ การใช้ที่ปรึกษา พี่เลี้ยง การถ่ายทอดความรู้แบบตัวต่อตัวหรือแบบกลุ่ม การสอนงาน การใช้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด การจัดตั้งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษา การศึกษาดูงาน และการสับเปลี่ยนงาน ซึ่งเป็นงานวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่นมากที่สุด จำนวน 18 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 7.76)

6) เพื่อนช่วยเพื่อน พบบงานวิจัยจำนวน 40 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 17.24) ที่ปรากฏค่าสำคัญดังต่อไปนี้ เพื่อนช่วยเพื่อน และการประชุม โดยการเชิญสมาชิกจากสถานที่ต่างๆ เพื่อมาแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ ความเข้าใจให้แก่ทีม ซึ่งเป็นงานวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่นมากที่สุด จำนวน 17 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 7.33)

7) การเสวนา พบบงานวิจัยจำนวน 48 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 20.69) ที่ปรากฏค่าสำคัญดังต่อไปนี้ การเสวนา การปรับฐานความคิด การเสนอความคิดเห็น การเสนอมุมมองความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นงานวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่นมากที่สุด จำนวน 14 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 6.03)

8) เวทีสำหรับแลกเปลี่ยนความรู้ พบบงานวิจัยจำนวน 58 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 25.00) ที่ปรากฏค่าสำคัญดังต่อไปนี้ เวทีสำหรับแลกเปลี่ยนความรู้ การสัมมนา การประชุมเชิงวิชาการ และการจัดประชุมหรือทำกิจกรรมอย่างเป็นกิจลักษณะอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นงานวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่นมากที่สุด จำนวน 20 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 8.62)

9) ฐานความรู้บทเรียน พบบงานวิจัยจำนวน 33 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 14.22) ที่ปรากฏค่าสำคัญดังต่อไปนี้ ฐานความรู้บทเรียน การเก็บข้อมูลความรู้ต่างๆ ภายในองค์กรหรือชุมชน และระบบฐานข้อมูล ซึ่งเป็นงานวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่นมากที่สุด จำนวน 9 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 3.88)

10) ฐานความรู้ความสำเร็จ พบบงานวิจัยจำนวน 34 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 14.66) ที่ปรากฏค่าสำคัญดังต่อไปนี้ ฐานความรู้ความสำเร็จ การจัดการองค์ความรู้ในองค์กรที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ ความสำเร็จ ความล้มเหลวและข้อเสนอแนะ ประสบการณ์ของผู้เชี่ยวชาญ และระบบฐานข้อมูล ซึ่งเป็นงานวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่นมากที่สุด จำนวน 10 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 4.31)

2.4 ขอบเขตเนื้อหาที่เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้

1) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำและกลยุทธ์ พบบงานวิจัยจำนวน 83 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 35.78) ที่ปรากฏค่าสำคัญดังต่อไปนี้ ภาวะผู้นำ กลยุทธ์การจัดการความรู้ การสนับสนุนจากผู้

บริหารองค์กร การกำหนดทิศทางและกลยุทธ์ และเป้าหมายของการจัดการความรู้ นำมากำหนดเป็นแผนงาน ซึ่งเป็นงานวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่นมากที่สุด จำนวน 18 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 7.76)

2) ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร พบบงานวิจัยจำนวน 90 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 38.79) ที่ปรากฏค่าสำคัญดังต่อไปนี้ วัฒนธรรมองค์กร วัฒนธรรมในการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ การสร้างบรรยากาศของการแบ่งปันความรู้ การให้รางวัล การยกย่องชมเชย การยอมรับ และการส่งเสริมหน้าที่การงาน ซึ่งเป็นงานวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่นมากที่สุด จำนวน 17 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 7.33)

3) ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ พบบงานวิจัยจำนวน 83 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 35.78) ที่ปรากฏค่าสำคัญดังต่อไปนี้ เทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยีที่ช่วยสนับสนุนการจัดเก็บความรู้ ค้นหาความรู้ และถ่ายทอดความรู้ คลังข้อมูลและฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ การประยุกต์เทคโนโลยีให้เชื่อมโยงกับระบบ ซึ่งเป็นงานวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่นมากที่สุด จำนวน 18 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 7.76)

4) ปัจจัยด้านการวัดผลการจัดการความรู้ พบบงานวิจัยจำนวน 40 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 17.24) ที่ปรากฏค่าสำคัญดังต่อไปนี้ การวัดผลการจัดการความรู้ การวัดผลความสำเร็จ การติดตามวัดผล การวัดผลกระทบของกิจกรรมการจัดการความรู้ การทบทวนและประเมินผลการปฏิบัติงาน และการวัดผลเพื่อเปรียบเทียบระหว่างการจัดการความรู้ที่ใช้เครื่องมือ ซึ่งเป็นงานวิจัยของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชมากที่สุด จำนวน 8 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 3.45)

5) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการองค์กร พบบงานวิจัยจำนวน 54 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 23.28) ที่ปรากฏค่าสำคัญดังต่อไปนี้ การบริหารจัดการองค์กร การจัดทำแผนกลยุทธ์ กำหนดวิสัยทัศน์ที่ให้ความสำคัญต่อการจัดการความรู้ การกำหนดนโยบายการจัดการความรู้ และการจัดตั้งทีมผู้นำด้านการจัดการความรู้ ซึ่งเป็นงานวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่นและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มากที่สุด จำนวน 7 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 3.02)

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพของงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้

งานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ ที่เผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ. 2548 - 2553 มีจำนวน 232 ชื่อเรื่อง โดยมีจำนวนวิทยานิพนธ์และรายงานการศึกษาอิสระรวมทุกสถาบันอุดมศึกษาในระหว่างปี 2548 - 2553 เป็นจำนวน 7, 23, 51, 65, 53, 33 ชื่อเรื่องตามลำดับ โดยในปี 2551 มีจำนวนวิทยานิพนธ์และรายงานการศึกษาอิสระมากที่สุด จำนวน 65 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 28.02) ทั้งนี้จากกล่าวได้ว่าในระหว่างปี 2548 - 2551 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้นั้นมีแนวโน้มที่จะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเป็นช่วงที่นักวิจัยให้ความสนใจในการศึกษาและทำงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ Ma and Yu (2010) ที่กล่าวว่า นักวิชาการและนักวิจัยจำนวนมากที่เริ่มทำการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการความรู้อย่างต่อเนื่อง และทำให้การจัดการความรู้เป็นที่ยอมรับในทางวิชาการ นอกจากนี้ยังช่วยพัฒนางานวิจัยด้านการจัดการความรู้ให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2. ขอบเขตเนื้อหาของงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้

2.1 ขอบเขตเนื้อหาของงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่มีการศึกษาขอบเขตเนื้อหาในด้านกระบวนการจัดการ รองลงมาคือ การจัดการสารสนเทศ การจัดการคน การจัดการนวัตกรรม และการจัดการสินทรัพย์ โดย Skyrme (1998) และ Lekacos (2010) ได้อธิบายกระบวนการจัดการว่าเป็นความรู้ที่ฝังอยู่ภายในองค์กร (Embedded knowledge) ซึ่งความรู้จะฝังอยู่ภายในคนหรือกระบวนการทำงานที่เกิดขึ้นภายในองค์กร เช่น ประสิทธิภาพการทำงานในองค์กรหรือหน่วยงาน กระบวนการทำงาน การเรียนรู้ เป็นต้น

2.2 ขอบเขตเนื้อหาของงานวิจัยที่เกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ พบว่ามีการศึกษาในเรื่องของกระบวนการถ่ายทอดความรู้ หรือการแบ่งปันความรู้มากกว่าการสร้างความรู้ หรือการแสวงหาความรู้ การรวบรวมและจัดเก็บความรู้ การประยุกต์ใช้ความรู้ การค้นหาความรู้ หรือการกำหนดความรู้ การจัดระบบความรู้ และ

การประมวลและกลั่นกรองความรู้ ตามลำดับ ซึ่งผลที่ได้แสดงให้เห็นว่างานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ในประเทศไทยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับกระบวนการถ่ายทอดความรู้หรือการแบ่งปันความรู้มากกว่ากระบวนการอื่นๆ เนื่องจากเป็นกระบวนการที่แสดงให้เห็นถึงการดำเนินงานพื้นฐานที่สำคัญของการจัดการความรู้ในองค์กร และเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ของบุคคลและองค์กร ให้สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Peachey and Hall (2005) ที่ทำการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ที่ตีพิมพ์ใน IS Journal และพบว่าในด้านกระบวนการจัดการความรู้ในงานวิจัยส่วนใหญ่จะทำการศึกษาในด้านกระบวนการถ่ายทอดความรู้มากที่สุด

2.3 ขอบเขตเนื้อหาของงานวิจัยที่เกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้สนับสนุนการจัดการความรู้ พบว่ามีการศึกษาในเรื่องเวทีแลกเปลี่ยนความรู้มากที่สุด รองลงมาคือ การใช้ที่ปรึกษาหรือพี่เลี้ยง ชุมชนแห่งการเรียนรู้หรือชุมชนนักปฏิบัติ การเสวนา เพื่อนช่วยเพื่อน ฐานความรู้ความสำเร็จ ฐานความรู้บทเรียน แหล่งผู้รู้ การเล่าเรื่อง และการทบทวนหลักการปฏิบัติ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑารัตน์ ศรಾವณวงศ์ (2552) ที่ศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการความรู้ในมหาวิทยาลัยขอนแก่น และได้สรุปไว้ว่า เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และชุมชนนักปฏิบัตินั้นเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนการจัดการความรู้ ที่จะช่วยในการพัฒนาการปฏิบัติงานให้แก่บุคลากรและสามารถนำมาปรับใช้ในองค์กรได้ง่ายขึ้น

2.4 ขอบเขตเนื้อหาของงานวิจัยที่เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ พบว่ามีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ในเรื่องของปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรมากที่สุด รองลงมาคือ ปัจจัยด้านผู้นำและกลยุทธ์ ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการองค์กร และปัจจัยด้านการวัดผลการจัดการความรู้ ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่างานวิจัยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรมากกว่าปัจจัยด้านอื่นๆ ที่มีผลต่อการจัดการความรู้ เนื่องจากวัฒนธรรมองค์กรเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จที่จะนำไปสู่การจัดการความรู้และการแลกเปลี่ยน

ความรู้ของบุคลากรในองค์กร และยังช่วยสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นภายในองค์กรอีกด้วย (ชวนพิศ ปลุกสร้าง, 2550; จุฑารัตน์ ศรณะวงค์, 2552)

3. ข้อค้นพบที่น่าสนใจ

จากการศึกษาครั้งนี้ แม้จะไม่ได้ศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องต่อไปนี้ แต่ก็ได้ข้อค้นพบที่น่าสนใจ ซึ่งเป็นคุณลักษณะของงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยที่ผ่านมา โดยพบว่างานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้ในประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้ในองค์กร ทั้งในสถานศึกษา เช่น สถาบัน อุดมศึกษา โรงเรียน หน่วยงานต่างๆ ภายในสถานศึกษา เป็นต้น ภาค รัฐ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลหรือท้องถิ่น เทศบาล เป็นต้น ภาคเอกชนหรือองค์กรธุรกิจ เช่น บริษัทเอกชน ธนาคาร ธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และศึกษาในชุมชน เช่น ธุรกิจชุมชน กองทุนชุมชน องค์กรชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่า เป็นการศึกษาการจัดการความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ เช่น วิทยาศาสตร์ สุขภาพ การแพทย์ การพยาบาล สาธารณสุข การศึกษา การบริหาร การเกษตร วิศวกรรมศาสตร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ (2548) ได้ศึกษาขอบข่ายของการจัดการความรู้ พบว่าการจัดการความรู้มีหลายสาขาวิชาที่ให้ความสนใจที่จะศึกษาอย่างกว้างขวางทั้งวิศวกรรม วิทยาการคอมพิวเตอร์ การจัดการสารสนเทศ การบริหารธุรกิจ พฤติกรรมศาสตร์ สังคมศาสตร์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการความรู้เป็นศาสตร์ที่เป็นสหสาขาวิชา

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการศึกษากาการวิเคราะห์และสังเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ เพื่อให้ได้องค์ความรู้หรือกรอบแนวคิดใหม่เพิ่มเติมในเรื่องที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้

เอกสารอ้างอิง

จุฑารัตน์ ศรณะวงค์. (2547). การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับระบบการจัดการความรู้. *บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มข.* 22(2) : 1-13.

จุฑารัตน์ ศรณะวงค์. (2552). การพัฒนาตัวแบบของกลยุทธ์การจัดการความรู้มหาวิทยาลัย ขอนแก่น. *วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัย ขอนแก่น.*

ชวนพิศ ปลุกสร้าง. (2550). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้ของกรมอุตุนิยมวิทยา.* วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารรัฐกิจ บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ. (2548). *การจัดการความรู้ในองค์กรธุรกิจ.* กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท.

บดินทร์ วิจารณ์. (2547). *การจัดการความรู้สู่องค์กรยุคใหม่.* กรุงเทพฯ : ชัม ชิสเท็ม.

Alavi, M. and Leidner, D.E. (2001). Review knowledge and knowledge management system: conceptual foundations and research issues. *MIS Quarterly* 25 (1) : 107-136.

Anderson, A. and APQC. (1996). *The Knowledge Management Assessment Tool: External Benchmarking Version.* United States : [n.p.].

Bixler, C.H. (2000). *Creating a dynamic knowledge management maturity continuum for increased enterprise performance and innovation.* Doctoral Dissertation, Engineering Management and Systems Engineering, The George Washington University, Washington, DC.

Choi, Y.S. (2000). *An empirical study of factors affecting successful implementation of knowledge management.* Doctoral of Philosophy dissertation, University of Nebraska, Lincoln, NE.

Davenport, T.H. and Prusak, L. (1998). *Working knowledge.* MA : Harvard Business School Press.

Gu, Y. (2004). Global knowledge management research: A bibliometric analysis. *Scientometrics* 61 (2) : 171-190.

- Holsapple, C.W. (2003). **Handbook on knowledge management**. New York : Springer.
- Keyser, R.L. (2004). **Assessing the relationship between knowledge management and plant performance at the Tennessee Valley Authority**. Doctoral dissertation, Industrial and Systems Engineering and Engineering Management, The University of Alabama in Huntsville, Huntsville, Alabama.
- Leibowitz, J. and Beckman, T. (1998). **Knowledge Organizations: What Every Manager Should Know**. USA : St. Lucie/CRC Press
- Lekacos, A. (2010, 2 July). **Knowledge management**. Retrieved May 18, 2555, from http://203.157.7.7/KM/upload_file/data1/knowledgemanagement008.pdf
- Ma, Z. and Yu, K.H. (2010). Research paradigms of contemporary knowledge management studies: 1998 - 2007. *Journal of knowledge management* 14 (2) : 175-189.
- O'Dell, C. S., Grayson, C. J., and Essaides, N. (1998). **If only we knew what we know: the transfer of internal knowledge and best practice**. New York : Free Press.
- Peachey, T. and Hall, D. (2005). **Knowledge management and the leading IS journal: an analysis of trends and gaps in published research**. HICSS-2005 Proceedings of the 38th Hawaii International Conference on System Sciences. (pp.1-15). Big Island, HI, USA : IEEE Computer Society.
- Probst, G., Raub, S., and Romhardt, K. (2000). **Managing knowledge: Building blocks for success**. New York : John Wiley & Sons.
- Skyrme, D.J. (1998, June). **Beneath The Fad: The Future of Knowledge Management**. Retrieved March 26, 2012, from <http://www.skyrme.com/updates/u20.htm>
- Stankosky, M. and Baldanza, C. (2001). **A system approach to engineering a knowledge management system**. (R.C. Barquin, A. Bennet & S.G. Remez). Vienna, Virginia : Management Concepts.

ตารางที่ 1 หลักเกณฑ์การวิเคราะห์วิทยานิพนธ์และรายงานการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา จำแนกตามคำสำคัญที่ใช้สำหรับวิเคราะห์

ตัวแปรที่ศึกษา	คำสำคัญ
1. ขอบเขตเนื้อหาที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้	
1.1 การจัดการสารสนเทศ	การบันทึกความรู้ การบันทึกสารสนเทศ การสร้างระบบการจัดการสารสนเทศ การพัฒนาระบบการจัดการสารสนเทศ ปัญญาประดิษฐ์ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับระเบียบการปฏิบัติงาน วิธีการแก้ปัญหาของบุคคลากรผู้ปฏิบัติงาน การจัดทำศูนย์ความรู้
1.2 กระบวนการจัดการ	การบันทึกการทำงาน ประสบการณ์ในหน่วยงาน การเรียนรู้ขององค์กร วัฒนธรรมองค์กร กระบวนการทำงาน
1.3 การจัดการคน	ความเชื่อ อุดมคติ ประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ความคิดสร้างสรรค์จากการปฏิบัติงาน พฤติกรรมการจัดการความรู้ของบุคลากร ทักษะของบุคลากร
1.4 การจัดการนวัตกรรม	การเปลี่ยนแปลงความรู้ การเปลี่ยนแปลงกรอบความคิด กระบวนการ เปลี่ยนแปลงความรู้
1.5 การจัดการสินทรัพย์	การจัดการทุนทางปัญญา ทุนมนุษย์ ทรัพยากรมนุษย์ ทุนโครงสร้าง ทรัพยากรโครงสร้างความรู้ การบริหารทุนโครงสร้าง การจัดการเพื่อเพิ่มคุณค่า การจัดการเพื่อมูลค่าของความรู้
2. กระบวนการจัดการความรู้	
2.1 การค้นหาความรู้หรือการกำหนดความรู้	การค้นหาความรู้ การกำหนดความรู้ การบ่งชี้ความรู้ การกำหนดเป้าหมายความรู้ การระบุความรู้
2.2 การสร้างความรู้หรือการแสวงหาความรู้	การสร้างความรู้ การแสวงหาความรู้
2.3 การจัดระบบความรู้	การจัดระบบความรู้ การทำสารบัญ การจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ
2.4 การประมวลและกลั่นกรองความรู้	การประมวลความรู้ การกลั่นกรองความรู้
2.5 การรวบรวมและจัดเก็บความรู้	การรวบรวมความรู้ การจัดเก็บความรู้ การบันทึกความรู้ การเก็บรักษาความรู้ การเข้าถึงความรู้
2.6 การถ่ายทอดความรู้หรือการแบ่งปันความรู้	การถ่ายทอดความรู้ การแบ่งปันความรู้ การเผยแพร่ความรู้ การกระจายความรู้ การถ่ายโอนความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้
2.7 การประยุกต์ใช้ความรู้	การใช้ประโยชน์ การประยุกต์ใช้ความรู้ การใช้ความรู้ การเรียนรู้ การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้งาน การนำความรู้มาตัดสินใจ

ตารางที่ 1 หลักเกณฑ์การวิเคราะห์วิทยานิพนธ์และรายงานการศึกษาอิสระ จำแนกตามคำสำคัญที่ใช้สำหรับวิเคราะห์ (ต่อ)

ตัวแปรที่ศึกษา	คำสำคัญ
3. เครื่องมือที่สนับสนุนการจัดการความรู้	
3.1 ชุมชนแห่งการเรียนรู้หรือชุมชนนักปฏิบัติ	ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ชุมชนนักปฏิบัติ การทำงานเป็นทีม การรวมตัวของกลุ่มคนอย่างไม่เป็นทางการ
3.2 แหล่งผู้รู้	แหล่งผู้รู้ การแสดงรายชื่อเพื่อบ่งบอกแหล่งผู้รู้ การจัดทำทำเนียบผู้เชี่ยวชาญ
3.3 การเล่าเรื่อง	การบรรยายเรื่อง การเล่าเรื่องราว การเล่าเรื่องที่ได้จากประสบการณ์การดำเนินงาน
3.4 การทบทวนหลักการปฏิบัติ	การทบทวนหลักการปฏิบัติ การทบทวน การระดมสมอง กิจกรรมที่ใช้ทบทวนการปฏิบัติ การประเมินผลของกิจกรรมในแต่ละครั้ง การวิเคราะห์ผลลัพธ์ภายหลังที่ได้ดำเนินงานไปแล้ว การวิเคราะห์กระบวนการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน การประเมินผลการปฏิบัติงาน
3.5 การใช้ที่ปรึกษาหรือพี่เลี้ยง	การใช้ที่ปรึกษา พี่เลี้ยง การถ่ายทอดความรู้แบบตัวต่อตัวหรือแบบกลุ่ม การสอนงาน การให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด การจัดตั้งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษา การศึกษาดูงาน การสับเปลี่ยนงาน
3.6 เพื่อนช่วยเพื่อน	เพื่อนช่วยเพื่อน การประชุมโดยการเชิญสมาชิกจากสถานที่ต่างๆ เพื่อมาแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ ความเข้าใจให้แก่ทีม
3.7 การเสวนา	การเสวนา การปรับฐานความคิด การเสนอความคิดเห็น การเสนอมุมมองความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ
3.8 เวทีสำหรับแลกเปลี่ยนความรู้	เวทีสำหรับแลกเปลี่ยนความรู้ การสัมมนา การประชุมทางวิชาการ การจัดประชุมหรือทำกิจกรรมอย่างเป็นกิจจะลักษณะอย่างสม่ำเสมอ
3.9 ฐานความรู้บทเรียน	ฐานความรู้บทเรียน การเก็บข้อมูลความรู้ต่างๆ ภายในองค์กรหรือชุมชน ระบบฐานข้อมูล
3.10 ฐานความรู้ความสำเร็จ	ฐานความรู้ความสำเร็จ การจัดการองค์ความรู้ในองค์กรที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ ความสำเร็จ ความล้มเหลว และข้อเสนอแนะ ประสบการณ์ของผู้เชี่ยวชาญ ระบบฐานข้อมูล

ตารางที่ 1 หลักเกณฑ์การวิเคราะห์วิทยานิพนธ์และรายงานการศึกษาอิสระ จำแนกตามคำสำคัญที่ใช้สำหรับวิเคราะห์ (ต่อ)

ตัวแปรที่ศึกษา	คำสำคัญ
4. ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้	
4.1 ปัจจัยด้านภาวะผู้นำและกลยุทธ์	ภาวะผู้นำ กลยุทธ์การจัดการความรู้ การสนับสนุนจากผู้บริหารองค์กร การกำหนดทิศทางและกลยุทธ์ เป้าหมายของการจัดการความรู้มากำหนดเป็นแผนงาน
4.2 ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร	วัฒนธรรมองค์กร วัฒนธรรมในการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ การสร้างบรรยากาศของการแบ่งปันความรู้ การให้รางวัล การยกย่องชมเชย การยอมรับและการส่งเสริมหน้าที่การงาน
4.3 ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	เทคโนโลยีที่ช่วยสนับสนุนการจัดเก็บความรู้ ค้นหาความรู้ และถ่ายทอดความรู้ คลังข้อมูลและฐานข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์ การประยุกต์เทคโนโลยีให้เชื่อมโยงกับระบบ
4.4 ปัจจัยด้านการวัดผลการจัดการความรู้	การวัดผลการจัดการความรู้ การวัดผลความสำเร็จ การติดตามวัดผล การวัดผลกระทบของกิจกรรมการจัดการความรู้ การทบทวนและประเมินผลการประเมินผลการปฏิบัติงาน การวัดผลเพื่อเปรียบเทียบระหว่างการจัดการความรู้ที่ใช้เครื่องมือ
4.5 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการองค์กร	การบริหารจัดการองค์กร การจัดทำแผนกลยุทธ์ กำหนดวิสัยทัศน์ที่ให้ความสำคัญต่อการจัดการความรู้ การกำหนดนโยบายการจัดการความรู้ การจัดตั้งทีมผู้นำด้านการจัดการความรู้

การวิเคราะห์และออกแบบระบบจัดการฐานข้อมูล องค์ความรู้ของคณะวิทยาการสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยใช้เทคโนโลยีเว็บเซิร์ฟวิส

กัทธีรา สุวรรณโค¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และออกแบบระบบการจัดการองค์ความรู้โดยใช้เทคโนโลยีเว็บเซิร์ฟวิส และเพื่อประเมินประสิทธิภาพของระบบที่พัฒนาขึ้น โดยผู้ประเมินระบบที่พัฒนาขึ้น ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ 6 คน และผู้ใช้งานระบบ 15 คน แบบประเมินประสิทธิภาพของระบบแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความสามารถของระบบ ด้านฟังก์ชันการทำงานของระบบ ด้านการทำงานของระบบ ด้านประสิทธิภาพของระบบ และด้านความปลอดภัยของระบบ ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญพบว่าระบบมีประสิทธิภาพในระดับดี และผลการประเมินจากผู้ใช้งานระบบพบว่าระบบมีประสิทธิภาพในระดับดีมาก เมื่อพิจารณารายด้านผลของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ประสิทธิภาพทุกด้านอยู่ในระดับดี ($\bar{X}=4.08$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 ลำดับ คือ ด้านความสามารถของระบบอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.28$) รองลงมาคือด้านประสิทธิภาพของระบบ ($\bar{X}=4.27$) และด้านการทำงานของระบบ ($\bar{X}=4.03$) ตามลำดับ ผลการประเมินรายด้านของผู้ใช้งานระบบ พบว่า ประสิทธิภาพทุกด้านอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=4.53$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ คือ ด้านความสามารถของระบบอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=4.61$) รองลงมาคือด้านประสิทธิภาพของระบบ ($\bar{X}=4.52$) และด้านการทำงานของระบบ ($\bar{X}=4.51$) ตามลำดับ

คำสำคัญ: การจัดการความรู้, เว็บเซิร์ฟวิส

¹ ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) อาจารย์ประจำ สำนักวิชาเทคโนโลยีการจัดการสารสนเทศและการสื่อสาร คณะวิทยาการสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Analysis and Design of Knowledge Management System. Faculty of Informatics, Mahasarakham University

Phatthira Suwannako¹

Abstract

The research aims to analyze, design and develop a knowledge based management system using web service technology. The system was evaluated in five aspects: Functional Requirement Test, Function Test, Usability Test, Performance Test and Security Test. The system performance evaluation was analyzed by six knowledge management experts and fifteen users. From the overall test, the results indicated that system improved efficiency and quality at “good” and “very good” levels. When each aspect was considered, the results were as follows:

The knowledge management experts evaluation in all items were at “good” levels ($\bar{X} = 4.08$), in which the most three items were Functional Requirement Test ($\bar{X} = 4.28$), Performance Test ($\bar{X} = 4.27$) and Usability Test ($\bar{X} = 4.03$). The users’ evaluation in all items were at a very good level ($\bar{X} = 4.53$), in which the most three items were Functional Requirement Test ($\bar{X} = 4.61$), Performance Test ($\bar{X} = 4.52$) and Usability Test ($\bar{X} = 4.51$)

Keywords: Knowledge management, Web service

¹ M.A.(Library and Information Science Lecturer of ICMT, Faculty of Informatics, Mahasarakham University.

บทนำ

ปัจจุบันหากพิจารณาข้อมูลองค์ความรู้ต่างๆ จะพบว่าในทุกองค์กรได้ให้ความสำคัญกับข้อมูลองค์ความรู้มากขึ้นเนื่องจากองค์ความรู้มีความสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรให้เจริญก้าวหน้าเป็นอย่างดี ดังนั้นจึงเกิดการเก็บรวบรวมความรู้ต่างๆ ไว้เป็นจำนวนมาก และทำให้เกิดการคิดค้นเพื่อพัฒนาเทคนิคในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะถัดมา การจัดเก็บข้อมูลเป็นจำนวนมากจำเป็นต้องมีระบบสำหรับจัดการและดูแลข้อมูล รวมถึงวิธีการค้นหาที่ถูกต้องแม่นยำ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ

คณะวิทยาการสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาสารคามเป็นองค์กรที่ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดเก็บองค์ความรู้และสนับสนุนให้นำเทคโนโลยีการจัดการฐานข้อมูลมาใช้ในการจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ ที่อาจเก็บอยู่ในรูปข้อความ ตัวหนังสือทั้งที่มีรูปแบบและไม่มีรูปแบบ เช่น ข้อความ เอกสาร รูปภาพ แผนที่ เสียง ภาพเคลื่อนไหวและรวมถึงวีดิโอ นอกจากนี้ข้อมูลยังรวมถึงแนวความคิด วิธีการ ความคิดเห็น การสรุปที่เกิดจากภายในและภายนอกองค์กร ในยุคแรกมักเน้นเฉพาะข้อมูลที่เป็นรูปแบบเพื่อจัดข้อมูลเป็นไฟล์หรือเป็นฐานข้อมูล การประมวลผลจึงเน้นจากฐานข้อมูล แต่ด้วยขีดความสามารถของคอมพิวเตอร์ที่เพิ่มมากขึ้น ในปัจจุบันส่งผลให้รูปแบบการจัดเก็บข้อมูลเปลี่ยนแปลงไปและสามารถใช้งานข้อมูลได้ง่ายขึ้น มีความต้องการนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการจัดการองค์ความรู้ (Knowledge Management: KM) เพื่อให้องค์ความรู้จากคณาจารย์ในมหาวิทยาลัย คณะ ภาควิชา ตลอดจนบุคลากรสายสนับสนุนในหน่วยงานต่างๆ ไม่สูญหายไปเมื่อบุคลากรเหล่านั้นลาออกหรือเกษียณออกไป อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมความรู้ของผู้ที่สนใจองค์ความรู้ทั่วไปได้อีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งเป็นการจัดเก็บข้อมูลองค์ความรู้ต่างๆ ในรูปของฐานข้อมูลเพื่ออำนวยความสะดวกการจัดการข้อมูลที่มีอยู่จำนวนมากไม่ให้เกิดการกระจายและสามารถค้นหาได้ง่าย

จากปัญหาดังกล่าวจึงศึกษาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาระบบการจัดการฐานข้อมูลองค์ความรู้โดยใช้เทคโนโลยีเว็บเซอร์วิส ระบบการจัดการข้อมูลองค์ความรู้นี้ต่างจากระบบจัดการข้อมูลองค์ความรู้แบบเดิม คือ ผู้ใช้งานมีส่วนร่วมในการเสนอองค์

ความรู้ของตนแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา ซึ่งเป็นการเพิ่มคุณค่าและความน่าสนใจและทำให้ผู้ใช้งานต้องการเข้ามาหาความรู้มากยิ่งขึ้น ระบบถูกพัฒนาขึ้นเพื่อเป็นการจัดการฐานข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ของบุคลากรภายในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อจัดการฐานความรู้ทั่วไป เช่น ข้อมูลงานวิจัย ข้อมูล การฝึกอบรม ข้อมูลบทความทางวิชาการ เป็นต้น โดยรวบรวมข้อมูลจากบุคลากร เจ้าหน้าที่ นิสิต อาจารย์ และหน่วยงานให้มีระบบระเบียบ โดยผู้ดูแลระบบสามารถเพิ่ม ลบ แก้ไข และค้นหาความรู้ที่ต้องการได้อย่างสะดวกรวดเร็วแม่นยำ รวมถึงบุคคลทั่วไปที่สมัครสมาชิกสามารถค้นคว้าหาความรู้จากระบบจัดการความรู้และยังสามารถแสดงความคิดเห็นสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ได้

วิธีการศึกษา

1. การศึกษารวบรวมข้อมูล

การศึกษาและรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีขั้นตอนดังนี้ 1.1) ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับทฤษฎีการจัดการองค์ความรู้ ลักษณะการจัดการรูปแบบต่าง ๆ ขององค์ความรู้ประเภทของความรู้ โดยจัดเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา 1.2) ทำการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องและสรุปข้อมูลที่น่าไปใช้ในการวิจัยครั้งนี้ 1.3) ศึกษาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการพัฒนาระบบ ได้แก่ เทคโนโลยีเว็บเซอร์วิส (Web Service) และ เทคโนโลยีทางการจัดการฐานข้อมูล (DataBase Management System) 1.4) ศึกษาเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาระบบ เครื่องมือสำหรับพัฒนาโปรแกรม PHP, เครื่องมือที่ใช้พัฒนาแอปพลิเคชัน, เครื่องมือสำหรับพัฒนาระบบฐานข้อมูล MySQL Server, โปรแกรม Macromedia Flash CS 6 สำหรับทำภาพเคลื่อนไหวและโปรแกรม Macromedia Photoshop CS6 สำหรับทำภาพประกอบ

2. การออกแบบระบบ

การวิเคราะห์และออกแบบระบบการจัดการฐานข้อมูลองค์ความรู้มีขั้นตอนการออกแบบ โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ปัญหาและวัตถุประสงค์ในการพัฒนาระบบ ทำการออกแบบการทำงานของระบบ โดยใช้แผนภาพกระแสข้อมูล (Data Flow Diagram : DFD) แสดงกระบวนการการทำงาน และการไหลของข้อมูลใน

ระบบ ออกแบบระบบฐานข้อมูลโดยใช้แผนภาพแสดงความสัมพันธ์ของข้อมูล (Entity Relationship Diagram : ER Diagram) และใช้พจนานุกรมข้อมูล (Data Dictionary) อธิบายรายละเอียดข้อมูล และออกแบบหน้าจอการทำงานตามลำดับ

3. การพัฒนาระบบ

การพัฒนาระบบดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 3.1) พัฒนาระบบการจัดการฐานข้อมูลองค์ความรู้โดยใช้เทคโนโลยีเว็บเซิร์ฟเวอร์ ได้ทำการพัฒนาฐานข้อมูลโดยใช้ MySQL Server เป็นระบบจัดการฐานข้อมูล 3.2) พัฒนาเว็บแอปพลิเคชัน ซึ่งประกอบด้วยระบบสมาชิกและระบบจัดการองค์ความรู้ 3.3) พัฒนาแบบสอบถามวัดประสิทธิภาพ เพื่อใช้ในประเมินประสิทธิภาพของระบบ

4. การทดสอบระบบ

การทดสอบระบบครั้งนี้ดำเนินการโดยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้ 4.1) การทดลองใช้ขั้นต้น เป็นการทดสอบความสมบูรณ์ของระบบโดยผู้พัฒนาระบบ โดยใช้ข้อมูลจริงและข้อมูลที่อ้างอิงในการทดสอบเพื่อหาข้อบกพร่องหรือปัญหาที่เกิดขึ้นของระบบ และทำการประเมินประสิทธิภาพการทำงานโดยรวมของระบบ ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขระบบ นำไปทดลองใช้ในขั้นต่อไป 4.2) การทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง ซึ่งมีคุณลักษณะเทียบเคียงกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน จากนั้นสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มย่อย โดยใช้แบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปแก้ไขและปรับปรุงระบบให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนการประเมินระบบต่อไป

5. การประเมินผลระบบ

5.1) การประเมินผลระบบแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรก ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการองค์ความรู้ จำนวน 6 คน โดยการใช้งานระบบที่พัฒนาขึ้น และบันทึกผลลงแบบประเมินประสิทธิภาพ ซึ่งต้องมีคะแนนเฉลี่ยในระดับดีขึ้นไปจึงจะยอมรับว่าระบบมีประสิทธิภาพในการใช้งานได้ในสถานภาพทำงานจริงตามขอบเขตที่กำหนดไว้ และผลจากการทดสอบระบบในขั้นนี้หากพบข้อผิดพลาด จะนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ผู้ใช้งานทั่วไปจำนวน 15 คน ใช้เกณฑ์การให้คะแนนการประเมินประสิทธิภาพเช่นเดียวกับผู้เชี่ยวชาญ

5.2) วิเคราะห์ผลแบบประเมินประสิทธิภาพ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่นำมาใช้คือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการศึกษา

1. ผลการพัฒนาระบบ ประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนผู้ดูแลระบบ และส่วนผู้ใช้งานระบบ ดังนี้

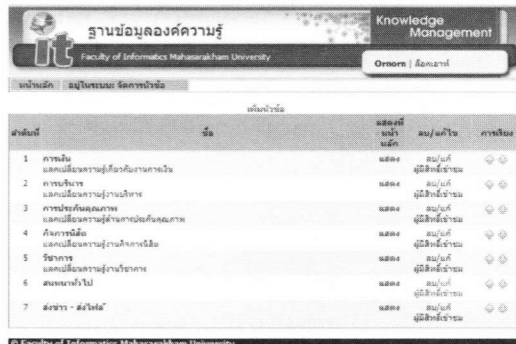
1.1) หน้าจอสำหรับการล็อกอินเข้าสู่ระบบ เป็นหน้าสำหรับล็อกอินเข้าสู่ระบบ โดยทำการล็อกอินได้ทั้งผู้ดูแลระบบและผู้ใช้งานทั่วไป

1.2) หน้าจอแรกเมื่อเข้าสู่ระบบสำหรับผู้ดูแลระบบ เมื่อผู้ใช้ที่เป็นผู้ดูแลระบบทำการล็อกอินเข้าสู่ระบบ จะปรากฏหน้าจอ ซึ่งประกอบไปด้วยส่วนต่าง ๆ ได้แก่ รายละเอียดของผู้ดูแลระบบ การจัดการระบบ (การจัดการเว็บไซต์) การจัดการสมาชิก (การจัดการการล็อกอิน) การโพสต์ข้อมูลการจัดการความรู้ การเลือกอ่านหัวข้อการจัดการความรู้ และการเลือกหัวข้อการจัดการความรู้ที่มีการอัปเดตล่าสุด

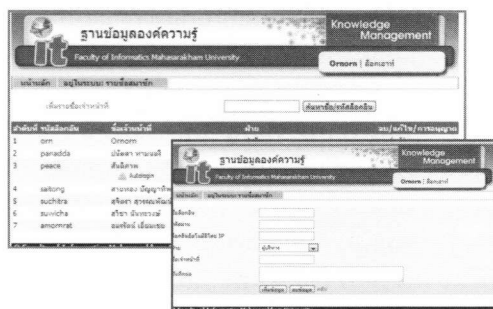

ภาพประกอบ 1 หน้าจอสำหรับผู้ดูแลระบบ

1.3) ส่วนจัดการระบบ จากหน้าจอสำหรับผู้ดูแลระบบ ผู้ดูแลระบบสามารถจัดการกับระบบ 1.3.1) การจัดการข้อมูลผู้ดูแลระบบ ผู้ดูแลระบบสามารถทำการเปลี่ยนรหัสผ่านและภาพประจำตัวได้ 1.3.2) การจัดการหัวข้อการจัดการความรู้ (การจัดการเว็บไซต์) ผู้ดูแลระบบสามารถทำการจัดการหัวข้อการจัดการความรู้ได้แก่ การเพิ่ม การลบ การแก้ไขหัวข้อ และการกำหนดสิทธิ์ในการเข้าถึงหัวข้อ

ภาพประกอบ 2 การจัดการหัวข้อ

ภาพประกอบ 3 การจัดการผู้ใช้

1.2) ส่วนของผู้ใช้งานระบบ ผู้ใช้งานทั่วไปสามารถเลือกหัวข้อการจัดการความรู้ที่สนใจเพื่อใช้งานได้ โดยการเลือกหัวข้อหลักที่ตนสนใจ และเข้าไปอ่านประเด็นที่ตนสนใจได้จากหัวข้อย่อย

2. ผลการประเมินประสิทธิภาพโดยผู้ใช้งานระบบ

2.1) ผลการวิเคราะห์แบบประเมินประสิทธิภาพของผู้เชี่ยวชาญ แสดงค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าระดับประสิทธิภาพ

ตาราง 1 ผลการประเมินด้านความสามารถของระบบโดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ประสิทธิภาพ		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ความสามารถในการใช้งานระบบ	4.17	0.41	ดี
2. ความสามารถของการจัดการผู้ใช้งานระบบ	4.50	0.55	ดี
3. ความสามารถในการเสนอข้อมูลองค์ความรู้	4.67	0.52	ดีมาก
4. ความสามารถในการแสดงความคิดเห็นในองค์ความรู้	4.17	0.52	ดี
5. ความสามารถในการสืบค้นข้อมูล	4.17	0.41	ดี
6. ความสามารถในการปรับปรุงแก้ไขหัวข้อองค์ความรู้	4.17	0.41	ดี
7. ความสามารถในการสร้างหัวข้อองค์ความรู้	4.17	0.00	ดี
8. ความสามารถในการกำหนดสิทธิ์ในการใช้งาน	4.00	0.00	ดี
9. ความสามารถในการทำงานของระบบโดยภาพรวม	4.00	0.00	ดี
ค่าเฉลี่ยรวม	4.28	0.17	ดี

จากตาราง 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.28 ส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.17 แสดงให้เห็นว่าระบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดี

2.1.2) ผลการประเมินด้าน
ฟังก์ชันของระบบ
ตาราง 2 ผลการประเมินด้านฟังก์ชันการทำงานของ
ระบบโดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการการประเมิน	ประสิทธิภาพ		
	$\bar{X}$	S.D.	การ แปลผล
1. การประเมินด้านความ สามารถของระบบ	4.00	0.00	ดี
2. ความถูกต้องของการ เพิ่มผู้ใช้งานระบบ	4.00	0.00	ดี
3. ความถูกต้องของการ เพิ่ม ค้นหา ปรับปรุงข้อมูล องค์ความรู้	4.00	0.00	ดี
4. ความถูกต้องของการ ทำงานของระบบในภาพ รวม	4.00	0.00	ดี
ค่าเฉลี่ยรวม	4.00	0.00	ดี

จากตาราง 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.00 ส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.00 แสดงให้เห็นว่าระบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดี

2.1.3) ผลการประเมินด้านการ
ทำงานของระบบ
ตาราง 3 ผลการประเมินด้านการทำงานของระบบ
โดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ประสิทธิภาพ		
	$\bar{X}$	S.D.	การ แปลผล
1. ความง่ายในการใช้งาน	4.00	0.00	ดี
2. ความสมบูรณ์ของผลลัพธ์	4.17	0.41	ดี
3. การใช้สีของตัวอักษร พื้นหลังและรูปภาพประกอบ	4.00	0.00	ดี
4. ความเหมาะสมของ ตำแหน่งข้อมูลที่แสดง	4.00	0.00	ดี
5. ปริมาณข้อมูลที่น่าเสนอ ในแต่ละหน้าจอ	4.00	0.00	ดี
6. ความเหมาะสมของ โปรแกรมในภาพรวม	4.00	0.00	ดี
ค่าเฉลี่ยรวม	4.03	0.07	ดี

จากตาราง 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยรวม เท่ากับ 4.03 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.07 แสดงให้เห็นว่าระบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดี

2.1.4) ผลการประเมินด้าน
ประสิทธิภาพของระบบ
ตาราง 4 ผลการประเมินด้านประสิทธิภาพของ
ระบบโดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ประสิทธิภาพ		
	$\bar{X}$	S.D.	การ แปลผล
1. ความเร็วในการติดต่อ กับฐานข้อมูล	4.00	0.00	ดี
2. ความเร็วในการจัด เก็บข้อมูล	4.00	0.00	ดี
3. ความถูกต้องในการ ค้นหาข้อมูลองค์ความรู้	4.17	0.41	ดี
4. ความถูกต้องในการ แสดงรายละเอียดของ ข้อมูลองค์ความรู้	4.17	0.41	ดี
5. ความถูกต้องในการ เพิ่ม ลบ แก้ไข ข้อมูล องค์ความรู้	4.00	0.00	ดี
6. ความถูกต้องของการ แสดงผลข้อมูลตามคำสั่ง	4.17	0.41	ดี
7. ความเร็วและความ ถูกต้องของระบบในภาพ รวม	4.00	0.00	ดี
ค่าเฉลี่ยรวม	4.07	0.12	ดี

จากตาราง 4 พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.07 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.12 แสดงให้เห็นว่าระบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับ ดี

2.1.5) ผลการประเมินด้านความ
ปลอดภัย

ตาราง 5 ผลการประเมินด้านความปลอดภัยของระบบโดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ประสิทธิภาพ		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. การกำหนดชื่อผู้ใช้และรหัสผ่าน	4.00	0.00	ดี
2. การกำหนดสิทธิ์ใช้งาน	4.00	0.00	ดี
3. การใช้งานระบบต้องเป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในระบบและต้องเป็นผู้ได้รับอนุญาตให้มีสิทธิ์ใช้งานเท่านั้น	4.00	0.00	ดี
4. การใช้งานแต่ละหน้าจอของระบบโดยตรงต้องเข้าสู่ระบบผ่านหน้าจอแสดงตนเข้าสู่ระบบงาน (Login)	4.00	0.00	ดี
5. ความเหมาะสมของความปลอดภัยในระบบ	4.00	0.00	ดี
ค่าเฉลี่ยรวม	4.00	0.00	ดี

จากตาราง 5 พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.00 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.00 แสดงให้เห็นว่าระบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดี

2.1.6) ผลรวมของการประเมินการทดสอบประสิทธิภาพระบบของผู้เชี่ยวชาญ

ตาราง 6 ผลรวมของการประเมินการทดสอบประสิทธิภาพระบบโดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ประสิทธิภาพ		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ด้านความสามารถของระบบ	4.28	0.17	ดี
2. ด้านฟังก์ชันการทำงานของระบบ	4.00	0.00	ดี
3. ด้านการทำงานของระบบ	4.03	0.07	ดี
4. ด้านประสิทธิภาพของระบบ	4.07	0.12	ดี
5. ความปลอดภัย	4.00	0.00	ดี
ค่าเฉลี่ยรวม	4.08	0.56	ดี

จากตาราง 6 พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.08 ส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.56 แสดงให้เห็นว่าระบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดี

2.2) ผลการวิเคราะห์แบบประเมินประสิทธิภาพของผู้ใช้งานทั่วไป

ผลการประเมินประสิทธิภาพเมื่อทดสอบกับผู้ใช้งานทั่วไป ในการทดสอบระบบโดยแสดงค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าระดับประสิทธิภาพ ดังนี้

2.2.1) ผลการประเมินด้านความสามารถของระบบ

ตาราง 7 ผลการประเมินด้านความสามารถของระบบโดยผู้ใช้ทั่วไป

รายการการประเมิน	ประสิทธิภาพ		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ความสามารถในการเข้าใช้งานระบบ	4.60	0.51	ดีมาก
2. ความสามารถในการจัดการผู้ใช้งานระบบ	4.67	0.49	ดีมาก
3. ความสามารถในการเสนอข้อมูลองค์ความรู้	4.80	0.41	ดีมาก
4. ความสามารถในการแสดงความคิดเห็นขององค์ความรู้	4.73	0.46	ดีมาก
5. ความสามารถในการสืบค้นข้อมูล	4.60	0.51	ดีมาก
6. ความสามารถในการปรับปรุงแก้ไขหัวข้อองค์ความรู้	4.53	0.52	ดีมาก
7. ความสามารถในการสร้างหัวข้อองค์ความรู้	4.60	0.51	ดีมาก
8. ความสามารถในการกำหนดสิทธิ์ในการใช้งาน	4.47	0.52	ดี
9. ความสามารถในการทำงานของระบบโดยภาพรวม	4.53	0.52	ดีมาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.61	0.40	ดีมาก

จากตาราง 7 พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.61 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.40 แสดงให้เห็นว่าระบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดีมาก

2.2.2) ผลการประเมินด้านฟังก์ชันของระบบ

ตาราง 8 ผลการประเมินด้านฟังก์ชันการทำงานของระบบโดยผู้ใช้ทั่วไป

รายการประเมิน	ประสิทธิภาพ		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. การประเมินด้านความสามารถของระบบ	4.47	0.52	ดี
2. ความถูกต้องของการเพิ่มผู้ใช้งานระบบ	4.53	0.52	ดีมาก
3. ความถูกต้องของการเพิ่ม ค้นหา ปรับปรุงข้อมูลองค์ความรู้	4.47	0.52	ดี
4. ความถูกต้องของการทำงานในระบบในภาพรวม	4.53	0.52	ดีมาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.50	0.50	ดี

จากตาราง 8 พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.50 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 แสดงให้เห็นว่าระบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดี

2.2.3) ผลการประเมินด้านการทำงาน

ตาราง 9 ผลการประเมินด้านการทำงานของระบบโดยผู้ใช้

รายการประเมิน	ประสิทธิภาพ		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ความง่ายในการใช้งาน	4.47	0.52	ดี
2. ความสมบูรณ์ของผลลัพธ์	4.60	0.51	ดีมาก
3. การใช้สีของตัวอักษรพื้นหลัง และรูปภาพประกอบ	4.47	0.52	ดี
4. ความเหมาะสมของตำแหน่งข้อมูลที่แสดง	4.53	0.52	ดีมาก
5. ปริมาณข้อมูลที่นำเสนอในแต่ละหน้าจอ	4.47	0.52	ดี
6. ความเหมาะสมของโปรแกรมในภาพรวม	4.53	0.52	ดีมาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.51	0.49	ดีมาก

จากตาราง 9 ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.51 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49 แสดงให้เห็นว่าระบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดีมาก

2.2.4) ผลการประเมินด้านประสิทธิภาพของระบบ

ตาราง 10 ผลการประเมินด้านประสิทธิภาพของระบบโดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการการประเมิน	ประสิทธิภาพ		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ความเร็วในการติดต่อกับฐานข้อมูล	4.47	0.52	ดี
2. ความเร็วในการจัดเก็บข้อมูล	4.53	0.52	ดีมาก
3. ความถูกต้องในการค้นหาข้อมูลองค์ความรู้	4.50	0.52	ดี
4. ความถูกต้องในการแสดงรายละเอียดของข้อมูลองค์ความรู้	4.60	0.51	ดีมาก
5. ความถูกต้องในการเพิ่ม แก้ไข ข้อมูลองค์ความรู้	4.47	0.52	ดี
6. ความถูกต้องของการแสดงผลข้อมูลตามคำสั่ง	4.60	0.51	ดีมาก
7. ความเร็วและความถูกต้องของระบบในภาพรวม	4.47	0.52	ดี
ค่าเฉลี่ยรวม	4.52	0.47	ดีมาก

จากตาราง 10 พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.52 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 แสดงให้เห็นว่าระบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดีมาก

2.2.5) ผลการประเมินด้านความปลอดภัย

ตาราง 11 ผลการประเมินด้านความปลอดภัย

รายการประเมิน	ประสิทธิภาพ		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. การกำหนดชื่อผู้ใช้และรหัสผ่าน	4.53	0.52	ดีมาก
2. การกำหนดสิทธิ์ผู้ใช้งาน	4.47	0.52	ดี
3. การเข้าใช้งานระบบต้องเป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในระบบและต้องเป็นผู้ได้รับอนุญาตให้มีสิทธิ์ใช้งานเท่านั้น	4.47	0.52	ดี
4. การใช้งานแต่ละหน้าจอของระบบโดยตรงต้องเข้าสู่ระบบผ่านหน้าจอแสดงตนเข้าสู่ระบบงาน (Login)	4.47	0.52	ดี
5. ความเหมาะสมของความปลอดภัยในระบบ	4.53	0.52	ดีมาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.50	0.50	ดี

จากตาราง 11 พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.50 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 แสดงให้เห็นว่าระบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดี

2.2.6) ผลรวมทุกด้านของการประเมินการทดสอบประสิทธิภาพระบบของผู้ใช้งานทั่วไป

ตาราง 12 ผลรวมทุกด้านของการประเมินการทดสอบประสิทธิภาพระบบโดยผู้ใช้งานทั่วไป

รายการประเมิน	ประสิทธิภาพ		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. การประเมินด้านความสามารถของระบบ	4.61	0.40	ดีมาก
2. การประเมินด้านฟังก์ชันการทำงานของระบบ	4.50	0.50	ดี
3. การประเมินด้านการทำงานของระบบ	4.51	0.49	ดีมาก
4. การประเมินด้านประสิทธิภาพของระบบ	4.52	0.47	ดีมาก
5. การประเมินด้านความปลอดภัยของระบบ	4.50	0.50	ดี
ค่าเฉลี่ยรวม	4.53	0.47	ดีมาก

จากตาราง 12 พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.53 ส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 แสดงให้เห็นว่าระบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดีมาก

สรุปผล

จากผลการศึกษาการวิเคราะห์และออกแบบระบบจัดการฐานข้อมูลองค์ความรู้โดยใช้เทคโนโลยีเว็บเซอร์วิส คณะวิทยาการสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สามารถสรุปผลได้ดังนี้ 1) การวิเคราะห์และออกแบบระบบจัดการฐานข้อมูลองค์ความรู้โดยใช้เทคโนโลยีเว็บเซอร์วิส ซึ่งดำเนินการพัฒนาระบบโดยใช้ภาษา PHP ร่วมกับ MySQL Server บนระบบปฏิบัติการลินุกซ์ มีส่วนประกอบในการทำงานของระบบดังต่อไปนี้ 1.1) ภายในระบบประกอบไปด้วยการใช้งาน 2 ส่วนคือ ส่วนสำหรับผู้ดูแลระบบ และส่วนสำหรับผู้ใช้งานทั่วไป โดยในส่วนของผู้ดูแลระบบนั้น สามารถทำการเพิ่ม แก้ไข และลบรายการผู้ใช้ เพิ่ม แก้ไข และลบหัวข้อหลักและหัวข้อองค์ความรู้ย่อย โดยมีข้อความเตือนเมื่อต้องการลบข้อมูล เพื่อป้องกันความผิดพลาดในการทำงานสามารถทำการสืบค้นองค์ความรู้ภายในระบบได้ และสามารถกำหนดสิทธิ์ในการเข้าใช้งานระบบได้ และในส่วนของผู้ใช้ทั่วไปสามารถทำการเพิ่ม

และแสดงความคิดเห็นในหัวข้อองค์ความรู้ต่าง ๆ ได้ 1.2) ระบบมีการป้องกันความปลอดภัยของการใช้งานระบบ โดยผู้ใช้งานระบบ ต้องกรอกชื่อผู้ใช้งานและรหัสผ่านให้ถูกต้องทุกครั้ง จึงจะสามารถใช้งานระบบได้ เพื่อเป็นการตรวจสอบและยืนยันตัวของของผู้ใช้งานระบบทุกคน 2) ผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบการจัดการฐานข้อมูลองค์ความรู้โดย โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 6 คน ค่าเฉลี่ยของประสิทธิภาพของระบบเท่ากับ 4.08 ค่าของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.56 ซึ่งสามารถแปลความได้ว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ดี แสดงว่าระบบที่พัฒนาขึ้นมามีประสิทธิภาพดี สำหรับผลการประเมินประสิทธิภาพของผู้ใช้งานทั่วไป 15 คน ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานทั่วไปของคณะวิทยาการสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ค่าเฉลี่ยของประสิทธิภาพของระบบเท่ากับ 4.53 ค่าของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58 ซึ่งสามารถแปลความได้ว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ดีมาก แสดงว่าระบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพดีมาก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยและการนำไปใช้งานพบว่า ระบบที่ได้ทำการศึกษาค้นคว้านั้นเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานด้านการจัดการองค์ความรู้ในองค์กรได้เป็นอย่างดี ตอบสนองความต้องการของผู้ปฏิบัติงาน และลดภาระของผู้ปฏิบัติงาน เป็นไปตามการประเมินประสิทธิภาพของผู้เชี่ยวชาญและผู้ใช้งานทั่วไป สอดคล้องกับการศึกษาของ เตือนใจ รักษาพงศ์ (2551) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม บุญส่ง หาญพานิช (2546, 226-237) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย บุญส่ง หาญพานิช (2546, 226-237) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย พัลลภ ยืนยาว และ ทองพูล หีบไธสง (2550) ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์และออกแบบระบบการจัดการฐานข้อมูลองค์ความรู้ อรุณรัตน์ เล็กบุญ และสุพจน์ นิตยสุวัฒน์ (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่องระบบการจัดการองค์ความรู้เรื่องการให้บริการลูกค้า กรณีศึกษาของ บมจ. แอดวานซ์ อินโฟร์เซอร์วิส พรพรัตน์ เกตุประกอบและ

สุพจน์ นิตยส์วัฒน์ (2550) ได้ทำการศึกษา เรื่อง ระบบการจัดการองค์ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และศรัณย์ แสงสมบุรณ์ (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่องระบบบริหารจัดการองค์ความรู้เพื่อสนับสนุนแผนกบริการลูกค้าสัมพันธ์ บริษัท ดีทีวีเซอร์วิส จำกัด

ข้อเสนอแนะ

1) ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการในการรวบรวมและพิจารณาองค์ความรู้ก่อนนำเข้าสู่ระบบ เพื่อให้องค์ความรู้มีความถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น 2) ควรมีการพัฒนาระบบให้สามารถใช้งานและแสดงผลได้อย่างดีบนโทรศัพท์สมาร์ตโฟน เพื่อให้สามารถเข้าใช้งานระบบได้สะดวกยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จิระประภา อัครบวร. 2552. การจัดการความรู้ = Knowledge management. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.

โชคดี เลี้ยวพานิช. 2556. การจัดการความรู้ กรณีศึกษาบริษัทโอทีจำกัดมหาชน. *ไมโครคอมพิวเตอร์*. 31(330) : 89-96.

เดือนใจ รักษาพงศ์. 2550. การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. *วิทยานิพนธ์ กศ.ด. ชลบุรี* : มหาวิทยาลัยบูรพา.

นวพร ประสมทอง. 2555. การจัดการความรู้ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้. *วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 12(1) : 133-141.

นโรดม กิตติเดชาณุภาพ, และอรรณรัตน์ บุญยะ ผลานันท์. 2550. ระบบจัดการองค์ความรู้เรื่องโรค. *ปัญหาพิเศษ วท.ม. (เทคโนโลยีสารสนเทศ)*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

บุญส่ง หาญพานิช. 2546. การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย. *วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา* กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรพรรณ เกตุประกอบ, และสุพจน์ นิตยส์วัฒน์. 2550. ระบบการจัดการองค์ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง. *ปัญหาพิเศษ วท.ม. (เทคโนโลยีสารสนเทศ)*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

พัลลภ ยืนยาว, และทองพูล ทิพย์ไธสง. 2550. การวิเคราะห์และออกแบบระบบการจัดการฐานข้อมูลองค์ความรู้โดยใช้เทคโนโลยีเว็บเซอร์วิส. *ปัญหาพิเศษ วท.ม. (เทคโนโลยีสารสนเทศ)*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

มงคลชัย วิริยะพินิจ. 2554. รวมแนวคิดหล้ากมุ่มมององค์การแห่งการเรียนรู้และการจัดการความรู้. กรุงเทพฯ : เคล็ดไทย.

ศรัณย์ แสงสมบุรณ์. 2554. ระบบบริหารจัดการองค์ความรู้ เพื่อสนับสนุนแผนกบริการลูกค้าสัมพันธ์ บริษัท ดีทีวีเซอร์วิส จำกัด. *การศึกษาค้นคว้าอิสระ วท.ม. (เทคโนโลยีสารสนเทศ)*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2555.

อรุณรัตน์ เล็กบุญ, และสุพจน์ นิตยส์วัฒน์. 2550. ระบบการจัดการองค์ความรู้เรื่อง การให้บริการลูกค้า กรณีศึกษาของ บมจ. แอดวานซ์อินโฟร์เซอร์วิส. *ปัญหาพิเศษ วท.ม. (เทคโนโลยีสารสนเทศ)*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อรูปแบบห้องสมุดมีชีวิตของห้องสมุดประชาชนในประเทศไทย¹

รุ่งทิพย์ เจริญศักดิ์²
ชลภัสส์ วงษ์ประเสริฐ³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการสำรวจและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อรูปแบบห้องสมุดมีชีวิตของห้องสมุดประชาชนในประเทศไทย บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนารูปแบบห้องสมุดมีชีวิตเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อรูปแบบห้องสมุดมีชีวิตของห้องสมุดประชาชน โดยใช้วิธีการสำรวจ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากผู้บริหาร จำนวน 230 ชุด คิดเป็นร้อยละ 81.27 และผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 263 ชุด คิดเป็นร้อยละ 90.07 รวม 493 ชุด คิดเป็นร้อยละ 85.67 ของห้องสมุดประชาชนในประเทศไทย โดยใช้สถิติสำหรับการวิเคราะห์หลายตัวแปร ได้แก่ การวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) ผลจากการวิเคราะห์ปัจจัย ได้ปัจจัยห้องสมุดมีชีวิตของห้องสมุดประชาชน จำนวน 14 ปัจจัย ได้แก่ 1) การพัฒนากิจกรรมและบริการสารสนเทศ 2) ผู้นำ 3) สมรรถนะของบุคลากรด้านคุณลักษณะ 4) แนวโน้มความต้องการทรัพยากรสารสนเทศของผู้ใช้ 5) ภาพลักษณ์และการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 6) โครงสร้างองค์กรและการบริหารจัดการ 7) การสนับสนุนงบประมาณ 8) เครือข่ายและการมีส่วนร่วม 9) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 10) บริการสารสนเทศ 11) สมรรถนะของบุคลากรด้านความรู้และทักษะ 12) วัฒนธรรมองค์กร 13) พื้นที่การเรียนรู้ร่วมกัน 14) สภาพแวดล้อมของห้องสมุดที่เป็นมิตร และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อเป้าหมายของห้องสมุดมีชีวิตเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน 3 ด้าน คือ ด้านการเรียนรู้อย่างมีความสุข ด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต และด้านการเรียนรู้ของชุมชน จำนวน 6 ปัจจัย ได้แก่ 1) โครงสร้างองค์กรและการบริหารจัดการ 2) วัฒนธรรมองค์กร 3) สมรรถนะของบุคลากรด้านคุณลักษณะ 4) เครือข่ายและการมีส่วนร่วม 5) ผู้นำ และ 6) แนวโน้มความต้องการทรัพยากรสารสนเทศของผู้ใช้

คำสำคัญ: รูปแบบห้องสมุดมีชีวิต ห้องสมุดประชาชน การสำรวจ การวิเคราะห์ปัจจัย การวิเคราะห์ถดถอยพหุ ประเทศไทย

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบห้องสมุดมีชีวิตเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน” หลักสูตรปรัชญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาสารสนเทศศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น E-mail: rungtip.c@hotmail.com

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กลุ่มวิชาการจัดการสารสนเทศและการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น E-mail: chat045@yahoo.com

Factors Related and Effecting Living Library Model of Public Libraries in Thailand¹

Rungtip Charoensak²
Chollabhat Vongprasert³

ABSTRACT

This study investigates and analyzes the factors related and effecting development of living library model for Public Libraries in Thailand, for life-long learning in community. The study is descriptive data was collected by using the survey technique among the 230 administrators (81.27%), and 263 library staff (90.07%), and respondent total of 493 (85.67%) out of 573 questionnaires from the Public Libraries in Thailand. Analysis of the data was done by using factor analysis, and multiple regression analysis. The results of the study is tabulated 14 factors were: 1) Activity, and information services development, 2) Leadership, 3) Characteristics of competency, 4) Trends in information needs of the users, 5) Image and development of information and communication technology, 6) Organizational structure and management, 7) Budget support, 8) Network and participation, 9) Information communication and technology, 10) Information services, 11) Knowledge and skills of competencies 12) Organizational culture, 13) Space for learning, and 14) environmentally friendly libraries. The multiple regression analysis show that the study is statistically significant at 0.05. These factor are connected to 3 goals namely: 1) Happy learning, 2) Life-long learning, and 3) Community learning, and are related out of 14 factors 6 factors were: 1) Organizational structure and management, 2) Organizational culture, 3) Characteristics of competency, 4) Network and participation, 5) Leadership, and 6) Trends in information needs of the users.

Keywords: Living Library Model, Public Libraries, Survey, Factor Analysis, Multiple Regression Analysis, Thailand

¹ This article is a part of Thesis: Development of Living Library Model for Life-Long Learning in Community, Doctor of Philosophy Program in Information Studies, Faculty of Humanities & Social Sciences, Khon Kaen University

² Ph.D. Candidate, Program in Information Studies, Faculty of Humanities & Social Sciences, Khon Kaen University, E-mail: rungtip.c@hotmail.com

³ Assistant Professor, Information and Communication Management Program, Faculty of Humanities & Social Sciences, Khon Kaen University, E-mail: chat045@yahoo.com

บทนำ

สภาวะการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง และรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมผู้สูงอายุ นอกจากนี้ความก้าวหน้าขององค์ความรู้ และวิทยาการสมัยใหม่มีการเติบโตและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สารสนเทศและความรู้มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างมหาศาล ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงสารสนเทศและความรู้ได้อย่างครบถ้วน ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชน ทำให้ประเทศไทยต้องเตรียมพร้อมให้สอดคล้องกับการพัฒนา การแข่งขันของประเทศและต้องใช้พลังความคิดมากกว่ากำลังกาย (พุฒิ วีระประเสริฐ, 2545) ดังนั้นการพัฒนาระบบเศรษฐกิจต้องเปลี่ยนมาใช้ความรู้เป็นหลัก เพื่อเข้าสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ (ทอฟฟ์เลอร์ และทอฟฟ์เลอร์, 2552) ประเทศไทยจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมในการพัฒนาดนุชน สังคมและประเทศให้มีความพร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลง สร้างภูมิคุ้มกันให้เข้มแข็ง พัฒนาศักยภาพมนุษย์ให้มีความรู้ ทักษะและความสามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงอย่างมีเหตุผล (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, 2553) การพัฒนาคนไทยสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน สร้างโอกาสการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องให้คนทุกกลุ่ม ทุกวัย (ยุทธศาสตร์การปฏิรูป การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต, 2546) โดยจัดศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเพื่อให้เป็นแหล่งกระตุ้น ส่งเสริมให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต อย่างต่อเนื่อง จัดโครงสร้างพื้นฐานที่เข้มแข็งเพื่อการเรียนรู้และการเข้าถึงความรู้ของประชาชน เป็นแหล่งรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศที่มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการและวิถีชีวิตของประชาชน และจัดโปรแกรมที่มีคุณภาพเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อันจะนำไปสู่การสร้างสังคมฐานความรู้และการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สุมาลี สังข์ศรี, 2553) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมแหล่งการเรียนรู้ทุกรูปแบบ เช่น ห้องสมุดประชาชนเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถและทักษะในการผลิตและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา การ

แสวงหาความรู้ให้กับเด็กและเยาวชน ตลอดจนคนไทยทุกคนได้รับโอกาสเท่าเทียมกันให้เป็นผู้รักการอ่าน ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน เรียนรู้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ คิดเป็น ทำเป็น มีเหตุผล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต (พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542)

ห้องสมุดประชาชนเป็นแหล่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตรูปแบบหนึ่งจำเป็นต้องมีการจัดการห้องสมุดใหม่เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนและร่วมในการพัฒนาสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ให้กับชุมชน โดยการออกแบบบริการสารสนเทศที่ตอบสนองความต้องการของคนในท้องถิ่นและลดความไม่เท่าเทียมกันของคนในสังคมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงสารสนเทศที่จำเป็นตลอดจนสนับสนุนการศึกษาทุกระบบ (The Copenhagen declaration, 2007) ผลการประเมินการดำเนินงานห้องสมุดประชาชนในประเทศไทย พบว่า ปัญหาด้านการบริหารจัดการและการดำเนินงาน พบว่า งบประมาณและการเงินมีผลการดำเนินงานต่ำที่สุดของห้องสมุดประชาชนทุกประเภท และทุกภูมิภาค และรองลงมา คือ การสื่อสาร และการประชาสัมพันธ์ ทรัพยากรสารสนเทศ อาคารสถานที่และครุภัณฑ์ การบริการ และบุคลากรห้องสมุด (ชุดิมา ลัจจพันธ์, 2550) นอกจากนี้การดำเนินงานในภาพรวมมีปัญหาที่ต้องได้รับการพัฒนาในหลายด้าน เช่น ด้านบุคลากร งบประมาณ ทรัพยากรสารสนเทศ วัสดุและครุภัณฑ์ในการปฏิบัติงานและการให้บริการจึงได้มีการกำหนดลักษณะของห้องสมุดมีชีวิตเพื่อเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพ การดำเนินงานของห้องสมุดประชาชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน (สมบัติ สุวรรณพิทักษ์, 2548) สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาตามอัธยาศัยที่มุ่งเน้นการพัฒนาห้องสมุดประชาชนมีชีวิตเพื่อพัฒนาห้องสมุดประชาชนทุกแห่งให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน (สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2554; 2555) นโยบายวาระแห่งชาติและปัญหาที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ของไทย รัฐบาลจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนา การเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนและดำเนินการพัฒนาห้องสมุดให้

สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในเรื่องการศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาตลอดชีวิตและการส่งเสริมการเรียนรู้ จึงได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาห้องสมุดในทศวรรษใหม่ คือ ห้องสมุดมีชีวิต (พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี, 2544; สำนักปลัดทบวง มหาวิทยาลัย, 2544) การศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาห้องสมุดประชาชนให้มีชีวิต พบว่า มีโครงการพัฒนาต้นแบบห้องสมุดประชาชนที่มีชีวิต ในปี พ.ศ.2549 จากห้องสมุดประชาชนนำร่อง 5 แห่ง (กลุ่มแผนงาน สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน, 2549) การสำรวจ พบว่า เป็นโครงการเพียง 1 ปี ไม่มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และการประเมินการดำเนินงานห้องสมุดประชาชนในประเทศไทย พบว่า ผลการดำเนินงานไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานโดยรวม และทุกองค์ประกอบ (ชุดิมา สัจจามันท์, 2550)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยห้องสมุดมีชีวิตของห้องสมุดประชาชน และพัฒนารูปแบบห้องสมุดมีชีวิตของห้องสมุดประชาชน เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการดำเนินงาน ปรับปรุง และพัฒนาการดำเนินงาน เตรียมความพร้อมของห้องสมุดประชาชนในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลง การแข่งขัน และส่งเสริมประชาชนทุกช่วงวัยให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการเรียนรู้ของชุมชนตามเป้าหมายของห้องสมุดมีชีวิตเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน และการพัฒนาประเทศไทยไปสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ สำหรับบทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยการพัฒนารูปแบบห้องสมุดมีชีวิตเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน โดยนำเสนอปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อรูปแบบห้องสมุดมีชีวิตของห้องสมุดประชาชนในประเทศไทย ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อห้องสมุดประชาชนด้วยเช่นกัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อรูปแบบห้องสมุดมีชีวิตของห้องสมุดประชาชน

กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากบทความนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อรูปแบบห้องสมุดมีชีวิตของห้องสมุดประชาชน ผู้วิจัยนำผลการวิจัยจากระยะที่ 1 รูปแบบห้องสมุดมีชีวิตเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสังเคราะห์วรรณกรรม (Synthesis) จาก 5 แนวคิด คือ ห้องสมุดมีชีวิต (จวีลักษณ์ บุญยะกาญจน์, 2547; สำนักงานอุทยานการเรียนรู้, 2548; Sherk, 1995) ห้องสมุดสมัยใหม่ (Stueart, and Moran, 2007; Ramos, 2007; Yamazaki, 2006) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (Naftzger, & et al., 2007; ; Smith, 2006; UNESCO. and Principal Regional Office for Asia and the Pacific, 1995) ห้องสมุดประชาชน (The Australian Library and Information Association (ALIA), and The ALIA Public Libraries Advisory Committee (PLAC), 2011; Yalvac, 2004) การเรียนรู้ตลอดชีวิต (UNESCO. and Principal Regional Office for Asia and the Pacific, 1995; Cropley, 1980) ดำเนินการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) จากผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน และผู้ใช้ห้องสมุดที่ใช้แนวคิดห้องสมุดมีชีวิต 7 แห่ง และยืนยันรูปแบบด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 แนวคิด จำนวน 10 คนได้รูปแบบเชิงแนวคิด ประกอบด้วย นิยามห้องสมุดมีชีวิต เป้าหมายของห้องสมุดมีชีวิต รูปแบบห้องสมุดมีชีวิตเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน 14 ด้าน ดังนี้ โครงสร้างองค์การบริหารจัดการ งบประมาณ วัฒนธรรมองค์กร ผู้นำ เครือข่ายและการมีส่วนร่วม ภาพลักษณ์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร บุคลากรทรัพยากรสารสนเทศ บริการสารสนเทศ กิจกรรมของห้องสมุดมีชีวิต สภาพแวดล้อม และผู้ใช้

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีดำเนินการวิจัยด้วยการสำรวจ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. พื้นที่ในการศึกษา คือ ห้องสมุดประชาชนในประเทศไทย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดกรุงเทพมหานคร สังกัดเทศบาล สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวนทั้งหมด 973 แห่ง
2. กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ชั้นที่

หนึ่งแบ่งประชากรตามขนาดของห้องสมุดประชาชน ชั้นที่สองแบ่งประชากรห้องสมุดประชาชนตามภาคที่ห้องสมุดประชาชนจัดตั้ง ชั้นที่สามแบ่งประชากรตามตำแหน่ง คือ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน หาขนาดจำนวนตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane โดย กำหนดจำนวนผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานตามสัดส่วนของแต่ละช่วงชั้น ได้กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหาร จำนวน 283 คน และผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 292 คน รวม 575 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 1 ชุด สำหรับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน

4. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยกำหนดรายละเอียดตัวแปรของห้องสมุดมีชีวิต โดยกำหนดตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม นิยามปฏิบัติการ และพฤติกรรมบ่งชี้สร้างแบบสอบถาม ตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน โดยจำแนกผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ จำนวน 3 คน และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวิจัยและสถิติ จำนวน 2 คน เพื่อตรวจสอบความตรงทางโครงสร้าง (Construct validity) ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ตลอดจนความชัดเจนในการใช้ภาษานำแบบสอบถามที่ได้ไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานของห้องสมุดประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด นำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นโดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbachs' alpha coefficient) ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาคอยู่ระหว่าง 0.69-0.98

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร จำนวน 230 ชุด คิดเป็นร้อยละ 81.27 และผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 263 ชุด คิดเป็นร้อยละ 90.07 รวม 493 ชุด คิดเป็นร้อยละ 85.67

6. การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานที่มีต่อรูปแบบห้องสมุดมีชีวิตของห้องสมุดประชาชน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การวิเคราะห์ปัจจัย จากตัวแปรอิสระทั้งหมด 113 ตัวแปร และการวิเคราะห์ถดถอยพหุจาก 14 ปัจจัย และตัวแปรตาม คือ เป้าหมายของ

ห้องสมุดมีชีวิต ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านการเรียนรู้อย่างมีความสุข ด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต และด้านการเรียนรู้ของชุมชน

ผลการวิจัย

1. นิยามห้องสมุดมีชีวิต หมายถึง ห้องสมุดมีชีวิตเป็นแนวคิดห้องสมุดตามทัศนะของนักวิชาการไทยที่ได้จากการสังเคราะห์นิยามห้องสมุดมีชีวิต หมายถึง ห้องสมุดที่สามารถตอบสนองความต้องการสารสนเทศ และความรู้ตามวิถีชีวิตของคน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยจัดเตรียมทรัพยากรสารสนเทศที่สนองความต้องการในแต่ละช่วงวัย จัดกิจกรรมกระตุ้นเร้าให้เกิดการใช้สารสนเทศและความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ

2. เป้าหมายของห้องสมุดมีชีวิตเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน

2.1 การเรียนรู้อย่างมีความสุข (Happy Learning) ห้องสมุดต้องมีการจัดกิจกรรมกระตุ้นเร้าให้เกิดการใช้สารสนเทศและความรู้ อย่างสม่ำเสมอทั้งการเรียนรู้ การทำงานและความสนุกสนานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ประกอบด้วย จัดกิจกรรมสนองความต้องการของผู้ใช้แต่ละกลุ่มเป้าหมายอย่างสม่ำเสมอ จัดกิจกรรมให้เกิดความสนุกสนานและมีความรู้ในเวลาเดียวกัน จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาสมรรถนะในการทำงาน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ใช้ และทำให้ผู้ใช้ไว้วางใจเข้ามาใช้บริการอย่างสม่ำเสมอ และจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศที่ สะดวกสบาย และดึงดูดให้เข้ามาใช้บริการ

2.2 การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life-Long Learning) ห้องสมุดที่สามารถตอบสนองความต้องการสารสนเทศและความรู้ตามวิถีชีวิตของคนตั้งแต่เกิดจนตาย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย จัดทรัพยากรสารสนเทศที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้กลุ่มเป้าหมายทุกช่วงวัยตั้งแต่วัยเด็ก วัยเรียน วัยทำงาน และวัยผู้สูงอายุ จัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาทักษะในการเข้าถึง และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาการอ่านออก เขียนได้ พัฒนาลักษณะนิสัยการแสวงหาความรู้และการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับผู้

ใช้กลุ่มเป้าหมาย

2.3 การเรียนรู้ของชุมชน (Community Learning) ห้องสมุดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ให้ประชาชนทุกกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และการถ่ายทอดความรู้อย่างสม่ำเสมอเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ในทุก ๆ เรื่องของชุมชน เป็นแหล่งกลางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน เป็นแหล่งกลางในการถ่ายทอดความรู้ของชุมชน เป็นแหล่งทรัพยากรสารสนเทศทางอาชีพที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน และจัดเก็บความรู้เพื่อนำไปถ่ายทอดต่อและชุมชนสามารถเข้าถึงความรู้ได้โดยง่าย

3. การวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) รูปแบบห้องสมุดมีชีวิตของห้องสมุดประชาชนเมื่อนำตัวแปรอิสระทั้ง 113 ตัวแปร นำมาทดสอบความเหมาะสมในการวิเคราะห์ปัจจัย พบว่า ค่า Kaiser-Meyer-Olkin Measure (KMO) มีค่าเท่ากับ 0.970 และผลการทดสอบ Bartlett's Test of Sphericity มีค่า P-Value น้อยกว่า 0.05 แสดงว่าปัจจัยเหล่านี้สามารถเป็นตัวแปรปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นห้องสมุดมีชีวิตของห้องสมุดประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้วยวิธี Principal Component Analysis (PCA) และทำการหมุนแกนด้วยวิธี Valimax เมื่อพิจารณาจากค่าการผันแปรมาตรฐานของ 1 ตัวแปร (Eigen value) ที่มีค่ามากกว่า 1 จะได้ 14 ปัจจัย และทั้ง 14 ปัจจัยนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมด 113 ตัวแปรได้ร้อยละ 72.082 ทั้ง 14 ปัจจัยสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปร (Communality) ได้มากที่สุด คือ บุคลากรแสดงออกถึงความพร้อมและความเต็มใจในการให้บริการ ได้ร้อยละ 84.7 รองลงมาผู้บริหารเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ได้ร้อยละ 83.6 และสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรได้น้อยที่สุด คือ ห้องสมุดจัดบริการที่พร้อมเสนอให้กับผู้ใช้ทุกช่วงวัย ได้ร้อยละ 57.7 และตัวแปรใดจะอยู่ในปัจจัยใดนั้น พิจารณาจากค่าน้ำหนักปัจจัยของแต่ละตัวแปร (Factor loading) ที่มีค่าสูงสุดของตัวแปรแต่ละตัว ทั้งนี้การตั้งชื่อปัจจัย ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระที่ใดใหม่ทั้ง 14 ปัจจัยจะพิจารณาจากความหมายโดยรวบของแต่ละตัวแปรย่อย โดยให้น้ำหนักกับตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักปัจจัย (Factor loading) สูงสุดเป็นสำคัญ ได้แก่

ปัจจัยที่ 1 การพัฒนากิจกรรมและบริการสารสนเทศ สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 12.521 ซึ่งประกอบด้วย 17 ตัวแปร ค่าน้ำหนักปัจจัยของแต่ละตัวแปร (Factor loading) ระหว่าง 0.426-0.781 ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักปัจจัยสูงสุด คือ ห้องสมุดจัดกิจกรรมเสริมความสามารถในการประกอบอาชีพตามความสนใจ รองลงมาห้องสมุดจัดกิจกรรมเสริมทักษะเกี่ยวกับอาชีพโดยวิทยากรผู้มีความรู้ในพื้นที่ และตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักปัจจัยต่ำที่สุด คือ ห้องสมุดจัดบริการที่พร้อมเสนอให้กับผู้ใช้ทุกช่วงวัย ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น อิตารัตน์ เจริญเขต (2551); นงลักษณ์ พรหมจะบก (2551); โรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง (2551); กิตติพัฒน์ พิรุณ (2551); อาภาภรณ์ อังสาชน และคณะ (2550); วรพจน์ วิรพลิน (2550); นพกนก บุรุษนันท์ (2549); กลุ่มแผนงาน สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน (2549); จวิลลักษณ์ บุญยะกาญจน (2547); สำนักงานอุทยานการเรียนรู้, (2547); Vakkari and Serola (2011); Sherk (1995) ผลการวิจัย พบว่า กิจกรรมและการพัฒนาระบบบริการ เช่น การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ กิจกรรมส่งเสริมการอ่านอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ การสร้างทีมงานเชิงรุก การเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและถ่ายทอดความรู้จากองค์ความรู้ในชุมชน การจัดกิจกรรมหรือจัดงานในห้องสมุด เป็นปัจจัยหนึ่งในการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต

ปัจจัยที่ 2 ผู้นำ สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 9.269 ซึ่งประกอบด้วย 10 ตัวแปร ค่าน้ำหนักปัจจัยของแต่ละตัวแปร (Factor loading) ระหว่าง 0.724-0.799 ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักปัจจัยสูงสุด คือ ผู้บริหารเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง รองลงมาผู้บริหารให้ความสำคัญกับลูกค้า และตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักปัจจัยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารสามารถเสริมสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ร่วมงาน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเช่น อิตารัตน์ เจริญเขต (2551) ผลการวิจัย พบว่า การสนับสนุนของผู้บริหาร เป็นปัจจัยหนึ่งในการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต

ปัจจัยที่ 3 สมรรถนะของบุคลากรด้านคุณลักษณะ สามารถอธิบายความแปรปรวน

ทั้งหมดได้ร้อยละ 8.684 ซึ่งประกอบด้วย 9 ตัวแปร คำนวณน้ำหนักปัจจัยของแต่ละตัวแปร (Factor loading) ระหว่าง 0.391-0.818 ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักปัจจัยสูงสุดคือ บุคลากรแสดงออกถึงความพร้อมและความเต็มใจในการให้บริการ รองลงมาบุคลากรมีจิตบริการ (Service mind) เป็นผู้ให้บริการที่มีจิตใจมุ่งมั่น ทำงานด้วยใจ และตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักปัจจัยต่ำที่สุด คือบุคลากรของห้องสมุดมีหลากหลายสาขาเข้ามาทำงานร่วมกันเพื่อความสำเร็จของห้องสมุด ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น นางลักษณ์ พร้อมจะบก (2551); อาภาภรณ์ อังสาชน และคณะ (2550); นพกนก บุรุษนันท์ (2549) ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาบุคลากรห้องสมุด เป็นปัจจัยหนึ่งในการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต

ปัจจัยที่ 4 แนวโน้มความต้องการทรัพยากรสารสนเทศของผู้ใช้ สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 7.720 ซึ่งประกอบด้วย 13 ตัวแปร คำนวณน้ำหนักปัจจัยของแต่ละตัวแปร (Factor loading) ระหว่าง 0.446-0.664 ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักปัจจัยสูงสุด คือ ห้องสมุดมีการสำรวจความต้องการสารสนเทศเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ ในชุมชน รองลงมาห้องสมุดจัดหาและจัดเก็บสารสนเทศท้องถิ่นเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของชุมชน (Community Profiles) เช่น จำนวนประชากร อาชีพ เป็นต้น และตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักปัจจัยต่ำที่สุด คือ ห้องสมุดมีการศึกษาความต้องการของผู้ใช้กลุ่มต่าง ๆ อยู่เสมอ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเช่น ธัญชนก อินทาร์ักษ์ (2551); อิตารัตน์ เจริญเขต (2551); นางลักษณ์ พร้อมจะบก (2551); โรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง (2551); กิตติพัฒน์ พิรุณห์ (2551); อาภาภรณ์ อังสาชน และคณะ (2550); วรพจน์ วีรพลิน (2550); นพกนก บุรุษนันท์ (2549); กลุ่มแผนงาน สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน (2549); จวีลักษณ์ บุญยะกาญจน (2547); สำนักงานอุทยานการเรียนรู้, (2547); Sherk (1995); Bernal Heights Living Library and Think Park (2005) ผลการวิจัยพบว่า ทรัพยากรสารสนเทศ เช่น สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ สื่อมัลติมีเดีย การจัดหาทรัพยากรสารสนเทศทุกสาขาวิชา สร้างฐานองค์ความรู้ การจัดบริการมุมความรู้จากวิถีชีวิตชาวบ้าน สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ ชุมชนได้ใช้

สารสนเทศตามความต้องการ เป็นปัจจัยหนึ่งในการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต

ปัจจัยที่ 5 ภาพลักษณ์และการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 6.562 ซึ่งประกอบด้วย 11 ตัวแปร คำนวณน้ำหนักปัจจัยของแต่ละตัวแปร (Factor loading) ระหว่าง 0.415-0.720 ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักปัจจัยสูงสุดคือ ห้องสมุดสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ใช้งานมีความรู้สึกปลอดภัยและไว้วางใจ และห้องสมุดสร้างความผูกพันให้กับผู้ใช้รู้สึกเหมือนบ้านหลังที่สอง รองลงมาห้องสมุดเป็นแหล่งพัฒนาความรู้ใหม่ ๆ ในการทำงาน และตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักปัจจัยต่ำที่สุด คือ ห้องสมุดนำระบบห้องสมุดอัตโนมัติมาใช้ในการจัดการสารสนเทศตั้งแต่การจัดหา การจัดเก็บ การค้นคืน และการยืม-คืน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น วรพจน์ วีรพลิน (2550); สำนักงานอุทยานการเรียนรู้, (2547) ผลการวิจัย พบว่า เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับห้องสมุด เช่น มีบริการยืม-คืนอัตโนมัติ ค้นหาข้อมูล เข้าถึงข้อมูลได้ง่าย มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นปัจจัยหนึ่งในการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต

ปัจจัยที่ 6 โครงสร้างองค์กรและการบริหารจัดการ สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 5.673 ซึ่งประกอบด้วย 12 ตัวแปร คำนวณน้ำหนักปัจจัยของแต่ละตัวแปร (Factor loading) ระหว่าง 0.411-0.658 ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักปัจจัยสูงสุดคือ ห้องสมุดเป็นองค์กรของรัฐที่มีอิสระในการบริหารจัดการ รองลงมาห้องสมุดมีการบริหารจัดการแบบเบ็ดเสร็จ รวมงานจัดหา จัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศ การบริการ และการจัดกิจกรรม และตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักปัจจัยต่ำที่สุด คือ ห้องสมุดมีตัวแทนจากผู้ใช้ในชุมชนร่วมเป็นคณะกรรมการ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเช่น อิตารัตน์ เจริญเขต (2551); นพกนก บุรุษนันท์ (2549); จวีลักษณ์ บุญยะกาญจน (2547); สำนักงานอุทยานการเรียนรู้, (2547); Sherk (1995) ผลการวิจัย พบว่า การบริหารจัดการ เช่น มีนโยบายในการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิต ระบบงานและบริหารจัดการ เป็นปัจจัยหนึ่งในการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต

ปัจจัยที่ 7 การสนับสนุนงบประมาณสามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 4.345 ซึ่งประกอบด้วย 6 ตัวแปร คำนวณปัจจัยของแต่ละตัวแปร (Factor loading) ระหว่าง 0.440-0.797 ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักปัจจัยสูงสุดคือ ห้องสมุดหารายได้จากบริการและกิจกรรม เช่น บริการอินเทอร์เน็ต การอบรมและสัมมนา เป็นต้น รองลงมาห้องสมุดได้รับเงินสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักปัจจัยต่ำที่สุดคือ บุคลากรของห้องสมุดมีจำนวนเพียงพอ เหมาะสมและสัมพันธ์กับบทบาทของห้องสมุดมีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มแผนงาน สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน (2549) ผลการวิจัยพบว่า งบประมาณเป็นปัจจัยหนึ่งในการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต

ปัจจัยที่ 8 เครือข่ายและการมีส่วนร่วมสามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 3.741 ซึ่งประกอบด้วย 7 ตัวแปร คำนวณปัจจัยของแต่ละตัวแปร (Factor loading) ระหว่าง 0.465-0.647 ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักปัจจัยสูงสุดคือ ห้องสมุดสร้างกลุ่มผู้ใช้ที่มีความต้องการสารสนเทศคล้าย ๆ กันมาถ่ายทอดความรู้ให้กัน รองลงมาห้องสมุดสร้างความร่วมมือกับองค์กรภาครัฐและเอกชนโดยเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ และตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักปัจจัยต่ำที่สุดคือ ห้องสมุดมีเครือข่ายและความร่วมมือในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศร่วมกัน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น อิตารัตน์ เจริญเขต (2551); นงลักษณ์ พร้อมจะบก (2551); อาภาภรณ์ อังสาชน และคณะ (2550); นพกนก บุรุษนันท์ (2549); กลุ่มแผนงานสำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน (2549); จวิลักษณ์ บุญยะกาญจน (2547); สำนักงานอุทยานการเรียนรู้, (2547); Sherk (1995); Bernal Heights Living Library and Think Park (2005) ผลการวิจัยพบว่า การประสานความร่วมมือกับเครือข่ายการเรียนรู้ การเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างห้องสมุดกับชุมชน ผ่านกิจกรรมต่างๆ การสร้างเครือข่ายส่งเสริมการเรียนรู้ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างแหล่งเรียนรู้กับชุมชน เป็นปัจจัยหนึ่งในการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต

ปัจจัยที่ 9 เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 2.860 ซึ่งประกอบด้วย 5 ตัวแปร คำนวณปัจจัยของแต่ละตัวแปร (Factor loading) ระหว่าง 0.398-0.705 ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักปัจจัยสูงสุดคือ ห้องสมุดมีอุปกรณ์ในการพัฒนาสื่ออื่น ๆ ให้อยู่ในรูปสื่อมัลติมีเดีย รองลงมาห้องสมุดมีอุปกรณ์ในการเปลี่ยนรูปสารสนเทศให้อยู่ในรูปของดิจิทัลหรือเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ และตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักปัจจัยต่ำที่สุดคือ ห้องสมุดมีระบบเครือข่ายที่สามารถเข้าถึงสารสนเทศได้ทุกที่ ทุกเวลา ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเช่น อิตารัตน์ เจริญเขต (2551); อาภาภรณ์ อังสาชน และคณะ (2550); วรพจน์ วีรพลิน (2550); นพกนก บุรุษนันท์ (2549); จวิลักษณ์ บุญยะกาญจน (2547); สำนักงานอุทยานการเรียนรู้, (2547); Sherk (1995); Living Library (2005) ผลการวิจัย พบว่า ผู้ใช้สามารถเข้าถึงสารสนเทศได้ตามความต้องการในทันที ตลอดเวลา และทุกสถานที่ มีบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ บริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีจำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัยไว้ให้บริการ เป็นปัจจัยหนึ่งในการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต

ปัจจัยที่ 10 บริการสารสนเทศ สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 2.429 ซึ่งประกอบด้วย 6 ตัวแปร คำนวณปัจจัยของแต่ละตัวแปร (Factor loading) ระหว่าง 0.373-0.519 ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักปัจจัยสูงสุดคือ ห้องสมุดสร้างกลุ่มผู้ใช้ที่มีคนสนใจร่วมกันเป็นกลุ่มชุมชนความรู้ (Knowledge Community) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน รองลงมาห้องสมุดมีการศึกษากลุ่มผู้ที่คาดว่าจะเป็นผู้ใช้เพื่อขยายฐานลูกค้าโดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส และตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักปัจจัยต่ำที่สุดคือ ห้องสมุดมีการทำความเข้าใจกับผู้ใช้ทุกกลุ่มและสร้างความพึงพอใจและไว้วางใจแก่ผู้ใช้ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น อัญชนก อินทาร์ักษ์ (2551); อิตารัตน์ เจริญเขต (2551); นพกนก บุรุษนันท์ (2549); กลุ่มแผนงานสำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน (2549) ผลการวิจัย พบว่า การบริการสารสนเทศ เป็นปัจจัยหนึ่งในการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต

ปัจจัยที่ 11 สมรรถนะของบุคลากรด้านความรู้และทักษะ สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 2.423 ซึ่งประกอบด้วย 5 ตัวแปร คำนวณน้ำหนักปัจจัยของแต่ละตัวแปร (Factor loading) ระหว่าง 0.443-0.531 ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักปัจจัยสูงที่สุด คือ บุคลากรมีความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ รองลงมาบุคลากรที่สำเร็จการศึกษา สาขาอื่นต้องได้รับการอบรมเพื่อเข้าใจงานของห้องสมุด และตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักปัจจัยต่ำที่สุด คือ บุคลากรในแต่ละฝ่ายมีการทำงานเป็นทีม ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น อาภาภรณ์ อังสาชน และคณะ (2550); วรพจน์ วิรพลิน (2550); นพกนก บุรุษนันท์ (2549); กลุ่มแผนงาน สำนักบริหารงานการศึกษา นอกโรงเรียน (2549) ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาบุคลากร บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ เป็นปัจจัยหนึ่งในการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต

ปัจจัยที่ 12 วัฒนธรรมองค์กร สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 2.177 ซึ่งประกอบด้วย 6 ตัวแปร คำนวณน้ำหนักปัจจัยของแต่ละตัวแปร (Factor loading) ระหว่าง 0.591-0.610 ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักปัจจัยสูงที่สุด คือ ห้องสมุดสร้างวัฒนธรรมที่เน้นการจัดบริการและกิจกรรมให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ รองลงมาห้องสมุดสร้างวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นผู้ใช้ และตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักปัจจัยต่ำที่สุด คือ ห้องสมุดสร้างวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับบุคคลในวิชาชีพ ชุมชน และผู้ใช้ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น นพกนก บุรุษนันท์ (2549) ผลการวิจัย พบว่าการให้ความสำคัญต่อผู้ใช้บริการ เป็นปัจจัยหนึ่งในการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต

ปัจจัยที่ 13 พื้นที่แห่งการเรียนรู้ร่วมกัน สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 2.052 ซึ่งประกอบด้วย 4 ตัวแปร คำนวณน้ำหนักปัจจัยของแต่ละตัวแปร (Factor loading) ระหว่าง 0.578-0.610 ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักปัจจัยสูงที่สุด คือ ห้องสมุดเชื่อมโยงห้องสมุดกับแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมในชุมชนเพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ รองลงมาห้องสมุดใช้พื้นที่ในชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักปัจจัยต่ำที่สุด คือ ห้องสมุดจัดบริเวณให้ผู้ใช้ทุกกลุ่มสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น อาภาภรณ์ อังสาชน และคณะ (2550); สำนักงานอุทยานการเรียนรู้, (2547); Bernal Heights Living Library and Think Park (2005) ผลการวิจัย พบว่า มีการแลกเปลี่ยนความรู้ของคนในชุมชน การเชื่อมโยงแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ ในชุมชน มีพื้นที่สำหรับการสนทนา เป็นปัจจัยหนึ่งในการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต

ปัจจัยที่ 14 สภาพแวดล้อมของห้องสมุดที่เป็นมิตร สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 1.627 ซึ่งประกอบด้วย 2 ตัวแปร คำนวณน้ำหนักปัจจัยของแต่ละตัวแปร (Factor loading) ระหว่าง 0.578-0.610 ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักปัจจัยสูงที่สุด คือ ห้องสมุดจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยความสะดวกให้ผู้เข้าใช้บริการ รองลงมา คือ ห้องสมุดจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง (2551); วรพจน์ วิรพลิน (2550); นพกนก บุรุษนันท์ (2549); จวิลักษณ์ บุญยะกาญจน์ (2547); สำนักงานอุทยานการเรียนรู้, (2547); Sherk (1995) ผลการวิจัย พบว่า มีพื้นที่ในการบริการและจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านต่าง ๆ ให้สวยงาม สบายตา สดชื่น ร่มรื่น น่าเข้าใช้ เป็นสถานที่ดูแล้วอบอุ่น มีการจัดบรรยากาศภายในห้องสมุด เป็นปัจจัยหนึ่งในการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต

4. การวิเคราะห์ถดถอยพหุ ปัจจัยห้องสมุดมีชีวิตของห้องสมุดประชาชน ค่าเฉลี่ยของปัจจัย 14 ด้าน อยู่ในระดับมาก 13 ด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ สมรรถนะของบุคลากรด้านคุณลักษณะ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ การพัฒนากิจกรรมและบริการสารสนเทศ และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน ได้แก่ การสนับสนุนงบประมาณสำหรับบุคลากร การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทุกตัว ยกเว้นตัวแปรอิสระนั้นที่มีค่าเท่ากับ 1.00 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระต้องเป็นความสัมพันธ์เชิงเส้น (Linearity) ตัวแปรอิสระแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กัน และตัวแปรอิสระจะต้องไม่มีความสัมพันธ์กันเองสูง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบ Multicollinearity โดยทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Variance Inflation Factors) โดยใช้ค่า VIF ปรากฏ

ว่าค่า VIF ของตัวแปรอิสระ มีค่าตั้งแต่ 2.038 - 4.907 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหา (Multicollinearity problem) (Black, 2006)

4.1 เป้าหมายของห้องสมุดมีชีวิต เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน ด้านการเรียนรู้ที่มีความสุข โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ใช้และทำให้ผู้ใช้ไว้วางใจเข้ามาใช้บริการอย่างสม่ำเสมอและข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาสมรรถนะในการทำงาน เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระในแต่ละปัจจัยกับตัวแปรตาม พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง 0.413 - 0.616 การวิเคราะห์ถดถอยพหุ พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และอิทธิพลเชิงบวกต่อเป้าหมายด้านการเรียนรู้ที่มีความสุข จำนวน 4 ปัจจัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 32.645$; $p = 0.000$) และค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ปรับปรุง ($Adj R^2$) เท่ากับ 0.474 เมื่อนำไปทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม พบว่า โครงสร้างองค์กรและการบริหารจัดการ (T6) ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.262 มีความสัมพันธ์และอิทธิพลมากที่สุด รองลงมาตามลำดับสมรรถนะของบุคลากรด้านคุณลักษณะ (T3) ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.257 วัฒนธรรมองค์กร (T12) ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.194 และผู้นำ (T2) มีความสัมพันธ์และอิทธิพลน้อยที่สุด ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.118 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 113.529$; $p = 0.000$) และค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ปรับปรุง ($Adj R^2$) เท่ากับ 0.478 ผลจากการวิเคราะห์ปรากฏว่าตัวแปรอิสระที่กล่าวมาข้างต้นสามารถอธิบายการผันแปรของความคิดเห็นของผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานห้องสมุดประชาชนที่มีต่อเป้าหมายด้านการเรียนรู้ที่มีความสุข (HL) ได้ร้อยละ 47.80 ($Adj R^2 = 0.478$) สามารถนำมาสร้างสมการถดถอย (1) ดังนี้

$$HL = 0.838 + 0.167(T2) + 0.257(T3) + 0.171(T6) + 0.206(T12) \text{ ----- (1)}$$

4.2 เป้าหมายของห้องสมุดมีชีวิต เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน ด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต (LLL) โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ จัดทรัพยากรสารสนเทศที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ กลุ่มเป้าหมายทุกช่วงวัยตั้งแต่วัยเด็ก วัยเรียน วัยทำงาน และวัยผู้สูงอายุ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ จัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาการอ่านออก เขียนได้ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระในแต่ละปัจจัยกับตัวแปรตาม พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง 0.423 - 0.633 การวิเคราะห์ถดถอยพหุ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และอิทธิพลเชิงบวกต่อเป้าหมายด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต (LLL) จำนวน 3 ปัจจัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 34.678$; $p = 0.000$) และค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ปรับปรุง ($Adj R^2$) เท่ากับ 0.489 เมื่อนำไปทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม พบว่า โครงสร้างองค์กรและการบริหารจัดการ (T6) มีความสัมพันธ์และอิทธิพลมากที่สุด ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.283 รองลงมา เครือข่ายและการมีส่วนร่วม (T8) ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.261 และวัฒนธรรมองค์กร (T12) มีความสัมพันธ์และอิทธิพลน้อยที่สุด ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.244 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 156.446$; $p = 0.000$) ($Adj R^2$) เท่ากับ 0.489 ผลจากการวิเคราะห์ปรากฏว่าตัวแปรอิสระที่กล่าวมาข้างต้นสามารถอธิบายการผันแปรของความคิดเห็นของผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานห้องสมุดประชาชนที่มีต่อเป้าหมายด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต (LLL) ได้ร้อยละ 48.70 ($Adj R^2 = 0.487$) สามารถนำมาสร้างสมการถดถอย (2) ดังนี้

$$LLL = 1.074 + 0.285(T6) + 0.237(T8) + 0.233(T12) \text{ ----- (2)}$$

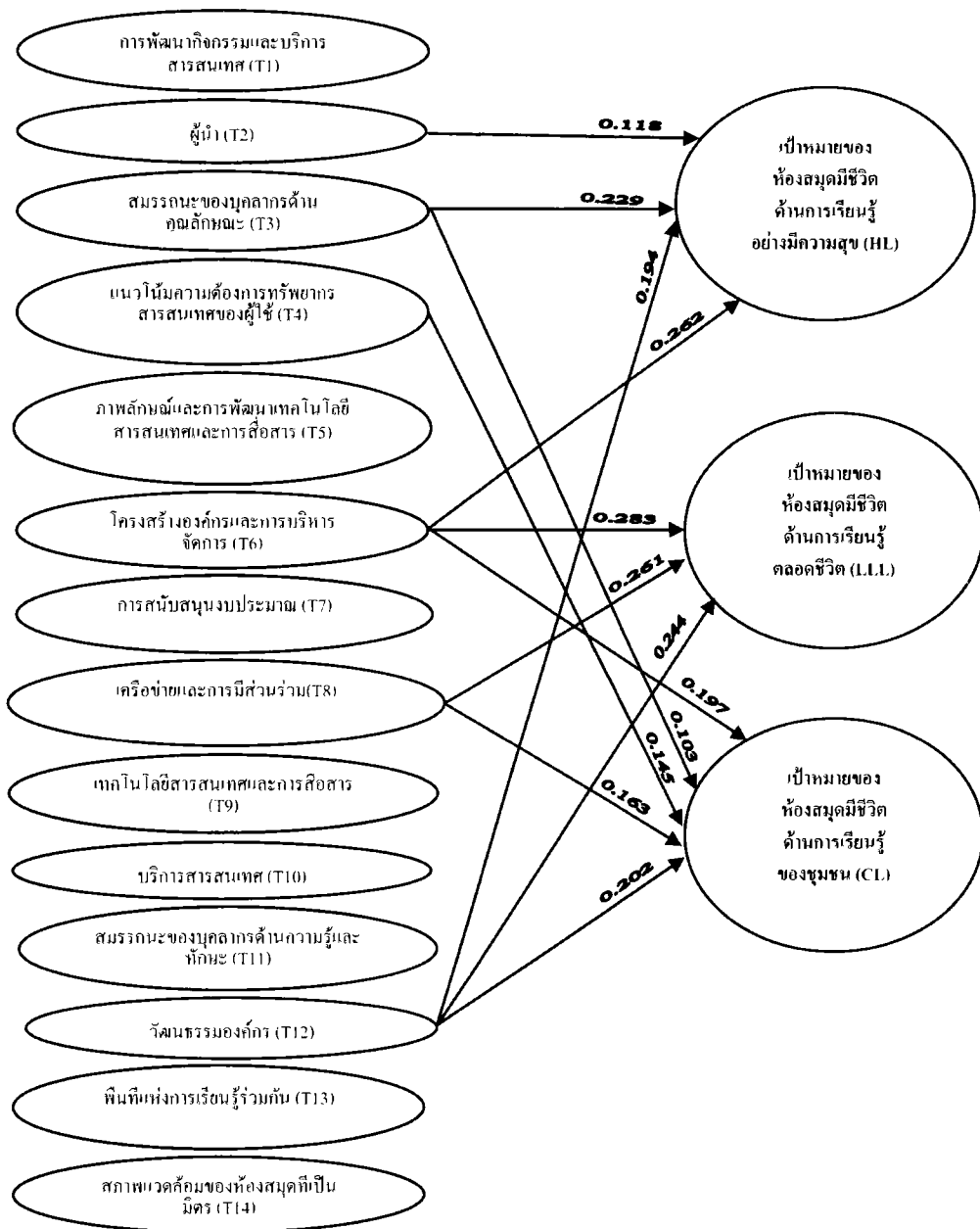
4.3 เป้าหมายของห้องสมุดมีชีวิต เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน ด้านการเรียนรู้ของชุมชน (CL) โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากทุก

ข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ในทุก ๆ เรื่องของชุมชนและข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ จัดเก็บความรู้เพื่อนำไปถ่ายทอดและชุมชนสามารถเข้าถึงความรู้ได้โดยง่าย เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระในแต่ละปัจจัยกับตัวแปรตาม พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง 0.391 - 0.612 การวิเคราะห์ถดถอยพหุ พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และอิทธิพลเชิงบวกต่อเป้าหมายด้านการเรียนรู้ของชุมชน (CL) จำนวน 5 ปัจจัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 32.889$; $p = 0.000$) และค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ปรับปรุง ($Adj R^2$) เท่ากับ 0.476 เมื่อนำไปทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม พบว่า โครงสร้างองค์กรและการบริหารจัดการ (T6) มีความสัมพันธ์และอิทธิพลมากที่สุด ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.197 รองลงมาตามลำดับ วัฒนธรรมองค์กร (T12) ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.202 เครือข่ายและการมีส่วนร่วม (T8) ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.163 แนวโน้มความต้องการทรัพยากรสารสนเทศของผู้ใช้ (T4) ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.145 และสมรรถนะของบุคลากรด้านคุณลักษณะ (T3) มีความสัมพันธ์และอิทธิพลน้อยที่สุด ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.103 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 90.220$; $p = 0.000$) และค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ปรับปรุง ($Adj R^2$) เท่ากับ 0.476 เมื่อนำไปทดสอบความสัมพันธ์

ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม พบว่า ผลจากการวิเคราะห์ปรากฏว่าตัวแปรอิสระที่กล่าวมาข้างต้นสามารถอธิบายการผันแปรของความคิดเห็นของผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานห้องสมุดประชาชนที่มีต่อเป้าหมายด้านการเรียนรู้ของชุมชน (CL) ได้ร้อยละ 47.60 ($Adj R^2 = 0.476$) สามารถนำมาสร้างสมการถดถอย (3) ดังนี้

$$CL = 0.523 + 0.121(T3) + 0.149(T4) + 0.221(T6) + 0.165(T8) + 0.215(T12) \text{ ----- (3)}$$

การวิเคราะห์ปัจจัยและการวิเคราะห์ถดถอยพหุทำให้ได้รูปแบบห้องสมุดมีชีวิตของห้องสมุดประชาชน โดยมีปัจจัยโครงสร้างองค์กรและการบริหารจัดการและวัฒนธรรมองค์กรที่มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อเป้าหมายทั้ง 3 ด้าน สมรรถนะของบุคลากรด้านคุณลักษณะและผู้นำมีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อเป้าหมายด้านการเรียนรู้มีความสุข เครือข่ายและการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อเป้าหมายด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต นอกจากนี้สมรรถนะของบุคลากรด้านคุณลักษณะ เครือข่ายและการมีส่วนร่วม และแนวโน้มความต้องการทรัพยากรสารสนเทศของผู้ใช้มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อเป้าหมายด้านการเรียนรู้ของชุมชน ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบห้องสมุดมีชีวิตของห้องสมุดประชาชน

สรุปและอภิปรายผล

รูปแบบห้องสมุดมีชีวิตของห้องสมุดประชาชน ประกอบด้วย 14 ปัจจัย และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อรูปแบบห้องสมุดมีชีวิตของห้องสมุดประชาชน จำนวน 6 ปัจจัย ดังนี้

1. โครงสร้างองค์กรและการบริหารจัดการ มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อเป้าหมาย

มากที่สุดทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการเรียนรู้อย่างมีความสุข ด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต และด้านการเรียนรู้ของชุมชน ห้องสมุดประชาชนควรมีโครงสร้างองค์กรตามลูกค้า จัดห้องสมุดโดยการจำแนกตามกลุ่มผู้ใช้ เช่น การจัดห้องอ่านหนังสือสำหรับเด็กและวัยรุ่น หรือการจัดบริการแก่บุคคลทุพพลภาพ ทำให้สามารถตอบสนองความ

ต้องการของผู้ใช้กลุ่มต่าง ๆ ได้ (พิมพ์รำไพ เปรมสมิทธิ์ และคณะ, 2554) เนื่องจากปัจจุบันห้องสมุดประชาชนมีกลุ่มลูกค้าที่หลากหลายและแตกต่างกัน เพื่อให้สามารถเข้าถึงผู้ใช้แต่ละกลุ่มได้ และสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับกลุ่มผู้ใช้ได้อย่างเหมาะสมที่สุด และทำให้ขนาดกลุ่มของผู้ใช้เล็กลง จะทำให้การบริการดีขึ้น และ Stueart and Moran (2007) ได้กล่าวไว้ว่าห้องสมุดควรเน้นผู้ใช้บริการเป็นสำคัญเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ให้ได้มากที่สุด และควรมีลักษณะโครงสร้างแบบแบนราบ มีกระบวนการทำงานที่ไม่มีระดับชั้น เพื่อลดสายการบังคับบัญชา (Greer et al., 2007) จากการศึกษาสภาพของห้องสมุดประชาชนพบว่าห้องสมุดประชาชนส่วนใหญ่เป็นโครงสร้างองค์กรตามสายงานทำให้พบปัญหาในการบริหารจัดการที่ล่าช้า ดังนั้นควรมีโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน (ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน, 2547) เป็นองค์กรในกำกับของรัฐ เน้นการกระจายอำนาจ มีระบบการบริหารงานเชิงกลยุทธ์ มีการวางแผน นโยบาย วิสัยทัศน์ เป้าหมายที่ชัดเจน (ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน, 2547) และการบริหารเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยผู้ใช้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและผู้ใช้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (อภิรติ กันเดช, 2551)

2. วัฒนธรรมองค์กร มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อเป้าหมายของห้องสมุดมีชีวิต 3 ด้าน ห้องสมุดประชาชนควรเป็นองค์กรคุณภาพ ที่ให้ความสำคัญกับผู้ใช้ ผลการวิจัยของจุฑารัตน์ นกแก้ว (2554) พบว่า วัฒนธรรมที่สำคัญและทำให้ห้องสมุดมีความเป็นเลิศ คือ ทักษะคน ค่านิยม และความเชื่อ ผู้ให้บริการควรเป็นผู้ที่มีค่านิยมผู้ใช้ ค่านิยมบริการ ค่านิยมคุณภาพ ค่านิยมการทำงานและค่านิยมของผู้ให้บริการ มีความรู้ความเข้าใจความต้องการและความคาดหวังของผู้ใช้ เพราะผู้ใช้คือลูกค้า และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับบุคคลในวิชาชีพ ผู้ใช้ และวิทยากรอื่น ๆ และผลการวิจัยของพรนภา แสงดี (2552) พบว่า ควรจัดสภาพแวดล้อมการทำงานภายในหน่วยงานเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาวัฒนธรรมสารสนเทศในองค์กร

3. สมรรถนะของบุคลากรด้านคุณลักษณะ มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อเป้าหมาย 2 ด้าน คือ ด้านการเรียนรู้อย่างมีความสุข ด้านการเรียนรู้ของชุมชน บุคลากรของห้องสมุดประชาชน

ควรมีจิตบริการ แสดงออกในด้านพฤติกรรม ผู้ปฏิบัติงานควรเป็นผู้ที่มีจิตใจบริการ มีความร่วมมือร่วมใจ ให้บริการอย่างรวดเร็ว สุภาพและเอาใจใส่ (จุฑารัตน์ นกแก้ว, 2554) และ McCabe and Kennedy (2003) ได้กล่าวในการวางแผนห้องสมุดประชาชนสมัยใหม่ว่าบุคลากรต้องมีจิตบริการและมีมนุษยสัมพันธ์ และผู้ให้บริการควรมีจริยธรรม ปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ให้บริการกับประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง (อภิรติ กันเดช, 2551) ต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิด มีสมรรถนะที่สามารถเข้าใจชุมชนที่ให้บริการ นอกจากนี้บุคลากรของห้องสมุดประชาชนควรมีหลากหลายสาขาเข้ามาทำงานร่วมกันเพื่อความสำเร็จของห้องสมุด เช่น บรรณารักษ์ นักเอกสารสนเทศ นักเทคโนโลยีสารสนเทศ นักจัดกิจกรรม นักวิชาการศึกษา นักประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

4. เครือข่ายและการมีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อเป้าหมายของห้องสมุดมีชีวิต 2 ด้าน คือ ด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต และด้านการเรียนรู้ของชุมชน ห้องสมุดประชาชนควรสร้างเครือข่ายกับผู้ใช้ องค์กร แหล่งการเรียนรู้ และบุคคลในวิชาชีพ โดยเฉพาะการสร้างเครือข่ายกับผู้ใช้ มีความสำคัญต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างบุคลากรกับชุมชนมีการดำเนินการในรูปแบบเครือข่าย (อภิรติ กันเดช, 2551) เชื่อมโยงห้องสมุดมีชีวิตกับเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยใช้ความร่วมมือร่วมกับบุคคล ชุมชน องค์กรต่าง ๆ มูลนิธิ บริษัท ตัวแทนจำหน่ายในประเทศและระหว่างประเทศ บริษัทตัวแทน สถาบันการศึกษา ตั้งแต่โรงเรียน วิทยาลัยของรัฐและเอกชน มหาวิทยาลัย (Sherk, 2000) ชุมชนต้องมีส่วนร่วม (Parson, 2004) และชุมชนมีการเข้าร่วมกิจกรรม (Naftzger & et al., 2007)

5. ผู้นำ มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อเป้าหมายของห้องสมุดมีชีวิต ด้านการเรียนรู้อย่างมีความสุข ผู้บริหารห้องสมุดประชาชนควรเข้าใจหลักการบริหารองค์กรสมัยใหม่ ปรับกระบวนการทัศน์ เป็นผู้ประสานงาน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับห้องสมุดมีชีวิต และมีมนุษยสัมพันธ์ ผู้บริหารสูงสุดขององค์กรที่ห้องสมุดสังกัดอยู่ต้องเข้าใจให้การสนับสนุน ร่วมพัฒนา รวมทั้งผู้บริหารในระดับหัวหน้าห้องสมุดต้องมั่นคง เข้มแข็งจึงจะ

ทำให้ห้องสมุดมีชีวิตเจริญก้าวหน้าได้ (จวีลักษณ์ บุญยะกาญจน, 2547)

6. แนวโน้มความต้องการทรัพยากรสารสนเทศของผู้ใช้ มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อเป้าหมายด้านการเรียนรู้ของชุมชน ห้องสมุดประชาชนควรจัดหาทรัพยากรสารสนเทศทางอาชีพ จัดหาทรัพยากรสารสนเทศท้องถิ่นเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดหาทรัพยากรสารสนเทศที่เกี่ยวกับแหล่งความรู้ในชุมชน จัดหาทรัพยากรสารสนเทศให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ทุกกลุ่ม เป็นการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศเฉพาะที่ลูกค้าต้องการในเวลาที่ต้องการ (Stueart and Moran, 2007) จัดหาทรัพยากรสารสนเทศตามความต้องการและการรับรู้ของชุมชน (Parson, 2004) ควรเป็นสารสนเทศที่ดี (จวีลักษณ์ บุญยะกาญจน, 2547) เพราะเนื้อหาเป็นรากฐานของห้องสมุดมีชีวิต เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน (Sherk, 2000) ชุมชนสามารถใช้สารสนเทศเพื่อการประกอบอาชีพ ใช้ในการแก้ไขปัญหา และสามารถพึ่งตนเองได้ บุคลากรควรมีการติดตามความก้าวหน้าอย่างสม่ำเสมอ มีการศึกษาความต้องการของผู้ใช้กลุ่มต่าง ๆ อยู่เสมอ ดังที่ Stueart and Moran (2007) ได้กล่าวไว้ว่าห้องสมุดควรมีการสำรวจความต้องการของลูกค้าอยู่ตลอดเวลา ข้อเสนอแนะจากข้อค้นพบในงานวิจัย

1. รัฐบาล การพัฒนาห้องสมุดประชาชนให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต ต้องมีนโยบายที่ชัดเจนปรับเปลี่ยนห้องสมุดประชาชนให้เป็นองค์กรในกำกับของรัฐ มีอิสระในการบริหารจัดการ มีงบประมาณที่แน่นอน และเพียงพอในการจัดบริการสอดคล้องกับจำนวนของประชาชนในพื้นที่ที่ห้องสมุดประชาชนรับผิดชอบ

2. ห้องสมุดประชาชน ควรมีการปรับเปลี่ยน ดังนี้

2.1 ด้านองค์กร ห้องสมุดประชาชนที่สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กระทรวงศึกษาธิการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร และเทศบาล ควรปรับโครงสร้างองค์กรห้องสมุดประชาชนให้สอดคล้องกับลูกค้าและปรับองค์กรให้มีลักษณะแบบแบนราบ มีกระบวนการทำงานที่ไม่มีระดับชั้นเพื่อลดสายการบังคับบัญชา เน้นการกระจายอำนาจ และในการบริหารจัดการควร

มีระบบการบริหารงานเชิงกลยุทธ์

2.2 ด้านผู้บริหาร ควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับห้องสมุดมีชีวิต เข้าใจหลักการบริหารองค์กรสมัยใหม่ ปรับกระบวนการทัศน์ เป็นผู้นำประสานงานและมีมนุษยสัมพันธ์ ให้ความสำคัญและสนับสนุนการพัฒนาห้องสมุดประชาชนให้เป็นองค์กรคุณภาพที่ให้ความสำคัญกับผู้ใช้ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับบุคคลในวิชาชีพ ผู้ใช้ และวิทยาการอื่น ๆ และการบริหารเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างห้องสมุดประชาชนกับชุมชน ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาห้องสมุดประชาชน โดยการสร้างเครือข่ายกับผู้ใช่ องค์กร แหล่งการเรียนรู้ และบุคคลในวิชาชีพในชุมชน

2.3 ด้านผู้ปฏิบัติงาน ควรพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรห้องสมุดประชาชนให้มีความรู้เกี่ยวกับกลุ่มลูกค้า ชุมชน และสามารถสร้างเครือข่ายกับกลุ่มต่าง ๆ ได้ จัดหาทรัพยากรสารสนเทศให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิด มีจิตบริการ มีจริยธรรมและปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มแผนงาน สำนักบริหารงานการศึกษา
นอกโรงเรียน. (2549). **การประเมินผลโครงการพัฒนาต้นแบบห้องสมุดประชาชนที่มีชีวิต**. กรุงเทพฯ : กลุ่มแผนงาน สำนักบริหารงานการศึกษา
นอกโรงเรียน.
กิตต์ประพัฒน์ พิรุณห์. (2551). **ศึกษาการประเมินโครงการห้องสมุดมีชีวิตเพื่อส่งเสริมการอ่านโรงเรียนบ้านห้วยมะไฟ**. บุรีรัมย์ :
โรงเรียนบ้านห้วยมะไฟ.
จุฑารัตน์ นกแก้ว. (2554). **วัฒนธรรมบริการของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา. ขอนแก่น :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
จวีลักษณ์ บุญยะกาญจน. (2547). **ห้องสมุดมีชีวิต [เอกสารอัดสำเนา]**. มหาสารคาม:
สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
ชุตินา สัจจนันท์, บุญศรี พรหมมาพันธุ์ และศิริพร
สัจจนันท์. (2550). **การประเมินผล**

- การดำเนินงานห้องสมุดประชาชนในประเทศไทยตามมาตรฐานห้องสมุดประชาชน. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- ทบวงมหาวิทยาลัย. รายงานการประชุมคณะกรรมการพัฒนาห้องสมุดในทัศนะใหม่ตามแนวนโยบายนายกรัฐมนตรีครั้งที่ 1/2544. วันศุกร์ ที่ 23 พฤศจิกายน 2544. [เอกสารอัดสำเนา]. กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัย, 2544.
- ทอฟฟเลอร์, อัลวิน และทอฟฟเลอร์, ไฮดี. (2552). ความมั่งคั่งปฏิวัติ : Revolutionary. (สฤณี อาชวานันทกุลม, แปล). กรุงเทพฯ : มติชน.
- ทักษิณ ชินวัตร, พ.ต.ท. (2544). รายงานการประชุมคณะกรรมการพัฒนาห้องสมุดในทัศนะใหม่ตามแนวนโยบายนายกรัฐมนตรี ครั้งที่ 1/2544. วันศุกร์ ที่ 23 พฤศจิกายน 2544 [เอกสารอัดสำเนา]. กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัย.
- อัญชนก อินทาร์กษ. (2551). การพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตโดยใช้เทคนิคการกระจายหน้าที่เชิงคุณภาพ กรณีศึกษาห้องสมุดคณะวิศวกรรมศาสตร์. การค้นคว้าแบบอิสระวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อิดารัตน์ เจริญเขต. (2551). รูปแบบห้องสมุดมีชีวิตของมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์. ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นงลักษณ์ พร้อมจะบก. (2551). ความพึงพอใจในการดำเนินงานโครงการห้องสมุดประชาชนมีชีวิตของสมาชิกห้องสมุดประชาชนจังหวัดเลย. การค้นคว้าอิสระปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. เลย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- นพกนก บุรณันท์. (2549). การวิจัยการพัฒนาห้องสมุดประชาชนมีชีวิตจังหวัดมุกดาหาร เป็นการวิจัยและพัฒนา. มุกดาหาร : สำนักงานการศึกษานอก
- ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร.
- พรนภา แสงดี. (2552). การพัฒนาวัฒนธรรมสารสนเทศในสถาบันอุดมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา. ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.
- พุดมี วีระประเสริฐ. (2545). ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- โรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง. (2551). การรายงานการพัฒนาห้องสมุดในส่วนให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต. ราชบุรี : โรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง.
- วรพจน์ วีรพลิน. (2550). ศึกษาความต้องการรูปแบบห้องสมุดที่พึงประสงค์ของบุคลากรและนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สมบัติ สุวรรณพิทักษ์. (2550). ห้องสมุดมีชีวิต. ค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2550, จาก <http://dnfe5.nte.go.th/localdata/webimaqs/non3ed.html>.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2553). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ.2555-2559). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานอุทยานการเรียนรู้. (2547). สำนักงานอุทยานการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : สำนักงานอุทยานการเรียนรู้.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2540). การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อภาภรณ์ อังสาชน และคณะ. (2550). การพัฒนารูปแบบจากห้องสมุดสู่ศูนย์กลางความรู้. กรุงเทพฯ : หลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์

- และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สวนดุสิต.
- Bernal heights living library and think park. (2005). Retrieved July 22, 2006, from <http://alivinglibrary.org/image/NewBernalJournalDec2005.htm>.
- Black, K. (2006). *Business statistics for contemporary decision making*. 4th ed. New York : John Wiley and Sons.
- Cropley, A. J. (1980). *Towards a system of lifelong education*. Humburg : UNESCO Institute for Education.
- Living library. (2005). Retrieved April 2, 2006, from http://www.riverdeep.net/partners/living_library/living_library.jhtml
- McCabe, G. B. a. and J. R. Kennedy (2003). *Planning the modern public library*. Westport : Greenwood.
- Naftzger, Neil, & et al. (2007). *21st Century Community Learning Centers*. Naperville, IL : Learning Point Associates.
- Ramos, Mila. M. (2007). "The Role of Librarians in 21st Century," *The 35th Anniversary of the Agricultural Librarians Association of the Philippines (ALAP)*. June 8, 2007. Laguna : UP Los Baños.
- Sherk, Bonnie Ora. (1995). *A living library: new model for global electronic interactivity and networking in the Garden*. *Visible Language*. 29(2); 180-185.
- Smith, William. (2006). *So You Want To Create a Community Learning Centre? An Overview of the CLC Framework for Action Community Partnership*. Naval, QC: LEARN, the Leading English Education And Resource Network.
- Stueart, R.D., and Moran, B.B. (2007). *Library and Information Center Management*. 7th ed. Colorado : Libraries Unlimited.
- The Copenhagen declaration. (1999). Retrieved August 8, 2007, from <http://www.bs-dk/publik.ationer/nfn/4-99/05.htm>
- The Australian Library and Information Association (ALIA), and The ALIA Public Libraries Advisory Committee (PLAC). (2011). *Beyond a Quality Service: Strengthening the Social Fabric Standards and Guidelines for Australian Public Libraries*. Deakin ACT : The Australian Library and Information Association.
- UNESCO. and Principal Regional Office for Asia and the Pacific. (1995). *APPEAL Training Materials for Continuing Education Personnel (ATLP-CE). A Manual for the Development of Learning Centre*. Bangkok : UNESCO PROAP.
- Vakkari, Pertty and Serola, Sami. (2011). "Perceived outcomes of public libraries," *Library & Information Science Research*. (34), 37-44.
- Yalvac, Mesut. (2004). "New public libraries system model and information society technology in Turkey," *Library Hi Tech News*. (7), 18-24.
- Yamazaki, H. (2006). *Change society, role of information professionals and strategy for libraries*. Retrieved January 5, 2009, from <http://www.ifla.org/IV/ifla72/papers/133-yamazaki-en.pdf>

ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศด้านการท่องเที่ยว

จินตนา โต้งสูงเนิน¹

บทคัดย่อ

บทความปริทัศน์นี้นำเสนอผลการวิเคราะห์บทความวิจัยที่ศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านการท่องเที่ยว เพื่อค้นหาทฤษฎีที่ใช้ศึกษาและรูปแบบพฤติกรรมที่ค้นพบในงานวิจัยที่ผ่านมา ผลการวิเคราะห์พบว่า ทฤษฎีที่นิยมใช้ในการศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned behavior : TPB) แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model : TAM) การจำแนกพฤติกรรมตามแผน (The Decomposed TPB : DTPB) คำพูดปากต่อปากทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Word of Mouth – eWOM) ส่วนรูปแบบพฤติกรรม ทักษะคติต่อพฤติกรรม (Attitude toward the Behavior) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norm) การรับรู้การควบคุมเชิงพฤติกรรม (Perceived Behavioral Control)

คำสำคัญ : พฤติกรรมสารสนเทศ พฤติกรรมสารสนเทศการท่องเที่ยว ทฤษฎีพฤติกรรมตามแบบแผน ทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี

¹อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา

The Theories used in Tourism Information Behavior Studies

Jintana Tongsungnoen¹

Abstract

This review paper presents the results of an analysis of research papers on tourism information behaviors. The objectives were to seek for the theories that were most used and the pattern of information behaviors found in the previous studies. It was found that the most used theories were Theory of Planned behavior (TPB), Technology Acceptance Model (TAM), The Decomposed TPB (DTPB), and Electronic Word of Mouth (eWOM). The pattern of information behaviors found were Attitude toward the Behavior, Subjective Norm, Perceived Behavioral Control.

Keywords : Information Behavior, Tourism Information Behavior, TPB, TAM

¹Jintana Tongsungnoen, Lecturer, Business Computer Program, Faculty of Management Science, Nakhon Ratchasima Rajabhat University

บทนำ

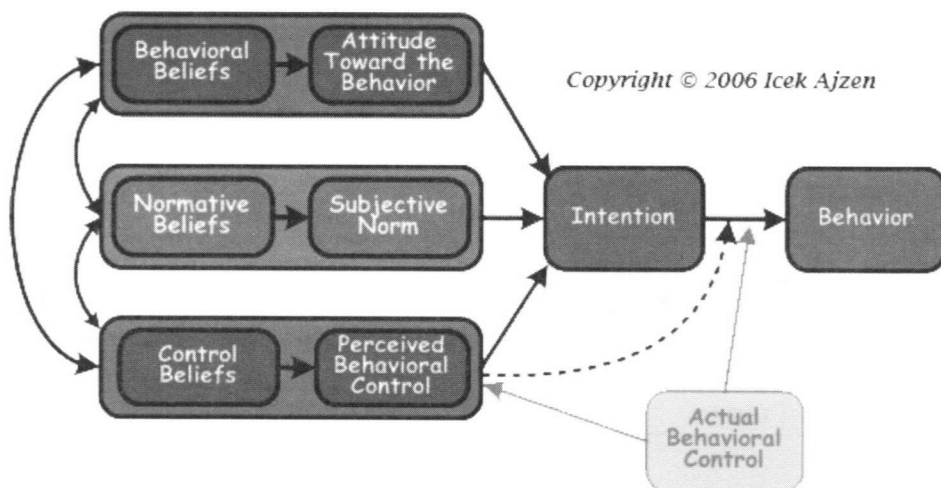
จากการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทำให้ธุรกิจท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญนำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศการสร้างงาน และการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของการคมนาคมขนส่ง รวมไปถึงการค้าและการลงทุน เมื่อประเทศประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการสร้างรายได้และช่วยให้เศรษฐกิจฟื้นตัวได้ในเวลาที่รวดเร็วกว่าภาคการผลิตและบริการอื่นๆ อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีแนวโน้มในการแข่งขันรุนแรงขึ้นตามลำดับ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554) ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัย ฉบับที่ 8 ที่มุ่งพัฒนาศักยภาพพระดับคุณภาพบริการในอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว โดยเน้นให้เกิดการพัฒนาศักยภาพในด้านต่างๆ เช่น การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวชุมชน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2555)

McColl et al (1994, p116) กล่าวว่าไว้ว่า การกำหนดพฤติกรรมของผู้บริโภคเป็นการกระทำของบุคคลที่มีต่อการใช้ การจัดซื้อ การใช้ผลิตภัณฑ์

และการบริการ รวมทั้งเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การตัดสินใจ ซึ่งสามารถบ่งบอกการกระทำของนักท่องเที่ยวได้ จึงมีความสำคัญมากสำหรับการพัฒนาของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ดังนั้น พฤติกรรมผู้บริโภคจะทำให้ผู้จัดการนำเที่ยวประสบความสำเร็จในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยที่สามารถระบุและเข้าใจความต้องการของผู้บริโภคได้

พฤติกรรมนักท่องเที่ยวจะมีประโยชน์ต่อผู้จำหน่ายในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ควรมุ่งเน้นประเด็นที่เป็นแนวโน้มพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน ซึ่งจะต้องพิจารณาจากประสบการณ์การท่องเที่ยวในอดีต และพฤติกรรมนักท่องเที่ยวจะมีประโยชน์ต่อการวางแผนและการตลาดเป็นอย่างมาก (Leiper, 1997) โดยพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของผู้บริโภคในแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน และมีความต้องการในการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน (Horton, 1984; Assael, 1995; Sharpley, 1996). Swarbrooke and Horner (1999, p. 3)

ดังนั้นธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทราบพฤติกรรม การแสวงหาสารสนเทศด้านการท่องเที่ยวจากแหล่งข้อมูลและสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบออนไลน์หรือออฟไลน์ ดังนั้น บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์พฤติกรรม การแสวงหาสารสนเทศด้านการท่องเที่ยวในการตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงองค์ประกอบสำคัญตามแนวคิดเชิงพฤติกรรมของ Ajzen (Ajzen, 2006)

ภาพที่ 1 The Theory of Planned Behaviour (Ajzen, 2006)

กรอบการวิเคราะห์เอกสาร

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาจากเอกสารบทความวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านการท่องเที่ยว ด้วยการสืบค้นจากฐานข้อมูล Emerald Management Database และ Science Direct โดยใช้คำค้น Information Behavior, Information Tourism Behavior, TPB, TAM หลักเกณฑ์ในการเลือกบทความคือ ในแต่ละบทความจะต้องมีคำค้นว่า Information Behavior

ปรากฏอยู่ในชื่อส่วนของชื่อเรื่อง บทคัดย่อ หรือเนื้อหาของบทความ และเน้นไปในด้านการท่องเที่ยว ที่สามารถบ่งบอกถึงการเข้าถึงเพื่อให้ได้มาซึ่งการตัดสินใจในการเลือกแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ซึ่งทำให้ทราบถึงพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของนักท่องเที่ยว ทั้งนี้บทความที่คัดเลือกจะตีพิมพ์ระหว่างปี 2008-2012 เพื่อไม่ให้เกิดความล้าสมัย จึงได้บทความมาจำนวน 6 บทความที่เกี่ยวข้อง ดังแสดงรายละเอียดในตารางดังนี้

ผู้วิจัย	วัตถุประสงค์	ทฤษฎีที่นำมาใช้	ผลการศึกษา
Eleonora Pantano. (2012)	ศึกษา Social Network เป็นเครื่องมือหลักสำหรับการเลือกสถานที่ท่องเที่ยว และเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน	1.Technology Acceptance Model (TAM) 2.The influence of eWOM Communication 3.The influence of perceived enjoyment	eWOM สร้างการรับรู้และทัศนคติที่มีต่อการใช้ social network ว่าเป็นเครื่องมือที่มีพลังในการเน้นตัวเลือกแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเพลิดเพลินภายใต้บทบาทของความสนุกโดย social network และการแสดงถึงการพยากรณ์ที่แม่นยำสำหรับทัศนคติของผู้บริโภคและความสนใจในพฤติกรรมการท่องเที่ยว
Jalilvand, Mohammad Reza and Samiei, Neda. (2012)	ศึกษาผลกระทบของ eWOM ในการเลือกแหล่งท่องเที่ยวโดยใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (TPB)	1.eWOM (Electronic Word of Mouth) 2.TPB (Theory of Planned Behavior)	eWOM มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อทัศนคติที่มีต่อการเดินทางมายัง Isfahan ความคิดเห็นส่วนตัว การรับรู้เกี่ยวกับการควบคุมเชิงพฤติกรรมและความสนใจต่อการเดินทาง ยิ่งไปกว่านั้นประสบการณ์ในการเดินทางมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการใช้ eWOM และการสร้าง TPB
Castaneda, J. Alberto; Frias, Dolores M. and Rodriguez, Miguel A. (2009)	ศึกษาการใช้และการยอมรับอินเทอร์เน็ตในการแสวงหาแหล่งท่องเที่ยวทั้งในอดีตและในอนาคต	1.Technology Acceptance Model (TAM) 2.TPB (Theory of Planned Behavior)	TPB ประโยชน์และความสะดวกต่อการใช้เป็นตัวขับเคลื่อนการรับอินเทอร์เน็ตในการแสวงหาแหล่งข้อมูลโดยนักท่องเที่ยว

ผู้วิจัย	วัตถุประสงค์	ทฤษฎีที่นำมาใช้	ผลการศึกษา
Theera Erawan, Donyaprueth Krairit and Khang, Do Ba. (2010)	ศึกษาการขยายตัวและทดสอบรูปแบบพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศการท่องเที่ยว	1.Three-pronged approach 2.TPB (Theory of Planned Behavior) 3.Motivation theory 4.Economic of information theory 5.Information processing theory of consumer choices	พฤติกรรมการณ์ค้นสารสนเทศภายนอกของนักท่องเที่ยวมี 6 ปัจจัยได้แก่ 1) การรับรู้ความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม 2) การรับรู้ความเสี่ยงส่วนบุคคล 3) การใช้ประโยชน์จากแหล่งข้อมูลและการเข้าถึง 4) ความสามารถในการค้นหา 5) คล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และ 6) ทศนคติ
Huh , Hyang Jin; Kim, Taegoo (Terry) and Law, Rob. (2009)	ศึกษา intention-based model เพื่อทดสอบแบบจำลอง CTMs ในการทำนายและอธิบายพฤติกรรมการใช้ Hotel Information System (HIS)	1.Technology Acceptance Model (TAM) 2.TPB (Theory of Planned Behavior) 3.DTPB (Decomposed Theory of Planned Behavior)	DTPB อธิบายความตั้งใจได้ดีกว่า TAM และ TPB และ DTPB อธิบายทัศนคติของพนักงานต่อการใช้ HIS ดีกว่า TAM
Quintal, Vanessa Ann, Lee, Julie Anne, and Soutar, Geoffrey N.(2010)	ศึกษาการรับรู้ความเสี่ยงและความไม่แน่นอนในการตัดสินใจของผู้ที่เคยเที่ยวออสเตรเลียโดยใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน(TPB)	TPB (Theory of Planned Behavior)	การรับรู้ความเสี่ยงของจีนและเกาหลีใต้มีมากขึ้นในการเดินทางไปเยือนออสเตรเลียซึ่งมากกว่าญี่ปุ่น และการรับรู้ความไม่แน่นอนของเกาหลีใต้และญี่ปุ่นในการเดินทางไปเยือนออสเตรเลียมีมากกว่าจีน

จากการศึกษาครั้งนี้ ได้ทำการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านการท่องเที่ยว โดยวิเคราะห์เอกสารในส่วนของบทคัดย่อ ระเบียบวิธีวิจัย ผลการศึกษา การอภิปรายผล และสรุปผลการศึกษา เพื่อศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว จากการศึกษาได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลใน 2 ส่วนคือ ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา และพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านการท่องเที่ยว

1. ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

1.1 ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned behavior : TPB)

Francis, Jillian J. et al. (2004) ได้กล่าวว่าทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนได้มีการพัฒนาตั้งแต่ปี 1985 เป็นทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคม (Social

psychology) ที่พัฒนามาจากทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (Theory of Reasoned Action) ของ Ajzen และ Fishbein (1975) ทฤษฎีนี้อธิบายว่า การแสดงพฤติกรรมของมนุษย์จะเกิดจากการขึ้นาโดยความเชื่อ 3 ประการ อันได้แก่ ประการที่หนึ่งความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรม (Behavioral beliefs) เป็นความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับผลของการกระทำ หากบุคคลมีความเชื่อว่า การทำพฤติกรรมนั้นจะนำไปสู่ผลในทางบวก เขาก็จะมีเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมนั้น หากเชื่อว่าการทำพฤติกรรมนั้นจะนำไปสู่ผลในทางลบ เขาก็จะมีเจตคติที่ไม่ดีต่อพฤติกรรมนั้น ประการที่สองความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง (Normative beliefs) เป็นตัวกำหนดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง เป็นความเชื่อที่ว่าบุคคลคิดว่าเขาควรทำพฤติกรรมนั้น บุคคลก็มีแนวโน้มที่จะทำพฤติกรรมนั้น หากบุคคลเชื่อว่าคนอื่นที่มีความสำคัญสำหรับเขาคิด

ว่าเขาไม่ควรทำพฤติกรรมนั้น เขาก็มีแนวโน้มที่จะไม่ทำพฤติกรรมนั้น และประการที่สาม ความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุม (Control beliefs) เป็นพื้นฐานของการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมเป็นความเชื่อเกี่ยวกับการมีหรือไม่มีทรัพยากร ซึ่งความเชื่อแต่ละตัวจะส่งผลต่อตัวแปรต่างๆ (Ajzen, 1991) โดยเจตนาเชิงพฤติกรรม (Behavioral Intention) ได้รับอิทธิพลจากตัวกำหนด 3 ตัว คือ ทศนคติต่อพฤติกรรม (Attitude toward the Behavior) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norm) และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (Perceived Behavioral Control) ในการเลือกแหล่งท่องเที่ยว Jalilvand, Mohammad Reza and Samiei, Neda. (2012) ได้ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนเพื่อดูพฤติกรรมนักท่องเที่ยวทั้งในอดีตและปัจจุบันในการสนับสนุนการแสวงหาสารสนเทศและการใช้ประโยชน์จากแหล่งสารสนเทศ โดยอาศัยแหล่งสารสนเทศภายนอกในการตัดสินใจเลือกรูปแบบและแหล่งท่องเที่ยวก่อนการเดินทางท่องเที่ยว ผ่านเครือข่ายออนไลน์ นอกจากนี้ Quintal, Vanessa Ann, Lee, Julie Anne, and Soutar, Geoffrey N. (2010) ยังได้ศึกษาพบว่า การรับรู้ความเสี่ยงและความไม่แน่นอนซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติการตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยว โดยการรับรู้ความเสี่ยงมีผลกระทบโดยตรงต่อทัศนคติ ส่วนการรับรู้ความไม่แน่นอนมีผลกระทบต่อทัศนคติและการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม

1.1 แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model : TAM)

แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยีเป็นแบบจำลองที่นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อ ทศนคติและความสนใจที่จะใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมี 2 ปัจจัย คือ 1) การรับรู้ถึงประโยชน์ที่จะได้รับ (Perceived Usefulness : PU) ซึ่งเป็นระดับความเชื่อของผู้ใช้เทคโนโลยีจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้ดีขึ้น 2) การรับรู้ถึงการใช้งานง่าย (Perceived Ease of User : PEOU) เป็นระดับความเชื่อที่ว่า การใช้งานนั้นไม่ต้องการความพยายามในการใช้งาน นั่นคือใช้งานง่าย (Davis, 1989) ซึ่งปัจจัยทั้งสองจะส่งผลให้มีการนำมาใช้และยอมรับ

ในเทคโนโลยี จากการศึกษาของ Castaneda, J. Alberto; Frias, Dolores M. and Rodriguez, Miguel A. (2009) ได้นำแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (TAM) มาใช้ในการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในอดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่านักท่องเที่ยวเกิดการใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเพื่อการแสวงหาสารสนเทศด้านการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ทำให้ประหยัดเวลาในการแสวงหาแหล่งท่องเที่ยว และยังสามารถคาดการณ์ต่อไปในอนาคตได้ว่า การเจริญเติบโตในการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการแสวงหาแหล่งท่องเที่ยวจะเพิ่มมากขึ้นเป็นเท่าตัว สามารถกล่าวได้ว่า TAM ได้เข้ามามีบทบาทในการแสวงหาสารสนเทศของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

1.2 การจำแนกพฤติกรรมตามแผน (The Decomposed TPB : DTPB)

การจำแนกพฤติกรรมตามแผนพัฒนาขึ้นครั้งแรกโดย Taylor and Todd (1995) ออกแบบมาสำหรับการอธิบายพฤติกรรมการทำงานที่มีต่อเทคโนโลยีสารสนเทศ มุ่งเน้นการระบุปัจจัยความเชื่อต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อปัจจัยเชิงพฤติกรรมทั้ง 3 ได้แก่ 1) ทศนคติต่อพฤติกรรม (Attitude toward the Behavior) ได้รับอิทธิพลจากความสะดวกในการรับรู้การใช้งาน (Perceived ease of use) การรับรู้ประโยชน์ (Perceived usefulness) และความเข้ากันได้ (Compatibility) 2) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norm) ได้รับอิทธิพลจากเพื่อน (Peer influence) และอิทธิพลผู้บังคับบัญชา (Superior influence) 3) การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (Perceived Behavioral Control) ได้รับอิทธิพลจากความสามารถของตนเอง (Self-efficacy) และการสนับสนุนทางเทคนิค (Technical support) (Huh, Hyang Jin; Kim, Taegoo (Terry) and Law, Rob., 2009) ในการแสวงหาสารสนเทศด้านการท่องเที่ยว ได้มีการศึกษาเปรียบเทียบเพื่ออธิบายถึงพฤติกรรมความตั้งใจในการแสวงหาสารสนเทศของพนักงานโรงแรม พบว่าการจำแนกพฤติกรรมตามแผน (DTPB) สามารถให้ข้อมูลเพิ่มเติมในเชิงลึก และอธิบายเจตนาเชิงพฤติกรรมได้ดีกว่าทั้ง TAM และ TPB ซึ่งการมีปัจจัยที่หลากหลาย มีส่วนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการแสวงหาสารสนเทศด้านการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

1.2 คำพูดปากต่อปากทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Word of Mouth – eWOM)

การสื่อสารผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ตทำให้เกิดความสะดวกและรวดเร็วในการแบ่งปันความรู้ การส่งข้อความบนเว็บเป็นการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคผลิตภัณฑ์และบริการ ในการส่งข้อมูลจะขยายทางเลือกของผู้บริโภค เนื่องจากใช้ต้นทุนต่ำและมีความน่าเชื่อถือสูง ซึ่งประได้ผลดีกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับ คำพูดปากต่อปาก (Word of Mouth – WOM) แบบดั้งเดิม eWOM ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการสร้างกลยุทธ์ทางการตลาด เกิดการรับรู้และสร้างทัศนคติต่อการท่องเที่ยว เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การท่องเที่ยวทั้งในเชิงบวกและลบ สามารถสร้างชื่อเสียงให้กับบริษัทหรือผู้จัดนำเที่ยวได้อีกทางหนึ่ง ซึ่ง eWOM จะเข้ามามีบทบาทเพิ่มมากขึ้นกว่า คำพูดปากต่อปาก (Word of Mouth – WOM) (Eleonora Pantano., 2012; Jalilvand, Mohammad Reza and Samiei, Neda., 2012) ดังนั้นจึงแสดงให้เห็นว่าการสื่อสารแบบออนไลน์มีส่วนช่วยให้เกิดการสื่อสารที่รวดเร็วและสร้างแรงจูงใจต่อนักท่องเที่ยวสามารถผลักดันให้ธุรกิจด้านการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

2. พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านการท่องเที่ยว

จากทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned behavior : TPB) ในการเกิดเจตนาเชิงพฤติกรรม (Behavioral Intention) นั้น ได้รับอิทธิพลจากพฤติกรรมต่อไปนี้ (Ajzen, 1991)

2.1 ทัศนคติต่อพฤติกรรม (Attitude toward the Behavior) เป็นปัจจัยส่วนบุคคล (Personal Factors) ที่ประเมินพฤติกรรมทางบวกหรือลบต่อการกระทำนั้นๆ ถ้าบุคคลมีความเชื่อว่าการทำพฤติกรรมใดแล้วจะได้รับผลทางบวก ก็จะมีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมนั้น ในทางตรงข้าม หากมีความเชื่อว่าการทำพฤติกรรมนั้นแล้วจะได้รับผลในทางลบ ก็จะมีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อพฤติกรรมนั้น Eleonora Pantano (2012) ได้ใช้ทัศนคติต่อพฤติกรรมในการประเมินการตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยวผ่านเครือข่ายทางสังคม (social network) ซึ่งเป็นแหล่งให้ข้อมูลที่ส่งผลต่อทัศนคติของนักท่องเที่ยว สามารถใช้เป็นช่องทางการสื่อสารและสร้างกลยุทธ์ทางการตลาด

ซึ่งทัศนคติได้รับอิทธิพลจากความเพลิดเพลินและความสะดวกในการรับรู้ในการใช้งานง่าย และส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวในอนาคต

2.2 การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norm) เป็นการรับรู้ของบุคคลว่าบุคคลที่มีความสำคัญสำหรับเขา ได้ทำพฤติกรรมนั้น หรือต้องการให้เขาทำพฤติกรรมนั้น ก็จะมีแนวโน้มที่จะคล้อยตามและทำตามด้วย จากการศึกษาของ Jalilvand, Mohammad Reza and Samiei, Neda. (2012) พบว่า การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมีผลกระทบโดยตรงต่อความตั้งใจเดินทางท่องเที่ยว ยกตัวอย่างเช่น หลังจากการเลือกตั้งประธานาธิบดี Ahmadi Nezhad และปัญหานิวเคลียร์ในอิหร่านได้เพิ่มแรงกดดันกับภาพลักษณ์ประเทศ เหตุการณ์เหล่านี้นำไปสู่การเผยแพร่ข้อมูลเชิงลบ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจในการเดินทางหรือการเลือกแหล่งท่องเที่ยว

2.3 การรับรู้การควบคุมเชิงพฤติกรรม (Perceived Behavioral Control) เป็นการรับรู้ของบุคคลว่า เป็นการยากหรือง่ายที่จะทำพฤติกรรมนั้นๆ ถ้าบุคคลเชื่อว่า มีความสามารถที่จะกระทำพฤติกรรมในสภาพการณ์นั้นได้ และสามารถควบคุมให้เกิดผลดังตั้งใจ เขาก็มีแนวโน้มที่จะทำพฤติกรรมนั้น จากการศึกษาของ Castaneda, J. Alberto; Frias, Dolores M. and Rodriguez, Miguel A. (2009) พบว่า การรับรู้การควบคุมเชิงพฤติกรรมด้วยการรับรู้ประโยชน์ การสร้างนิสัย การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อเป็นช่องทางในการสื่อสาร การเข้าถึง ผ่านทางกระดานสนทนา และวิธีอื่นๆ ให้นักท่องเที่ยวใช้อินเทอร์เน็ตแสวงหาสารสนเทศเพื่อใช้ในการตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยวทั้งในปัจจุบันและในอนาคตได้

นอกจากพฤติกรรมทั้ง 3 ประการตามแนวคิดเชิงพฤติกรรมของ Ajzen (2006) ยังมีพฤติกรรมที่มีอิทธิพลต่อการแสวงหาสารสนเทศด้านการท่องเที่ยวที่เป็นการแสวงหาข้อมูลจากภายนอก ได้แก่ (1) การรับรู้ความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม (2) การรับรู้ความเสี่ยงส่วนบุคคล (3) การใช้ประโยชน์จากแหล่งข้อมูลและการเข้าถึง และ (4) ความสามารถในการค้นหา (Theera Erawan, Donyaprueth Krairit and Khang, Do Ba., 2010)

บทสรุป

ในการดำเนินธุรกิจด้านการท่องเที่ยวเพื่อให้ประสบความสำเร็จได้ในอนาคต จำเป็นต้องรับรู้ถึงพฤติกรรมและการแสวงหาสารสนเทศของนักท่องเที่ยว จากการวิเคราะห์บทความวิจัยที่ผ่านมาพบว่า การแสวงหาสารสนเทศด้านการท่องเที่ยวต้องอาศัยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตผ่านเครือข่ายทางสังคม การยอมรับเทคโนโลยีรวมถึงการรับรู้เกี่ยวกับทัศนคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้การควบคุมเชิงพฤติกรรม การรับรู้ความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม การรับรู้ความเสี่ยงส่วนบุคคล การใช้ประโยชน์จากแหล่งข้อมูลและการเข้าถึง และความสามารถในการค้นหาข้อมูลด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภค ซึ่งสามารถนำประสบการณ์จากการเรียนรู้พฤติกรรมมาสร้างกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้กับผู้ประกอบการธุรกิจด้านการท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559.
- กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. ราชกิจจานุเบกษา. ประกาศคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ เรื่อง แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-559. เล่ม 128 ตอน พิเศษ ง, หน้า 1-3.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2555). นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2555-2559). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, หน้า 21-22.
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50, 179-211.
- Ajzen, I. (2006). Constructing a TpB Questionnaire: Conceptual and Methodological Considerations. Retrieved March 20, 2013, from <http://people.umass.edu/aizen/pdf/tpb.measurement.pdf>

- _____. (2006). Behavioral Interventions Based on the Theory of Planned Behavior. Retrieved March 20, 2013, from http://people.umass.edu/aizen/pdf/tpb_intervention.pdf.
- Armitage, Christopher J. (2001). Efficacy of the Theory of Planned Behaviour: A meta-analytic review. *British Journal of Social Psychology*, 40: 471-499.
- Assael, H., (1995). *Consumer Behavior and Marketing Action*, International Thomson Publishing, Cincinnati, OH.
- Castaneda, J. Alberto; Frias, Dolores M. and Rodriguez, Miguel A. (2008). Antecedents of internet acceptance and use as an information source by tourists. *Online Information Review*, 33,3: 548-567.
- Eleonora Pantano. (2012). Social network for the choice of tourist destination: attitude and behavioural intention. *Journal of Hospitality and Tourism Technology*. 3, 1: 60-76.
- Francis, Jillian J. et al. (2004). *Constructing questionnaires based on theory of planned behaviour : Manual for Health services Researchers*. Newcastle upon Tyne: Centre for Health Services Research, University of Newcastle.
- F. D. Davis, (1989). Perceived Usefulness, Perceived Ease of Use, and User Acceptance of Information Technology, *MIS Quarterly* vol. 13 no. 3,: 319-339,
- Gross, Michael J.; Brien, Chris and Brown, Graham. (2008). Examining the dimensions of a lifestyle tourism destination. *International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research*. 2, 1: 44-66.
- Horton, R.L., (1984). *Buyer Behavior: A Decision-Making Approach*, Charles E. Merrill Publishing Company, Columbus, OH.
- Huh, Hyang Jin; Kim, Taegoo (Terry) and Law, Rob. (2009). A comparison of competing theoretical models for understanding acceptance behavior of information systems

- in upscale hotels. *International Journal of Hospitality Management*, 28: 121-134.
- Jalilvand, Mohammad Reza and Samiei, Neda. (2012). The impact of electronic word of mouth on a tourism destination choice: Testing the theory of planned behavior (TPB). *Internet Research*. 22, 5: 591-612.
- Leiper, N., (1997). *Tourism Management*, RMIT Press, Australia.
- McColl, K.JR., Kiel, G.G., Lusch, R.F., and Lusch, V.N., (1994). *Marketing: Concepts and Strategies*, Acumen Overseas Pte. Ltd, Singapore.
- Quintal, Vanessa Ann, Lee, Julie Anne, and Soutar, Geoffrey N. (2010). Risk, uncertainty and the theory of planned behavior: A tourism example. *Tourism Management*, 31: 797-805.
- Sharpley, R., (1996). "Tourism and Consumer Culture in Postmodern Society," in Robinson, M., Evans, N., and Callaghan, P., (eds), *Proceedings of the Tourism and Culture: Towards the 21st Century Conference*, Centre for Travel and Tourism/Business Education Publishers, Sunderland, pp. 203-15.
- Swarbrooke, J., and Horner, S., (1999). *Consumer Behavior in Tourism*, Butterworth-Heinemann, Great Britain.
- Theera Erawan, Donyaprueth Krairit and Khang, Do Ba. (2010). Tourists' external information search behavior model: the case of Thailand. *Journal of Modelling in Management*. 6, 3: 297-316.

ข้อกำหนดในการส่งต้นฉบับบทความเพื่อลงพิมพ์ ในวารสารวิจัยสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

เรื่องที่จะเสนอตีพิมพ์

✧ ผลงานที่รับตีพิมพ์ ต้องเป็นบทความวิจัยหรือบทความปริทัศน์ในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารใดมาก่อนและไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่นเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ บทความที่จะได้รับลงพิมพ์ ต้องผ่านการตรวจอ่านและประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่องนั้นๆ และยอมรับให้ลงพิมพ์โดยกองบรรณาธิการ

การเตรียมต้นฉบับ

✧ ต้นฉบับต้องมีความยาวไม่เกิน 15 หน้ากระดาษขนาด A4 พิมพ์หน้าเดียว พร้อมไฟล์บันทึกข้อมูล

✧ ส่วนประกอบของต้นฉบับบทความประกอบด้วย

- ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียนทุกคน พร้อมคุณวุฒิสูงสุด ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

- บทคัดย่อ ความยาวไม่เกิน 200 คำและคำสำคัญ 3-5 คำ (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

- เนื้อเรื่องประกอบด้วย บทนำ วิธีการศึกษา ผลการศึกษา สรุปและอภิปรายผล ข้อเสนอแนะและเอกสารอ้างอิง

- หากมีตารางหรือรูปประกอบ ให้แยกออกจากเนื้อเรื่องรูปภาพควรมีความชัดเจนคุณภาพดี

การอ้างอิงเอกสาร

✧ การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง ให้ใช้วิธีการอ้างอิงแบบนาม-ปี โดยระบุชื่อผู้แต่ง และปีพิมพ์ของเอกสาร ไว้ข้างหน้าหรือข้างหลังของข้อความที่ต้องการอ้างอิง เพื่อบอกแหล่งที่มาของข้อความนั้น และอาจจะระบุเลขหน้าของเอกสารที่อ้างด้วยก็ได้ ดังตัวอย่างภาษาไทย กุลธิดา ท้วมสุข (2548)... หรือ... (กุลธิดา ท้วมสุข, 2548) ภาษาอังกฤษ Stueart and Moran (1998) หรือ (Stueart and Moran, 1998) กรณีใส่เลขหน้าดังตัวอย่าง (กุลธิดา ท้วมสุข, 2548: 12) หรือ Stueart and Moran (1998: 44-45)

✧ การอ้างอิงท้ายบทความให้รวบรวมเอกสาร ทั้งหมดที่ใช้อ้างอิงไว้ท้ายบทความ จัดเรียงตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง ถ้ามีเอกสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ให้เรียงภาษาไทยไว้

ก่อน สำหรับรูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิง ให้ใช้ตามระบบ APA (American Psychological Association) ดังตัวอย่าง

หนังสือ

ชุดมาสัจจนันท์. (2546). การวิจัยกับวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์. กรุงเทพฯ : ชมรมผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย.

Stueart, Robert D. and Moran, Barbara B. (1998). Library and information center management. Englewood, Colo.: Librines Unlimited.

บทความวารสาร

กุลธิดา ท้วมสุข และคณะ. (2548). บทบาทของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน. ว. ห้องสมุด 49 (4): 16-34.

Gazan, Rich. (2006). Library Management Education and Reality: A Clearer Connection. Adv. Lib. Admin. & Org. 24: 231-248.

สิ่งที่ผู้เขียนจะได้รับตอบแทน

✧ กองบรรณาธิการจะมอบวารสารฉบับที่บทความของผู้เขียนลงตีพิมพ์ จำนวน 2 ฉบับ ในกรณีที่ผู้เขียนร่วม จะมอบให้ผู้เขียนชื่อแรก

การส่งต้นฉบับ

✧ ส่งต้นฉบับบทความ พร้อมไฟล์บันทึกข้อมูลไปที่

กองบรรณาธิการวารสารวิจัย
สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย
1346 ถนนอาคารสงเคราะห์ 5 แขวงคลองจั่น
เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240
โทร. 0-2734-9022-3; 0-2736-7838
โทรสาร 0-2734-9021; 0-2736-7838
email: tla2497@yahoo.com

Requirements for Manuscript Submission To Publish in TLA Research Journal

Contributions:

✧ Contributions can be research article or review article in library and information science and related fields. All articles are considered for publication in *TLA Research Journal* with the understanding that they have not been published elsewhere and are not currently being submitted to any other journals. The article can be in Thai or English. All articles are reviewed and evaluated by specialists in the topics and must be approved by editorial board before accepted for publication.

Manuscripts:

✧ The manuscript of article should be no longer than 15 pages, printed on one-side of the A4 paper, submitted with an electronic document.

✧ The article should include with the following components:

- Title of the article, author's name(s) and their affiliations (educational degree, professional title or position, name of organization) in both Thai and English.

- Abstract, no longer than 200 words, and a maximum of 5 keywords in both Thai and English.

- Contents of the article should include an Introduction, Methodology, Results, Conclusions, Discussion, Recommendations and References.

- Accompanied tables, pictures, diagrams should be on separated sheets of paper. Pictures may be either colored or black and white prints, but should be of high quality.

Citations and References:

✧ **In-text citations.** This journal uses the author-date method of citation; that is the name or surname of the author(s) and the year of publication are inserted in the text at the appropriate point. If the name of the author appears as part of narrative, cite only the year of publication in parentheses. Otherwise, place both the name and the year, separated by a comma in parentheses. The page number(s) may be cited as a specific part of a source.

Examples of citation of Thai name: Kulthida Tuamsuk (2005)... or ... (Kulthida Tuamsuk, 2005); Foreign name: Stueart and Moran (1998)... or ... (Stueart and Moran, 1998); with paging: (Kulthida Tuamsuk, 2005: 12) or Stueart and Moran (1998:44-45).

✧ **References.** All the works cited in text must be listed alphabetically at the end of the article. If the cited items are both in Thai and English, listed Thai items first and then followed by English items. APA (American Psychological Association) style is used for writing of the references. Examples are as follows:

Books:

Stueart, Robert D. and Moran, Barbara B. (1998). **Library and information center management.** 7th ed. Englewood, Colo.: Libraries Unlimited.

Journal Articles:

Gazan, Rich. (2006). Library Management Education and Reality: A Clearer Connection. **Adv. Lib. Admin. & Org.** 24: 231-248.

Reprints:

✧ Authors of articles published in TLA Research Journal receive two complementary copies of the issue of the journal in which their articles are published. The complementary issues will be given to the first author only in case there are co-authors.

Submission of the Manuscript:

✧ All correspondences, printed and electronic, should be submitted to:

Editorial Board

TLA Research Journal

THAILIBRARY ASSOCIATION

1346 Arkarn Songkrua Road 5,

Klongchan, Bangkok, Bangkok 10240

Tel. 0-2734-9022-3; Fax. 0-2734-9021

Email: tla2497@yahoo.com

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี
1346 ถนนอาคารสงเคราะห์ 5 คลองจั่น บางกะปิ กรุงเทพฯ 10240
โทร. 0-2734-9022-3 โทรสาร 0-2734-9021

ใบบอกรับ / ใบสั่งซื้อ วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

อัตราค่าบอกรับ / สั่งซื้อวารสาร (1 ปี มี 2 ฉบับ)

- สำหรับผู้ที่สมาชิกสมาคมฯ
ปีละ 150 บาท หรือฉบับปลีกฉบับละ 80 บาท (รวมค่าส่ง)
- สำหรับผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกสมาคมฯ
ปีละ 250 บาท หรือฉบับปลีกฉบับละ 130 บาท (รวมค่าส่ง)

จัดส่งวารสารที่ (ชื่อบุคคล หรือ หน่วยงาน) _____

ที่อยู่ _____

ผู้ติดต่อประสานงาน ชื่อ _____ ตำแหน่ง _____

หน่วยงาน _____

โทรศัพท์ _____ โทรสาร _____

ออกใบเสร็จรับเงินในนาม _____

ที่อยู่ _____

มีความประสงค์จะบอกรับ / สั่งซื้อวารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ดังนี้

- () บอกรับเป็นสมาชิกรายปี เริ่ม ปีที่ _____ ฉบับที่ _____ พ.ศ. _____
จำนวน _____ ชุด (copy) ชุดละ _____ บาท รวมเป็นเงิน _____ บาท
- () สั่งซื้อฉบับปลีก ปีที่ _____ ฉบับที่ _____ พ.ศ. _____
จำนวน _____ ชุด (copy) ชุดละ _____ บาท รวมเป็นเงิน _____ บาท

วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดฯ ฉบับปฐมฤกษ์เริ่ม ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2551)

ทั้งนี้ได้ชำระเงินค่าวารสาร จำนวนเงิน _____ บาท (_____)

โดย

() ธนาณัติ ในนาม สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

ปณ.คลองจั่น ส่งมายัง สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

() เงินสด () โอนเงินเข้าบัญชี

ชื่อบัญชี สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ - วิชาการ

เลขที่บัญชี 020-244571-3 ประเภทบัญชี ออมทรัพย์

ธนาคาร ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขา เทเวศร์

ลงชื่อ _____ ผู้สมัคร

วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

กรณีโอนเงินเข้าบัญชีธนาคาร กรุณาส่งใบสมัครพร้อมใบนำฝากเงินส่งโทรสารมายังสมาคมฯ 02-734-9021

สอบถามรายละเอียดได้ที่สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ tla2497@yahoo.com

TLA Research Journal

(Thai Library Association)

Vol. 6 No. 1 January-June 2013

ISSN 1905-0793

Editorial

Factors Affecting on the Needs of M-Libraries Service of Higher Education Students Kanyarat Kwiecien.....	1
Analysis and Design of Expert System for Military Intelligence of the Royal Thai Army Lieutenant Colonel Praty Areekul et al.	14
Use of Buddhist Monasteries Community Learning Resources for Reading of the Users in Ubon Ratchathani Province Chommanaad Boonaree.....	25
Information Literacy Competency of the Undergraduate Students at Rajamangala University of Technology Krungthep Dalad Pugathorn.....	42
Integration of Information Literacy Instruction in a Virtual Learning Environment: Study of the Components and Supporting Factors Krongkaew Kingsawat et al.	53
Information Behavior in e-Consumer Generation Wichuda Chaisiwamongkol.....	71
Information Management Models for Public and Private Organizations: A Comparative Analysis Chitlada Prommakorn.....	93
Ethical Theories and Information Professionals Context Kanok Sukmanee	104